

ŠIMON POKOJ

DĚJINY ZJEVENÍ BOŽÍHO

VE STARÉM ZÁKONĚ

PRO STŘEDNÍ ŠKOLY

ŠKOLNÍ

██████████ NAKLADATELSTVÍ V PRAZE

Čkm. 348

Cena Kč 14.—

DĚJINY ZJEVENÍ BOŽÍHO VE STARÉM ZÁKONĚ PRO STŘEDNÍ ŠKOLY

Sepsal

Msgre ŠIMON POKOJ,

profesor české [REDACTED] reálky v Čes. Budějovicích.

Se 43 ilustracemi.

Sesté, nezměněné vydání.

Schváleno výnosem ministerstva školství a nár. osvěty ze dne 11. března 1938, č. 35.806/38-II/1, nejdůstojnějším arcibiskupským ordinariátem v Praze dne 4. června 1919, č. 7583, nejdůstojnější biskupskou konsistoří v Hradci Králové dne 9. září 1904, č. 8744, nejdůstojnější biskupskou konsistoří v Čes. Budějovicích dne 22. září 1904, č. 7993, nejdůstojnějším biskupským ordinariátem v Brně dne 17. dubna 1913, č. 3100, a nejdůstojnějším biskupským ordinariátem v Litoměřicích dne 9. března 1915, č. 2089, jako učebnice pro nižší třídy středních škol s [REDACTED] jazykem vyučovacím [REDACTED]

českým

Cena Kč 14'—.

ŠKOLNÍ

[REDACTED] NAKLADATELSTVÍ V PRAZE

1938

~~Školní knihy, vydané [redacted] nakladatelstvím, nesmějí být prodávány draze, nežli za cenu, která jest udána na titulním listě.~~

Školním
Školní knihy, vydané [redacted] nakladatelstvím, nesmějí být prodávány draze, nežli za cenu, která jest udána na titulním listě.

Všechna práva vyhrazena.

Školního
Tiskárna [redacted] nakladatelství v Praze.

Ú V O D.

Dějiny zjevení božího ve Starém zákoně pojem, prameny, důležitost a rozdělení.

Dějiny zjevení božího ve Starém zákoně jsou spořádané Pojem.
vypravování, jak se Bůh zjevoval lidstvu slovem i skutkem
od stvoření světa až do Krista Pána.

Prameny dějin zjevení božího ve Starém zákoně jsou: Prameny.
Písmo svaté Starého zákona a ústní po-
dání nebo tradice.

Písmo svaté Starého zákona jest sbírka
knih, které vnuknutím Ducha svatého před příchodem
Kristovým sepsány a od církve za slovo boží uznány byly.

Z á k o n e m sluje tato sbírka knih, protože Bůh zjevil
v nich vůli svou, aby byla pravidlem nebo zákonem národu
vyvolenému.

Spisovatelé Písem sv. psali z v n u k n u t í D u c h a
s v a t é h o, protože Duch svatý jim dával věděti, co mají
psáti, a zvláštním přispěním je při psaní všeho omylu
chránil.

Toto působení Ducha svatého nerušilo však svobody
spisovatelů Písem sv. Neboť spisovatelé Písem sv. pře-
mýšleli o pravdách vnuknutých, rozhodli se svobodně na-
psati je a vyjadřovali se způsobem přiměřeným zvláštnosti
své a vzdělání svému. Proto u každého spisovatele shledá-
váme jiná slova, jiný sloh, jiné obraty řečnické a jiné
ozdoby básnické. Také každý spisovatel jeví se synem své
doby. Proto píše na př. o věcech přírodopisných, země-
pisných a dějepisných tak, jak tenkrát o věcech těch se
smýšlelo a mluvilo.

Knihy Písma svatého ve Starém zákoně dělíme podle obsahu: 1. ve knihy dějepisné (historické), 2. naučné (didaktické) a 3. prorocké.

Dějepisných knih jest 21, totiž: 5 knih Mojžíšových (Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium), kniha Josue, kniha Souců, kniha Rut. 4 knihy Královské (první dvě slují také knihami Samuelovými), 2 knihy Kronik (Paralipomenon), kniha Ezdrášova, kniha Nehemiášova, kniha Tobíášova, kniha Judit, kniha Ester, 2 knihy Makabejské.

Naučných knih je 7, totiž: Kniha Jobova, kniha Žalmů, kniha Přísloví, Kazatel (Ecclesiastes), Píseň Šalomounova, kniha Moudrosti a kniha Sirachova (Ecclesiasticus).

Prorockých knih jest 17. Napsali je proroci velicí (Isaiáš, Jeremiáš s Baruchem, Ezechiel a Daniel) a proroci malí (Oseáš, Joël, Amos, Abdiáš, Jonáš, Micheáš, Nahum, Habakuk, Sofoniáš, Ageus, Zachariáš a Malachiáš). Velicí proroci slují tak, že zanechali spisy veliké, kdežto po malých prorocích zbyly spisy malé.

Ústním podáním nebo *tradicí* rozumíme zjevené pravdy, které apoštolé kázali, ale nenapsali.

Důležitost.

Dějiny zjevení božího ve Starém zákoně jsou velice důležité nejen pro národ izraelský, nýbrž i pro veškeré lidstvo.

1. Dějiny zjevení božího ve Starém zákoně náležejí k nejstarším dějinám vůbec.

2. Dějiny zjevení božího ve Starém zákoně usnadňují porozumění dějinám svěským.

3. Dějiny starozákonné staví nám před oči vzory ctnosti a odstrašující příklady nepravosti hojnější měrou nežli dějiny světské; z té příčiny dějiny starozákonné dotýkají se mocně našich mravů.

4. Nejdůležitější jsou však z té příčiny, že připravují na Krista Pána. V nich znázorněn jest budoucí Vykupitel a církev jeho tak podrobně jako stavba na stavebním plánu. Toto znázornění jest provedeno mesiánskými proroctvími a nástiny (typy)

Mesiánským proroctvím nazýváme určitou výpověď, kterou učinil Bůh nebo osoba osvícená od Boha o budoucím mesiáši = Kristu = Pomazaném Páně.

Mesiánským obrazem nebo nástinem (typem) rozumíme osobu, věc neb událost, jež naznačuje něco důležitého ze života mesiášova nebo z činnosti mesiášovy.

5. Seznavše, že na Kristu a církvi jeho se splnilo vše, co bylo několik tisíc let s určitostí předpověděno a nastíněno, kořime se vševědounosti boží a utvrzujeme se u víře v Ježíše Krista jakožto mesiáše Bohem zaslíbeného a v plnosti času seslaného.

Starý zákon byl přípravou na Vykupitele. Příprava Rozdělení.
byla s počátku společná, směřující ke všem lidem, později zvláštní, týkající se národa vyvoleného.

Tím jest podán rozvrh dějin zjevení božího v zákoně Starém.

První doba obsahuje společnou přípravu na Vykupitele od Adama do Abrahama (? — asi 2100 př. Kr.).

Druhá doba líčí přípravu zvláštní od Abrahama do Krista (asi 2100 př. Kr. do narození Kristova).

—————

PRVNÍ DOBA.

Společná příprava na Vykupitele od Adama do Abrahama.

(? — asi 2100 př. Kr.)

Obsah této doby: Stvoření světa a člověka, pád člověka, vzrůst hříchu na zemi, první důkazy milosrdenství božího, první zaslíbení mesiánská.

§ 1. Stvoření světa.

I. Mojž. 1,
27, 31.
1—25,

Úvodem k dějinám přípravy na Vykupitele Písmo sv. předeseílá vypravování o původu světa a všeho, co v něm jest. O původu světa Písmo sv. praví:

Na počátku stvořil Bůh nebe a zemi. Země pak byla pustá a prázdná a tma byla nad propastí a Duch boží vznášel se nad vodami. I řekl Bůh: „Buď světlo!“ A učiněno jest světlo. I oddělil Bůh světlo od temnosti a nazval světlo dnem a tmou nocí; i stal se večer a jitra, den první.

Řekl také Bůh: „Buď obloha uprostřed vod a děl vody od vod!“ I učinil Bůh oblohu a oddělil vody, které byly pod oblohou, od těch, které byly nad oblohou, a nazval oblohu nebem; i stal se večer a jitra, den druhý.

Řekl pak Bůh: „Shromážděte se vody, které jsou pod nebem, v místo jedno a ukaž se sucho!“ I stalo se tak. Sucho nazval Bůh zemí a shromáždění vod nazval mořem. Potom řekl: „Zplod' země bylinu zelenou, vydávající símě, a stromoví plodná, nesoucí ovoce podle pokolení svého!“ I stalo se tak a byl večer a jitra, den třetí.

Řekl také Bůh: „Buďte světla na obloze nebeské a ať oddělují den od noci a jsou na znamení časů, dnův i let.

aby svítila na obloze nebeské a osvěcovala zemi!“ I stalo se tak. Bůh učinil dvě světla veliká: světlo větší, aby panovalo nade dnem, a světlo menší, aby panovalo nad nocí, i hvězdy. I stal se večer a jítro, den čtvrtý.

Řekl také Bůh: „Vydejte vody plaz živý a ptactvo lítej nad zemí pod oblohou nebeskou!“ I stvořil Bůh velryby veliké a všelikou duši živou a hýbající se, kterou vydaly vody v tvárnostech jejich, a všeliké ptactvo. I požehnal

„Buď světlo!“ (I. Mojž. 1, 3).

jim Bůh: „Rosťte a množte se!“ I stal se večer a jítro, den pátý.

Řekl také Bůh: „Vydej země duši živou podle pokolení jejího, hovada a zeměplazy i zvířata zemská podle tvárnosti jejich!“ I stalo se tak. Naposledy stvořil Bůh člověka. I viděl Bůh vše, co učinil, a bylo velmi dobré. I stal se večer a jítro, den šestý.

Sedmého dne odpočinul Bůh od všeho díla, které **I. Mojž. 2,**
konal, a požehnal dni sedmému a posvětil ho. **2—3.**

Poznámky. Slovy „nebe a země“ Mojžíš míní pouze svět viditelný. Ze však se stvořením světa viditelného jest spojeno také stvoření světa neviditelného (andělů), učí sv. Pavel slovy: „Skrze něho stvořeno jest vše na nebi i na zemi, viditelné i neviditelné“ (Kol. 1, 16). Mojžíš nezmiňuje se výslovně o stvoření andělů, protože Židé byli náchylní k modlářství a snadno by byli anděly zbožňovali.

„Nebe a země“ znamená chaotickou hmotu světovou, která se stane nebem a zemí v podobě nynější.

Vypravování Mojžíšovo o stvoření světa nelíčí vývoje světa vědecky, nýbrž poučuje lidi,

a) že Bůh svět a všechny věci v něm učinil z ničeho, že tudíž svět není věčný;

b) že úcta tvorstva není úcta boží, nýbrž modlářství;

c) že světiti den sobotní (= den odpočinku) jest ustanovení boží.

Zkoumati, jak svět od Boha stvořený vzal na sebe podobu nynější podle sil a zákonův od Boha daných, jest ponecháno vědě. Proto Písmo sv. praví: „Svět vydal hádání jejich“ (Kaz. 3, 11). Písmo sv. není totiž učebnice věd světských. Písmo sv. učí pravdám věroučným a mravoučným.

Kardinál Baronius († 1607) praví: „Úmysl Písma sv. jest ukázati nám, jak se jde do nebe, a nikoli, jak jde nebe.“

Poučení. Poznej ze stvoření a uspořádání světa, jak Bůh jest všemohoucí, moudrý a dobrotivý! „Nebesa vypravují slávu boží a dílo rukou jeho zvěstuje obloha“ (Žalm 18, 2).

§ 2. Stvoření člověka.

Šestého dne naposledy Písmo sv. líčí stvoření člověka.

Praví:

- I. Mojž. 1, 26. I řekl Bůh: „Učiňme člověka k obrazu a podobeství svému. Ať panuje nad rybami mořskými i nad ptactvem nebeským i nad zvířaty i nade vší zemí.“
- I. Mojž. 2, 7. I učinil Bůh člověka z hlíny země a vdechl ve tvář jeho dech života a učiněn jest člověk v duši živou.
- I. Mojž. 5, 2. Jméno jeho nazval Adam.
- I. Mojž. 2, 8—17. Štípil pak Bůh ráj rozkoše, v němž postavil člověka, aby jej vzdělával a ostříhal ho. V tomto ráji vyvedl Bůh ze země všeliký strom na pohled pěkný a k jídlu chutný; strom také života uprostřed ráje a strom vědění dobrého a zlého. Z místa rozkoše vycházela ke svlažování ráje řeka, kteráž odtud ve čtyři řeky se dělila. Jméno jedné bylo Fison, druhé Gehon, třetí Tigris a čtvrté Eufkrat. Potom přikázal Bůh Adamovi: „Se všelikého stromu rajského

jez, se stromu však vědění dobrého a zlého nejez; neboť v kterýkoli den s něho bys jedl, smrti umřeš.“

Konečně přivedl Bůh k Adamovi všecky živočichy zemské i všecko ptactvo nebeské, aby viděl, jak by je nazval. Adam nazval je jmény jejich. I. Mojž. 2, 19–24.

Adamovi však nenalézal se pomocník podobný jemu. Proto Bůh uvedl sen na Adama, a když usnul, vyňal jedno ze žeber jeho a vyplnil tělem místo jeho. I vzdělal Bůh ze žebra, které vyňal z Adama, ženu a přivedl ji k Adamovi. Adam řekl: „Tato jest kost z kostí mých a tělo z těla mého. Proto opustí člověk otce svého i matku svou a přidrží se manželky své.“

Bůh požehnal jim a řekl: „Rosťte a množte se a naplňte zemi, a podmaňte ji a panujte nad rybami mořskými i nad ptactvem nebeským i nade všemi živočichy, kteří se pohybují na zemi.“ I. Mojž. 1, 28.

Jméno své ženy nazval Adam Eva, protože byla matkou všech živých. I. Mojž. 3, 20.

Poznámky. Člověk byl stvořen jinak nežli ostatní tvorové pozemští. Ostatní tvorové pozemští byli stvořeni od Boha nepřímo (stvořenými silami), t. j. Bůh nařídil zemi, aby zplodila bylinu zelenou, vodě, aby vydala plaz duše živé, ale člověk byl stvořen od Boha přímo (všemohoucností boží). Bůh všemohoucností svou spojil v celek látky země, z nichž se skládá tělo lidské, stvořil novou bytost duchovní (duši) a spojil ji s tělem. Tím jest vytčen rozdíl mezi člověkem a ostatními bytostmi pozemskými a naznačena přednost lidská.

Ostatní tvorové pozemští jsou pouhá díla boží, ale člověk jest nadto obraz a podobenství boží.

Obrazem božím svatí Otcové míní duši lidskou a schopnosti její; podobenství boží vykládají o svatosti a spravedlnosti nebo o milosti posvěcující.

Slova: „učinil z hlíny, vdechl dech života, vyňal žebro“ jsou mluva obrazná. Písmo sv. mluví totiž o Bohu jako o člověku. Připisuje mu tělo lidské, údy lidské a výkony lidské. Činí tak proto, abychom si Boha a činnost jeho snáze představili. Bůh jest bytost nekonečná a neviditelná. Takové bytosti nedovedeme si představití, ale člověka představíme si snadno. Toto názorné představování podstaty boží jmenuje se anthropomorfismus symbolický nebo formální. *ἄνθρωπος* (anthropos) = člověk; *μορφή* (morfé) = podoba, postava. Na tomto místě Bůh představuje se jako umělec, který z nějaké látky tělesnými údy tvoří sochu. Ruka boží jest všemohoucnost boží. Všemohoucnost boží tvoří i viditelná díla neviditelně (Sv. Augustin † 430: O městě božím XII., 23).

Jak se jmenoval první člověk? Písmo sv. nikde nepraví, jakou řečí mluvil první člověk. Proto nevíme, jak znělo jméno jeho, ale můžeme snad říci, co znamenalo. Význam vlastního jména jeho uchoval se ve všech různých řečech, kdežto prvotný zvuk vlastního jména jeho dávno zanikl. Dle Písma sv. a souhlasně dle zpráv ostatních národů první muž jmenoval se Člověk a první žena Matka. Izraelité přeložili jména tato do svého jazyka slovy Adam a Eva.

Zeměpisnou polohu ráje udávají čtyři řeky, tekoucí do zálivu Perského. Dvě z nich jsou nyní Eufrat a Tigris. Prvotně protékala rájem jediná řeka Eufrat. Tato byla později rozdělena ve čtyři řečiště. Byl tedy ráj v úrodné rovině při zálivu Perském.

Strom života měl jméno od účinku svého, protože ovoce jeho z ustanovení boží mělo moc zachovati člověku nesmrtelnost těla.

Strom vědění dobrého a zlého sluje tak pro následky, jež mělo pro člověka požití ovoce s něho. Člověk, poživ ovoce s něho, poznal sám na sobě, jak užitečná mu byla poslušnost, t. j. dobré před Bohem, a jak záhubná se mu stala neposlušnost, t. j. zlé před Bohem.

Ze Bůh dal prvnímu člověku přikázání a že mu přivedl všechny živočichy, aby je pojmenoval, dal mu příležitost, aby užil schopností svých: rozumu, svobodné vůle a řeči.

Eva byla učiněna ze žebra Adamova, 1. aby byla naznačena rovnocennost ženy s mužem; 2. aby byla znázorněna jednota a nerozlučnost manželství; 3. aby bylo nastíněno spojení Kristovo s církví. Jako totiž tělesná matka naše, Eva, zrodila se z boku Adamova, tak duchovní matka naše, církev, zrodila se z boku Kristova. Z boku Kristova vyšla voda a krev. Vodou (křtem sv.) církev se rodí a krví Páně (sv. přijímáním) se živí.

Poučení. Ze stvoření člověka poučujeme se, že člověk jest nejvznešenější tvor pozemský. Zalmista Páně volá: „Učinil jsi ho málo menšího andělů, slávou a ctí korunoval jsi jej a ustanovil jsi jej nad dílem rukou svých“ (Zalm 8, 6—7).

§ 3. Blaženost prvních lidí.

Blaženost prvních lidí záležela v tom, že byli postaveni ve svatosti a spravedlnosti nebo v posvěcující milosti boží (Trid. Sess. 5, can. 1). Posvěcující milostí první lidé byli povýšeni do stavu dítek božích a obdrželi právo na dědictví boží, jež záleží ve přímém patření na Boha.

S posvěcující milostí obdrželi všechny ctnosti, aby žili život důstojný dítek božích, a ještě tyto dary mimofádné:

a) dokonalé poznání, b) dokonalou vládu nad tělem a nad celou přírodou, c) neporušitelnost a nesmrtelnost těla.

Dokonalé bylo poznání prvních lidí, protože nebylo namáhavé a nepodléhalo bludu. První rodiče zvláště poznávali dobře Boha a svatou vůli jeho. Jak osvícený byl rozum prvního člověka, o tom svědčí také to, že pojmenoval přiměřeně všechna zvířata.

První rodiče měli dokonalou vládu nad tělem, protože tělo jejich úplně bylo podrobeno duchu, nežádajíc ničeho, co by se protivilo rozumu. Rozum pak prvních lidí ve všem se podroboval vůli boží.

Dokonalá vláda nad přírodou u prvních lidí jevila se tím, že všichni živočichové pozemští poslouchali bez odporu rozkazův jejich.

Neporušitelnost a nesmrtelnost těla prvních lidí záležela v tom, že Bůh zvláštní prozřetelností nedopouštěl, aby tělo jejich vzalo úraz a smrt uchvátila je. Prostředek, jímž tělo prvních lidí mělo být zachováno při síle, svěžesti a prvotní dokonalosti, byl strom života.

Těchto darů první lidé nedostali od Boha toliko pro sebe. I potomci jejich měli je dědit po nich.

Poznámka. Vzpomínka rajske nevinnosti a blaženosti prvních lidí zachovala se u všech národů v bájích o zlatém věku.

§ 4. Pád prvních lidí.

Blažený stav prvních rodičů netrval dlouho. Dábel, zavržený od Boha na věky, záviděl prvním lidem lásky boží a blaženosti rajske (Moudr. 2, 23), proto umínil si zničit blaho jejich. Vzal na sebe podobu hada a dal se do řeči s Evou, aby ji svedl ke hříchu. Doufal, že, podaří-li se mu svést ženu, svede s pomocí její i muže. Písmo sv. líčí nám pád lidí takto:

Had pak byl chytřejší nade všechny živočichy země, které učinil Bůh. A ten řekl k ženě: „Proč přikázal vám Bůh, abyste nejedli s každého stromu rajskeho?“ Žena odpověděla mu: „Z ovoce všeho stromoví, které jest v ráji. 1. Mojž. 3. 1—8.

jíme, ale z ovoce stromu, který jest uprostřed ráje, přikázal nám Bůh, abychom nejedli a abychom se ho nedotýkali, bychom snad nezemřeli.“ Had řekl k ženě: „Nikoli, smrti nezemřete. Víť zajisté Bůh, že v kterýkoli den budete jísti z něho, otevrou se oči vaše a budete jako bohové, vědouce dobré i zlé.“ Vidouc tedy žena, že by dobrý byl strom k jídlu a očím pěkný a na pohled rozkošný, vzala z ovoce jeho a jedla. Dala i muži svému a muž jedl také. I otevřeny jsou oči jejich a oni se styděli. Proto když zaslechli hlas Boha procházejícího se v ráji při věterku po poledni, skryl se Adam i žena jeho před tváří boží uprostřed stromová rájského.

Poznámky. Dábel užil týchž prostředků, kterých dosud užívá, sváděje lidi.

a) Působil k tomu, aby žena pochybovala o pravdivosti slov božích. (Proč přikázal?)

b) Vyloučil trest spojený s přikázáním božím. (Nezemřete.)

c) Lákal planými sliby.

Vypravování Písma sv. o pádu prvních rodičů zachovalo se tradicí také u národů pohanských.

Na četných obrazech babylonských vidíme hada, jak se vzpíná po ovoci posvátného stromu, a celá literatura babylonská jest proniknuta myšlenkou, že had jest symbol vzpoury proti bohům, symbol hříchu.

Staří Mexičané, sídlící daleko v Americe, znali rovněž hada ve styku s prvou ženou. Zachovaly se nám obrazy znázorňující prvou ženu, zvanou „Paní našeho těla = Matka = Eva“, rozmlouvající s hadem. A o čem mluví? O vzpouře, o hříchu. To jest znázorněno dvěma chlupci, kteří za ženou spolu zápasí.

U Indů zápasí žena s hadem, zlým duchem, a rozšlapává mu hlavu.

Když první rodiče požili zapověděného ovoce, otevřely se oči jejich a oni spatřili své zhoršení na těle i na duši. Pozbyli totiž milosti posvěcující, všech ctností a všech darů mimořádných. Zůstalo jim pouhé tělo a pouhá duše a ty ještě byly zraněny. Rozum jejich byl zatemněn a vůle zeslabena. Toto poznání vzbudilo v nich stud. Stud jest vědomí nedokonalosti, spojené se snahou zakryti ji. Kterak rozum jejich se zatemnil, jest patrné z toho, že se chtěli skryti před Bohem vševědoucím a všudepřítomným.

Poučení. Jako dábel pokoušel Evu, právě tak pokouší i nás. Hledí v nás vzbuditi nevěru, odnímá nám strach z trestův božích a zaslepuje nás klamným ziskem. „Proto odpírejme mu, jsouce silní u víře“ (I. Petr 5, 9).

§ 5. Pokání prvních lidí.

První lidé hřešili těžce, ale nezatvrdili se ve zlém jako padlí andělé, nýbrž činili pokání. Stydíce a schovávající se dali najevo, že jsou si vědomi viny, a vinu svou také skutečně před Bohem vyznali. Bůh sám přivedl je k vyznání viny. Písmo sv. vypravuje o pokání prvních lidí toto:

Zavolal Bůh Adama a řekl mu: „Kde jsi?“ Adam řekl: I. Mojž. 3, „Hlas tvůj slyšel jsem v ráji, ale bál jsem se, proto jsem se 10—24. skryl.“ Bůh řekl mu: „Proč jsi se strachoval? Jistě proto, že jsi jedl se stromu, s kterého jsem ti přikázal, abys nejedl.“ Tu teprv Adam vyznal hřích svůj řka: „Žena, kterou jsi mi dal za tovaryšku, dala mi se stromu a jedl jsem.“ I řekl Bůh k ženě: „Proč jsi to učinila?“ Žena odpověděla: „Had mne podvedl i jedla jsem.“

I řekl Bůh k h a d u: „Že jsi to učinil, zlořečený jsi mezi všemi živočichy a zvířaty země. — *Nepráteleství položím mezi tebou a ženou a mezi potomstvem tvým a potomstvem jejím. Ona potře hlavu tvou a ty úklady činití budeš patě její.*“

Ž e n ě řekl: „Rozmnožím bídy tvé. Pod mocí muže budeš a on panovati bude nad tebou.“

Konečně A d a m o v i řekl: „Že jsi uposlechl hlasu ženy své, zlořečená bude země v díle tvém. Trní a hloží bude ti ploditi. V potu tváře své chléb jísti budeš, dokavad se nenavrátiš do země, ze které vzat jsi; neboť prach jsi a v prach se navrátiš.“

Potom vypustil Bůh Adama z ráje rozkoše a postavil před rájem rozkoše cherubíny s mečem plamenným a obratným, aby ostříhali cesty ke stromu života.

Poznámky. Bůh táže se: „Adame, kde jsi?“ t. j. v jakém jsi to stavu?

Protože první lidé činili pokání, Bůh přijal je na milost, odpustiv jim hřích a věčný trest, ale časných trestů jim neodpustil.

Ze Bůh přijal na milost Adama, o tom čteme v Písmě sv.: „Moudrost boží vyvedla ho (= Adama) z provinění jeho“ (Moudr. 10, 2). Církev vyznává, že věří ve spásu prvních lidí, svátkem Adama a Evy v den před Božím hodem vánočním.

První rozsudek byl vynesena nad svědce. K trestu tomu bylo připojeno zaslíbení budoucího Vykupitele (protoevangelium — první radostná zpráva o Vykupiteli), první proroctví mesiánské.

Slova boží: „Nepřátelství...“ obsahují veliké proroctví mesiánské. První rodiče, byvše od Boha poučeni, co proroctví znamená, založili na něm veškeru naději svou a touž naději zanechali v dědictví pokolení lidskému.

Žena, jež potře hlavu hadovu, jest matka mesiášova. O tom první rodiče byli poučeni od Boha. Proto Mojžíš položil před jméno ženy té člen určitý, jako by řekl: ta z tradice boží známá žena.

Trest Evin jest utrpení s dětmi a poddanství pod mocí mužovou.

Trest Adamův jest: a) neúroda země, b) lopotnost práce, c) smrt.

Kletba boží stihla pro člověka také zemi, protože země pro člověka byla stvořena a člověk byl králem jejím. Kletba země záležela v tom, že celá příroda proti člověku se vzbouřila. Kromě toho zlý duch nabyl větší moci nad přírodou, aby jí užíval ke škodě lidstva. Tato kletba snímá se s přírodou církevním zařikáváním a svěcením.

Hřích prvních rodičů se všemi následky přešel na všechny lidi, potomky jejich, protože první rodiče hřešili jako zástupcové veškerého lidstva, odtud sluje dědičný.

Podle textu hebrejského Bůh postavil před ráj rozkoše cherubíny a plamen ničivý sem tam se mihotající (blesk).

Poučení. Prvním rodičům Bůh odpustil hřích a věčný trest, ale časných trestů jim neodpustil. Ani nám Bůh neodpouští vždy trestů časných ve svátosti pokání, proto konejme horlivě skutky kajžené a snažme se získati církevní odpustky. „Obraťte se ke mně s celým srdcem svým, s postem, pláčem a kvílením“ (Joel 2, 12).

§ 6. Hřích se šíří na zemi.

1. Kain a Abel.

Hřích šířil na zemi syn Adamův Kain a jeho potomci. Zbožné myslí byl Abel a po jeho smrti Set. Seta dal Bůh Adamovi náhradou za Abele. Kromě těchto synů měli Adam a Eva ještě více synův a dcer (I. Mojž. 5, 4). Jak se jmenovaly tyto děti prvních rodičů, jaké byly a jací byli potomci jejich, nevíme. Písmo sv. uvádí jménem pouze tyto, protože na nich lze pozorovati dvoje smýšlení: světské a nebeské. Toto různé smýšlení Kainovo a Abelovo Bůh zjevil při jejich oběti. O oběti Kainově a Abelově čteme v Písmě sv. toto:

I. Mojž. 4.
1—16.

Byl pak Abel pastýřem ovcí a Kain oráčem. Stalo se po mnohých dnech, že obětoval Kain z úrody zemské dary Bohu. Abel také obětoval z prvorozených stáda svého. I shlédl Bůh na Abele a dary jeho, na Kaina však a dary jeho neshlédl. Proto rozhněval se Kain náramně a opadla

tvář jeho. I řekl Bůh k němu: „Proč jsi se rozhněval a proč jest opadlá tvář tvoje? Zdali nevezmeš odplaty, budeš-li dobře činiti; pakli zle, hned ve dveřích hřích přítomen bude? Proto potlačuj žádost jeho a panuj nad ním.“ Avšak Kain neuposlechl hlasu božího, nýbrž choval v srdci hněv proti bratru svému. Jednoho dne řekl k němu: „Vyjděme ven!“ A když byli na poli, Kain povstal proti Abelovi a zabil jej. I řekl Bůh ke Kainovi: „Kde jest Abel, bratr tvůj?“ Kain odpověděl: „Nevím. Zdali hlídačem bratra svého jsem já?“ I řekl k němu Bůh: „Cos učinil? Hlas krve bratra tvého volá ke mně ze země. Proto nyní zlořečený budeš na zemi. Budeš-li ji vzdělávati, nebude ti dávatí užiteků svých. Tulákem a poběhlíkem budeš na zemi.“ I řekl Kain: „Větší jest nepravost má, nežli abych odpuštění zasloužil! Před tváří tvou skrývati se budu a každý, kdokoli mne nalezne, zabije mne.“ I řekl k němu Bůh: „Nikoli, tak nebude, ale každý, kdokoli by zabil Kaina, sedm_r osobně trestán bude.“ A vložil Bůh znamení na Kaina, aby ho nikdo nezabíjel. Kain odešel od tváře boží a bydlil poběhlý na východní straně Edenu.

Poznámky. Obět jest viditelný dar; jež člověk věnuje Bohu, aby dal najevo, že na něm úplně závisí (obět chvály, díků, prosby) nebo že žádá smířiti se s ním (obět smíru).

Za dar obětní hodí se to nejlepší na světě, totiž život lidský. Proto Ježíš Kristus obětoval na kříži život svůj podle vůle Otce nebeského (Jan 3, 16). Jindy však Bůh si nepřál, aby mu byl obětován život lidský, nýbrž spokojoval se vnitřní obětí srdce, totiž ochotou obětovati život svůj a viditelnou obětí věcí, jež život lidský udržují a tudíž představují. Život lidský udržují a představují čistá zvířata, obilí, víno, olej, stl. Proto lidé obětovali tyto věci. Oběti lidské výslovně zakázal Mojžíš (V. Mojž. 12, 31).

Věc bývala věnována Bohu tím způsobem, že se zničila. Tím se naznačovalo, že vlastně má býti zničen život lidský.

Kain a Abel přinesli dary stejně dobré, obětovali je stejným způsobem a spálili je stejně. Na zevnějšík bylo vše úplně stejné, ale úmysl obětujících byl různý. Sv. Pavel (Žid. 11, 4) praví, že Abel obětoval obět lepší věrou, t. j. věřivým, zbožným smýšlením.

Čím Bůh dal najevo zalíbení v oběti Abelově a čím nelibost v oběti Kainově, Písmo sv. nepraví. Po názoru Starého zákona Bůh dává najevo spokojenost požehnáním a vzrůstem majetku a blahobytu, proto žehnal Abelovi, ale nikoli Kainovi.

Také Kaina Bůh chtěl přivést k pokání jako rodiče jeho. Rodiče Kainovi vyznali hřích svůj a bylo jim odpuštěno. Avšak Kain nevyznal viny své, proto Bůh vynesl nad ním rozsudek podle spravedlnosti své. Tento rozsudek dotkl se Kaina mocně, ale místo k pokání pohnul jej k zoufalství.

Kain bál se příbuzenstva Abelova, že na něm vykoná mstu krevní, ale Bůh smiloval se nad ním a zbavil ho mstitele. Tak poskytl i Kainovi příležitost, aby činil pokání.

Jaké znamení Bůh vložil na Kaina, nevíme. Snad vtiskl nějaké znamení v jeho tvář nebo v jeho čelo, tak jako služebníci boží jsou poznamenáni na čelech (Zjev. 7, 4).

Edenem mní se krajina, ve které původně bydlil prvý člověk (ráj).

Abel spravedlivý, pastýř, obětník, pronásledovaný pro spravedlnost od vlastního bratra, ubírající se na smrt jako tichý beránek jest obraz Kristův.

Poučení. „Větší jest nepravost má, nežli a bych odpuštění zasloužil!“ Nežli člověk hřeší, ďábel namlouvá mu, že hřích není nic zlého, ale jakmile člověk hřeší, znázorňuje mu hřích tak příšerně, že člověk pozbývá naděje v odpuštění. Proto nedbejme svůdného hlasu ďáblova!

2. Kainité a Setité.

I. Mojž. 4,
17—26;
5, 1—31.

Kain a Set byli praotci dvou pokolení zcela rozdílných. *Kainité* kráčeli ve šlépějích otcových. Přilnuli k věcem světským, vyhledávajíce zisku a pohodlí. Vynalezli mnohá řemesla a umění. Připomínají se: Jabel, otec přebývajících ve stanech a pastýřů; Jubal, otec hrajících na citeru a flétnu; Tubalkain, kovář a řemeslník všelikého díla od mědi a železa. Ti služí adamovci, t. j. synové lidští, synové světa (I. Mojž. 6, 2). Adam = člověk, adamá = země.

Setité drželi se pravého Boha a sloužili mu, začez obdrželi krásné jméno elohimovci, t. j. synové boží (I. Mojž. 6, 2). Elohim = Bůh. Ze Setitů vyšla řada patriarchů před potopou i po potopě až do vyvolení národa izraelského. Abraham, praotec národa izraelského, vyšel také z jejich krve, proto Setité jsou praotci Krista Pána, jak v rodokmeni jeho jest poznamenáno (Luk. 3, 38).

Patriarchové před potopou (Adam, Set, Enos, Kainan, Malalel, Jared, Henoch, Metusalem, Lamech, Noe) dožili se věku několika set let. Největšího věku dospěl Metusalem (969 let). Příčiny dlouhého věku jejich jest hledati 1. v do-

konalé soustavě tělesné prvních lidí, 2. ve střídém živobytí, 3. v bujnosti přírody a v příznivém podnebí, 4. v prozřetelnosti boží. Prozřetelnost boží chtěla brzy zalidnit zemi a zachovati mezi lidmi zjevení boží celé a čisté.

Zloba, která zachvátila zatím potomstvo Kainovo, vnikla i do potomstva Setova. Setité, obcující s Kainity a berouce si z nich manželky, zplodili pokolení zlé. Toto nové pokolení neštítlo se žádného zločinu. Proto celé okolí tráslo se před nimi. O ukrutných činech jejich povídalo se široko daleko a s pověstí rostla i představa jejich moci duševní a tělesné. Proto Písmo sv. mluví o obrech.

Poznámky. S velikou pravděpodobností lze míti za to, že rok v dobách patriarchálních měl pouze 3 měsíce, později 8 měsícův a konečně 12 měsíců. Tvzení to nabývá víry tím spíše, že na východě žijí dosud národové, kteří mají rok tříměsíční.

Báje pohanské o gigantech a titánech jsou zatemněná památka Kainitů.

Poučení. Vyhýbejme se špatným společnostem, neboť zlé společnosti kazí dobré mravy. „Kdo chodí s moudrymi, moudrý bude; ale přítel pošetilců podobný jim se stane“ (Přísł. 13, 20).

3. Modlářství.

Na Kainitech vidíme smutný následek hříchu dědičného: převahu smyslnosti nad duchem a zatemnělost rozumu.

Převaha smyslnosti rostla v Kainitech a s nimi zajisté ještě v jiných potomcích Adamových stále, až pozbyli smyslu pro bytosti a věci duchovní. „Tělesný člověk nechápe těch věcí, které jsou Duchu božího“ (I. Kor. 2, 14). I Bůh byl stržen do světa smyslného, do přírody. Tím pozbyl pro tyto lidi nekonečnosti a zároveň jednosti. Jednotlivé zjevy přírodní, užitečné nebo škodlivé, hrozné nebo velebné, byly jim zprvu symboly (zjevy) bohů, později bohy samými. Tak na př. uctívali s počátku hvězdy jako sídla boží, později jako bohy samy. Rovněž zvířata a věci neživé uctívali s počátku jako symboly vlastností božích, na př. býka síly boží, kámen nezměnitelnosti boží, ale později jako bohy samy. Tak na místo úcty boží vstoupila svrchovaná úcta tvorstva. Této svrchované úctě tvorstva říkáme modlářství (idololatria). Místo jednoho Boha bylo uctíváno bohů mnoho.

Z poblouzení rozumu vzešla zpustlost srdce. Modláři představovali si vymyšlené bohy nedokonalé a podrobené vášním. Těchto vymyšlených bohů následovali pak v životě, páchající veškeré nepravosti (Řím. 1, 28—32).

Ač modlářům vymizely z paměti všechny pravdy zjevené a ústním podáním zděšené, přece jim utkvěly v mysli navždy tyto věci: *a*) že jest Bůh, *b*) že lidstvo se provinilo proti Bohu, *c*) že lidstvo samo neusmíří Boha, nýbrž že potřebuje Vykupitele.

Poučení. Jak šťastni jsme my křesťané, že pravdou a milostí Kristovou byli jsme vyvedeni z bludův a nepravostí modlářských! „Víme, že modla na světě nic není a že není žádného Boha než jeden“ (I. Kor. 8, 4).

§ 7. Potopa.

1. Mojž. 7, 1—24. Když už téměř všichni potomci Setovi se porušili a nebylo naděje, že by se napravili (I. Mojž. 6, 5), Bůh ustanovil zničití je potopou. Řekl: „Nezůstane duch můj (milost má) ve člověku na věky, neboť tělo jest (tělesný, smyslný, hříšný jest), a budou dnové jeho sto dvacet let“ (I. Mojž. 6, 3). Mezi bezbožnými žil Noe, muž spravedlivý a dokonalý v rodech svých, jenž chodil s Bohem (Srov. I. Mojž. 6, 9). Ten jediný našel milost před Bohem (I. Mojž. 6, 8). Jemu nařídil Bůh, aby stavěl koráb 300 loktů dlouhý, 50 loktů široký a 30 loktů vysoký (1 loket = 0·525 m).

Když uplynula doba sto dvaceti let a hříšné pokolení nedbalo výstrah Noemových, Bůh nařídil Noemovi: „Vejdí ty i všechen dům tvůj do korábu. Ze všech živočichů čistých (k oběti a pokrmu způsobilých) vezmi po sedmi; ze živočichů pak nečistých po dvou.“ Dne sedmnáctého druhého měsíce léta šestistého věku svého vešel do korábu Noe, synové jeho (Sem, Chám, Jafet), žena jeho, ženy synů jeho a všechna zvířata, jak byl přikázal Bůh. Když byli v korábu všichni, jež Bůh chtěl zachrániti, protrženy jsou všechny studnice propastí veliké a průduchové nebeští otevřeni jsou. I stal se příval na zemi čtyřiceti dnův a čtyřiceti nocí. Patnáct loktů výše byla voda nad horami, jež byla přikryla. Všechno, v čem jest dýchání života na zemi, pomřelo.

Vody nad zemí trvaly sto padesáte dnů, potom se umenšovaly. Koráb odpočinul na horách armenských. Vody opadávaly stále, až druhého roku 27. dne druhého měsíce země oschla. Pokud země osychala, Noe přesvědčoval se, pouštěje z korábu ptáky. Ponejprve vypustil krkavce. Krkavec se nevrátil. Po krkavci Noe vypustil holubici. Holubice nenalezši, kde by odpočinula noha její, navrátila se. Za nějaký čas Noe vypustil holubici opět. Holubice přiletěla k večeru, nesouc ratolest olivovou se zeleným listem v ústech. Ještě jednou Noe vypustil holubici. Holubice ta už se nevrátila.

Poznámky. Písmo sv. mluví o potopě všeobecné. Všeobecnost může být naprostá (absolutní) nebo vztažná (relativní).

Má-li Písmo sv. na mysli potopu naprosto všeobecnou, potopa pokryla celou zeměkouli a zahubila všechny lidi, všechny živočichy a všechny rostliny.

Mluví-li o potopě vztažně všeobecné, potopa zatopila celý kraj, ale pouze ten, v němž žilo hříšné pokolení, totiž kazící potomci Kainovi a zkažení potomci Setovi.

Výklad o potopě naprosto všeobecné naráží na veliké obtíže ve vědě (geologii) i v Písmě sv. Těmto obtížím vyhneme se, vykládáme-li zprávu o potopě ve smyslu vztažně všeobecném. Církev ve věci té ničeho nerozhodla.

Noe vzal do korábu všechna zvířata svá, kterých potřeboval pro sebe.

Písmo sv. mluví o záplavě, způsobené přívalem vln mořských a průtrží mračen. Silným vichrem a podmořským zemětřesením byly hnány vlny Indického oceánu k úlivu Perskému a zaplavovaly pobřeží Babylonska. Tím zarazily se při výtoku svém řeky Eufrat a Tigris. Nemohouce se vylévatí pro vlny protivne do úlivu Perského, vystoupily z řečiště a zaplavily rovinu široko daleko. Příval mořský byl provázen průtrží mračen.

Hory armenské uvádějí se v překladě latinském Vulgatě, ale v textu hebrejském čteme haré ha Arárát, t. j. na výšinách výšin. Dle podání babylonského Písmo sv. má na mysli výšiny na levém břehu malého Zábasu. Malý Zábás jest přítok řeky Tigridu na levém břehu asi v polovici toku.

Podobné líčení potopy mají také Babyloňané, protože čerpali ze stejného pramene jako Izraelité, totiž z vypravování Noemova.

Písmo sv. (I. Petr. 3, 20—21) a sv. Otcové vidí v potopě obraz vody křestní a v korábu Noemově obraz církve Kristovy. Jako se nezachránil nikdo, kdo byl v území zatopeném a nevešel do archy, právě tak nedojde spásy věčné, kdo má příležitost přijmouti křest vody a vstoupiti do církve, ale nechce tak učiniti.

Poučení. Bůh jest shovívavý. Mnohdy čeká dlouho, zdali hříšník se obrátí. Neobrátili-li se však hříšníci, zasahuje ho spravedlnost božská. „Bůh čeká, aby se smiloval nad námi; blahoslaveni vělníci, kteří mu důvěřují“ (Isai 30, 18).

§ 8. Noe po potopě.

Noe vystu- Noe vyšel z korábu s rodinou a se všemi živočichy na puje z rozkaz boží. Vstoupiv na zemi, hřbitov tolika tvorů, byl korábu dojat vděčností k Bohu, ochránci svému, proto obětoval obět (I. Mojž. 8, zápalnou. Bůh shlédl se zalíbením na obět jeho a učinil 15—22; 9, s ním úmluvu, že nikdy už nebude ničiti země potopou. Tu 1—19). úmluvu zpečetil duhou. Mimo to požehnal Noemovi a synům jeho, odevzdal jim opět vládu nad přírodou a dal jim příkázání. Tentokráte odevzdal jim vládu obmezenou, protože násilím bylo jí dobývatí. Řekl: „Strach váš a hrůza vaše budiž na všechny živočichy země“ (I. Mojž. 9, 2). Příkázání dal jim Bůh dvě, jedno o krvi zvířecí, druhé o krvi lidské. Řekl: „Masa s krví jísti nebudete“ (I. Mojž. 9, 4). Potom: „Kdokoli by vylil krev lidskou, vylita bude krev jeho nebo k obrazu božímu učiněn jest člověk“ (I. Mojž. 9, 6).

Vzdělává Noe pak, muž oráč, vzdělával zemi a štípil vinici. Pije zemi víno opil se a ležel odkryt ve stanu. To když viděl Chám, (I. Mojž. 9, otec Kanaanův, pověděl to dvěma bratřím svým. Tedy Sem 20—23). a Jafet vložili plášť na ramena svá a krácejíce zpátkem přikryli otce svého.

Prorokuje Když Noe procitl a dověděl se, co mu učinil syn jeho osudy národů (I. Mojž. 9, 24—27). mladší, řekl (v duchu prorockém): „Zlořečený K a n a a n, služebníkem služebníků bude bratřím svým.

Požehnaný Bůh S e m ů v, Kanaan budiž služebníkem jeho.

Rozšířil Bůh J a f e t a a on přebývej ve stanech Semových a Kanaan buď služebníkem jeho.“

Věk Noemův Noe dožil se ještě věku velikého (950 let), ale u potomků jeho věk krátil se víc a víc, až sklesl na délku obyčejného života nynějšího. Po potopě až do Abrahama (I. Mojž. 9, 29). Pismo sv. jmenuje deset pokolení z rodu Semova (Sem, Arfaxad, Sale, Huber, Faleg, Reu, Sarug, Nachor, Tare, Abraham).

Poznámky. Duha byla již od stvoření světa, ukazovala se vždy, když na jedné straně přšelo a na druhé svítilo slunce, ale nyní obdržela zvláštní určitý význam. Duha jest znamení, že hněv Hospodinův

jest upokojen. Po názoru dnešních obyvatelů pouště duha jest vlastně luk Alláhův. Rozhněvá-li se Alláh, metá lukem svým šípy ohnivé (blesky) na lidi provinilé. Usmíří-li se, odkládá luk na oblohu, aby lidé nebáli se již trestu.

Bůh zakázal požívati krve zvířecí, protože si ji vyhradil pro sebe jakožto prostředek smiřovací.

Na skalnatých vinicích v době vinobraní slunce praží a žízeň roste. Vody jest nedostatek, ale sladkého vína dosti. Proto člověk, chtěje uhasiti žízeň sladkým vínem, opije se snadno.

Z celého života Noemova Písmo sv. vypravuje jedinou událost o opojení Noemově, protože jest důležitá v dějinách zjevení božího. Při té příležitosti ukázalo se dvoje smýšlení u synů Noemových a byl dán podnět ke druhému proroctví mesiánskému. Písmo sv. totiž nelíbí zevrubných dějin lidstva, nýbrž vybírá z nich pouze to, co má nějaký vztah k myšlence mesiánské. Toto proroctví mluví určitěji o budoucím Vykupiteli nežli protoevangelium.

Noe zlořečil synu svému Chámovi v jeho synu Kanaanovi, protože v synu chtěl potrestati otce.

Noe prorokuje synu Chámovi (Kanaanovi) osud velmi smutný, ale Semovi a Jafetovi prorokuje budoucnost šťastnou.

Sem a potomci jeho budou požehnáni, protože z nich vzejde požehnaní nebo spása (Kristus).

Potomstvo Jafetovo rozšíří se nejvíce ze všech a bude účastno spásy, jež vzejde z potomstva Semova.

Poučení. Chám jest výstrahou dětem, jež nectí svých rodičů. Takových dětí čeká trest největší. „Okno, které se posmívá otci, ... to ať vyklynou krkavci potocní a snědí je mláďata orlice“ (Přisl. 30, 17).

§ 9. Potomci Noemovi.

Ode tří synů Noemových (Sema, Cháma a Jafeta) I. Mojž. 10; Písmo sv. odvozuje přecetné národy, kteří však všichni ná- 11, 1—9.
ležejí k jedinému plemeni, plemeni bílému nebo kavkazskému. Národy ty roztrídíuje dle jazyka ve tři skupiny: Semity, Chámity a Jafetity.

Semité založili mocnou říši v rovině Senárské, jinak Babylonské, mezi středním Eufratem a Tigridem. Aby si zajistili vládu navždy, chtěli si vystavěti ústřední město a v něm tvrz mohutnou, podobnou věži. Řekli: „Pojďte, vystavějme si město a věž, jejíž vrch by dosáhal k nebi, a oslavme jméno své, dříve než se rozdělíme po všech zemích.“ Tímto rozhodnutím dali najevo pýchu. Bůh ztrestal pých jejich tím, že zmátl jazyk jejich. Semité přestali stavěti města a rozptýlili se po vší zemi.

Jméno města toho bylo nazváno Babel, protože tam byl zmaten jazyk vši země.

Poznámky. K Semitům náležejí ze známějších národů Babyloňané, Asyřané, Feničané (Kartaginci), Aramejci, Arabové a Izraelité. Tito mají jiné vlastnosti jazykové nežli Chámité.

K Chámitům čítáme staré obyvatele Babylonska, Asyrska a Palestiny, Egyptany a dnešní Kopty. Tito mají opět jiné zásady mluvnické než Jufetovci nebo Arijci.

K Jafetovcům nebo Arijcům náležejí národové indoevropští, jako Indové, Peršané, Arméni, Řekové, Románi, Germáni a Slované.

Všichni tito národové sídlí v okruhu, jehož střed jest Babylonsko, později Palestina, a jehož obvod prochází Indií, Habeši, Španělskem, mořem Černým a Kaspickým. O národech sídlících za tímto kruhem Písmo sv. nemluví, ba nevypočítává ani všech národů sídlících v tomto kruhu. Rovněž nepraví ničeho o ostatních plemelech (žlutém nebo mongolském, hnědém nebo malajském, černém nebo africkém a rudém nebo americkém). Nebyl to účel Písma sv. Písmo sv. všímá si pouze toho plemene a těch národů, kteří měli význačnou roli ve vývoji myšlenky mesiánské. Spasitel měl vyjít z rodu Semova, proto Písmo svaté všímá si hlavně tohoto rodu.

Tvrze, podobné věži, záležely z několika poschodí čtverhranných, nestejně velikých, s nakloněnými stěnami. Přizemí bývalo největší. Na něm stálo prvé poschodí o stejné výšce, ale o menší délce a šířce. Na tomto ještě druhé poschodí, opět stejně vysoké, ale užší a kratší. Rozšířilo-li se a zesílilo-li se přizemí, mohlo se rozšířiti a zesílit prvé a druhé patro a mohlo se postaviti patro třetí a čtvrté. Schodiště vedlo po nakloněných stěnách na ploché střechy jednotlivých pater. Kdo měl tisíce a tisíce robotníků, mohl takovou věž neustále rozšiřovati, zesilovati a zvyšovati, takže o nejvyšší patra rozrážely se v zimě nižší mraky. Věž sahala až do nebe.

Zmatením jazyka nemyslí se pouze nestejně vyjadřování, nýbrž i nestejně myšlení a dychtění, protože řeč jest vyjadřování myšlenek. Za trest boží dostavilo se sobectví, nesvornost a rozklad říše.

Tento rozklad týká se pouze krajiny senárské, kterou si podrobili Semité.

Již asi 4000 let před Kristem celá Přední Asie, severní Afrika a jižní Evropa byly zalidněny. Tou dobou byla již různá plemena, různé řeči a vysoká kultura. Jak dosvědčují přecetné památky současné.

Město a tvrz sluly původně Babi nebo Babel, t. j. brána boží, ale kdo myslili na zmařený plán stavitelův, odvozovali slovo to ironicky od hebrejského balal (= zmásti), dávajíce mu smysl „zmatek“.

Poučení. Na Semitech babilonských vidíme, k jakým koncům vede pýcha. „Památku pyšných Bůh vyhlazuje, ale památku pokorných duchem zachovává“ (Sir. 10, 21).

DRUHÁ DOBA.

Zvláštní příprava na Vykupitele od Abrahama do Krista Pána.

(Asi 2100 př. Kr. do narození Kristova.)

Obsah této doby: Bůh, vyvoliv a vychovav si zvláštní národ, připravoval jej a skrze něho všechny národy na Vykupitele.

1. částka.

Vyvolení národa izraelského. Věk patriarchův.

(Od Abrahama do Mojžíše, asi 2100—1500 př. Kr.)

§ 10. Bůh volí si zvláštní národ.

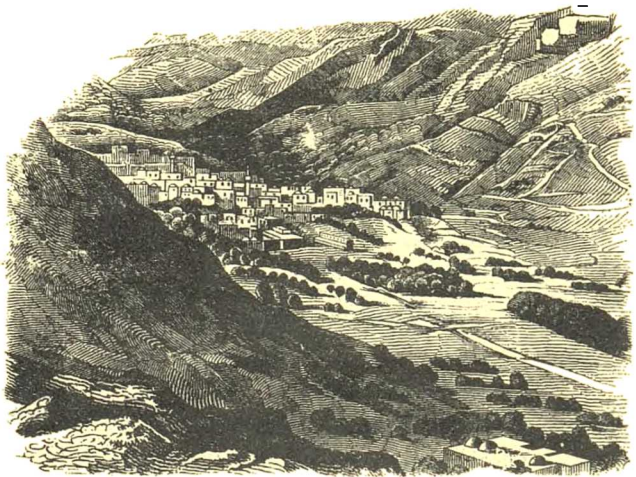
Národové odvrátili se od pravého Boha, proto Bůh odvrátil se od nich, ale ne docela. I potom udílel jim dobrodiní přirozených (Skut. 14, 15) i nadpřirozených (Skut. 10, 35), ale měrou menší. Aby však víra v pravého Boha na zemi se zachovala a náležitá úcta byla mu vzdávána, Bůh vyvolil si zvláštní národ, národ izraelský. Národ izraelský obdržel jméno své od patriarchy Jakuba. Jakuba nazval Bůh Izraelem (bojovníkem božím). I. Mojž. 32, 28.

Když modlářství vzráhalo se i mezi potomky Semo- vými, jedna rodina z téhož pokolení sloužila ještě pravému Bohu. Byla to rodina Tareova, pocházející ze země chaldejské (na pravém břehu dolního Eufratu), ale usedlá v Mezopotamii v městě Haranu (řecky Karrhae). Z této rodiny Bůh vyvolil Abrahama, syna Tareova, za praotce svého národa. Řekl k němu: „Vyjdi ze země své a z příbuzenstva svého i z domu otce svého a pojď do země, kterou ti ukáži. Učiním tě v národ veliký a požehnám ti... a v tobě budou požehnána všechna pokolení země.“

Proč Bůh vyvolil si zvláštní národ.

Kdy vyvolil si Bůh národ izraelský (I. Mojž. 12, 1—5).

Abraham uposlechl hlasu Hospodinova, opustil, co mu bylo drahé na zemi, a vydal se na cestu do země neznámé.

Pohled na Sichem.

První pobyt
Abrahamův
v zemi Zaslíbené
(I. Mojž. 12,
6—10; 13,
1—18).

Abraham vzal s sebou manželku Sáru, synovce Lotu, veškeren statek a čeleď. Lot byl syn Arana, bratra Abrahamova. Když Abraham přišel do země Zaslíbené až k městu Sichemu, zjevil se mu Bůh opět a řekl: „Potomstvu tvému dám zemi tuto.“ Abraham vzdělal tam oltář Bohu, který se mu byl ukázal. Od Sichema bral se Abraham k jihu. Když nastal hlad v zemi, Abraham sestoupil do Egypta. Z Egypta vrátil se bohat v tytéž krajiny. Avšak i Lot měl veliká stáda, takže země nemohla jich směstnati. Proto vznikl svár mezi pastýři Abrahamovými a Lotovými. Mírumilovný Abraham učinil sporům konec. Řekl Lotovi: „Nechť, prosím, není sváru mezi mnou a tebou a mezi pastýři mými a tvými, neboť bratří (příbuzní) jsme. Hle, všecka země jest před tebou. Odděl se, prosím, ode mne. Půjdeš-li ty na levou stranu, já pravou držeti budu; pravou-li ty zvolíš, já na levou půjdu.“ Lot zvolil si krajinu při Jordáně a bydlil v Sodomě, Abraham uchýlil se do údolí Mambrejského a bydlil u Hebrona.

Poznámky. Bůh poroučí Abrahamovi vyjít z domu otcovského, protože i tam vnikala modloslužba a hrozilo nebezpečství nákazy. Za běti, jež přinese Bohu, opustě vlast, příbuzenstvo a dům otcovský, Bůh libuje Abrahamovi tři věci: a) že jej učiní praotcem zvláštního národa, b) že z něho vzejde spása (Vykupitel) a c) že této spásy účastní budou všichni národové. Mimo to slibuje mu zvláštní zemi a bohatství.

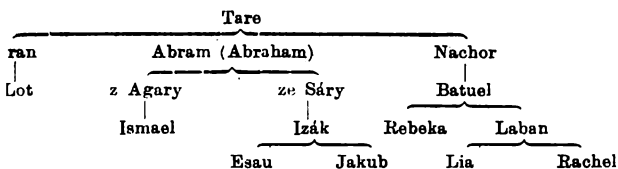
Tato přípověď Hospodinova obsahuje též třetí proroctví mesiánské. 'oto proroctví jest určitější obou předešlých. V ráji byl označen Vykupitel jako potomek Evin, po potopě jako potomek Semův, nyní jest známéno, z kterého národa vyjde.

Tuto přípověď Bůh opakoval Abrahamovi ještě dvakráte (I. Mojž. 8, 18; 22, 18) a zavázal se k ní smlouvou (I. Mojž. 15, 9—21; 17, —10). Od Abrahama a jeho potomků žádal, aby ho uznávali za Boha plnili vůli jeho (I. Mojž. 17, 7). Toto zaslíbení přenesl Bůh s Abrahamem na syna jeho Izáka (I. Mojž. 26, 4) a s Izáka na syna jeho Jakuba (I. Mojž. 18, 14) a připomínal je často národu izraelskému. Na této mluvě mezi Bohem a národem izraelským zakládá se i úmluva nová mezi Kristem a lidstvem veškerým.

Abraham uposlechl hlasu božího, dal najevo velikou víru v Boha. 'oto proroctví, Kristus Pán a apoštolé staví jej za vzor neoblomné víry. v. Pavel nazývá jej „otcem všech věřících“ (Řím. 4, 11).

Abraham vzdělal oltář u Sichema, aby obětoval a zanechal potomkům viditelný pomník dobroty boží. Město Sichem leželo uprostřed země mezi horami Ebaalem a Garizimem.

Rodokmen Abrahamův.

Abraham slul původně Ab-rám, t. j. otec vznešený. Později změnil na Bůh jméno v Ab-ráham, t. j. otec množství (I. Mojž. 17, 5).

Údolí Mambre táhlo se severovýchodně od Hebrona.

Poučení. Z vyvolení Abrahamova poučujeme se, jak svobodna a mocna jest milost boží. Z tolika tisíc lidí vyvolila jediného muže. Ač byla všeobecná nákaza, přece milost boží zachovala Abrahama mezi odláři ve víře a lásce boží, silila jej, aby, zřekna se všeho, následoval lasu božího, a povýšila jej k důstojnosti praotce národa vyvoleného a roatce samého Krista Pána.

§ 11. Země Zaslíbená.

Země, do které Bůh uvedl Abrahama, byla země kananejská v Přední Asii. Název svůj měla od Kanaana, syna Cháмова, protože jeho potomci v ní bydlili. Od této doby jmenovala se také zemí Zaslíbenou, protože Bůh jí zaslíbil Abrahamovi a jeho potomkům, a zemí Svatoú, protože byla jevištěm zjevení božího v zákoně

Libanon.

Starém i Novém. Později zobecněl název Palestina od Palestinů nebo Filištinů, národa bydlícího v ní při moři Středozezemním.

Palestina rozkládá se mezi 31° a 34° severní šířky a mezi 52° a 55° východní délky (od Ferra). Podle Greenwiche (vysl. Gryniče) Palestina leží mezi 34° 20' 9" a 37° 20' 9" východní délky. Poledník greenwichský jest o 17° 39' 51" východně od poledníku ferského. Největší délka země kananejské od severu k jihu jest asi 30 zeměpisných mil

(222'6 km) a největší šířka asi 20 zeměpisných mil (148'4 km). Zeměpisná míle rovná se 7'42 km. Všechn povrch má asi 450—465 čtverečných mil nebo 24.778—25.604 čtverečných kilometrů.

Hranice Palestiny jsou na severu hory Libanonu a Antilibanonu, na východě Syrská poušť, na jihu Skalnatá Arabie, na západě moře Středozemní.

Země kananejská polohou zeměpisnou hodila se výborně za jeviště zjevení božího v zákoně Starém i Novém.

Země kananejská ležela uprostřed vzdělaných národů Starého světa a v sousedství Fenicie, sídla obchodu světového. Zemí kananejskou procházely důležité silnice obchodní a vojenské, spojující Arabii s Fenicií a Egypt s Babylonem. Z té příčiny zjevení boží mohlo se šířiti snadno a rychle z této země po celém světě. Tak Bůh poskytl všem národům dostatečné milosti, aby došli spásy.

Palestina jest pořičí řeky Jordánu. Jordán vyvěrá na úpatí antilibanonském u Velikého Hermonu (2860 m), teče k jihu jezerem Meromským a Genezaretským a vlévá se do moře Mrtvého.

Země kananejská jest vysočina. Prostupují ji po obou březích jordánských dvě pásma hor, jež jsou pokračování Libanoňu a Antilibanonu. Bývala kdysi velmi úrodná, oplývajíc mlékem a medem (II. Mojž. 13, 5), ale za našich časů jest většinou pustá.

§ 12. Důležité události ze života Abrahama.

Abraham jest první praotec nebo patriarcha národa izraelského. Manželka jeho nazývala se Sára. Syn jejich, zaslíbený od Boha, byl Izák. Kromě Izáka Abraham měl ještě více synů. Ti stali se praotci a knížaty kmenův arabských (I. Mojž. 25, 1—2; 16).

Za života Abrahama udály se tři důležité události: 1. obět Melchisedechova, 2. zkáza Sodomy a Gomorhy a 3. obětování Izáka. Tyto události jsou důležité, protože zkáza Sodomy a Gomorhy mocně zstrašuje hříšníky a obět Melchisedechova a obětování Izáka jsou obrazy mesiánské.

1. Obět Melchisedechova.

I. Mojž. 18, 1—24. Země kananejská byla poplatna králům elamitským. Království jejich prostíralo se na levém břehu dolního Tigridu s hlavním městem Susami. Když králové pěti měst kananejských (Sodomy, Gomorhy, Adamy, Seboima a Baly, jinak Segora) po dvanáctileté poplatnosti neplatili poplatku, král elamitský (Chodorlahomor) ještě se třemi králi vtrhl do země a porazil je. Králové měst Sodomy a Gomorhy padli a ostatní utekli do hor. Cizinci zloupili města Sodomu a Gomorhu a odvedli Lota do zajetí. Jeden z rodiny Lotovy utekl a zvěstoval to Abrahamovi. Abraham sebral mužstvo své (318 mužů) a dohoniv cizinců, porazil je, odňal jim kořist a vysvobodil Lota. Abrahamu vítězi vyšel vstříc Melchisedech, král salemský. Melchisedech byl zároveň knězem Boha nejvyššího. Proto přinesl Bohu v obět chléb a víno a požehnal Abrahamovi. Abraham dal mu desátky ze všech věcí.

Poznámky. Město Salem dle sv. Jeronyma leželo při jihozápadním břehu jezera Genezaretského. Někteří Salemem myslí pozdější Jerusalema. Melchisedech jest nástin královské a kněžské důstojnosti Kristovy.

Král David, vida prorockým duchem budoucího mesiáše a jeho obět při poslední večeři, srovnává jej s Melchisedechem. Volá: „Ty jsi kněz na věky podle řádu Melchisedechova“ (Žalm 109, 4), t. j. Ty budeš obětovati chléb a víno, jako obětoval Melchisedech, a tím budeš mu podoben. Převyšíš jej však, protože budeš kněz na věky (věčný).

Poučení. Z jednání Melchisedechova seznáváme, že za každé dobrodini jest Bohu děkovati. „Díky činite vždycky ze všeho ve jménu Pána našeho Ježíše Krista Bohu a Otcí“ (Efes. 5, 20).

2. Zkáza Sodomy a Gomorhy.

I. Mojž., 19, 1—26. Abrahamovi bydlícímu v Mambre zjeví se tři muži. Dva z nich slují andělé (I. Mojž. 19, 1) a jeden Hospodin (I. Mojž. 18, 13). Abraham vyšel jim vstříc, poklonil se jim a pohostil je. Jeden z mužů těch, jenž sluje Hospodin, předpověděl Abrahamovi, že bude mít do roka syna (Izáka). Potom všichni vstali a odcházeli. Abraham je doprovázel. Tu řekl k němu Hospodin: „Hřích Sodomitův a Gomorhitův rozmnožen jest příliš a volá ke mně o pomstu.“ Abraham ulekl se a přistoupiv blíže řekl: „Zdali zahubíš spravedlivého s bezbožným? Bude-li padesáte spravedlivých

v městě tom, také-li zahynou spolu?“ Hospodin odpověděl: „Naleznu-li v Sodomě 50 spravedlivých, odpustím pro ně všemu městu.“ Avšak Abraham neustával prositi, dokud mu Hospodin neslibil, že ušetří města pro 10 spravedlivých. Když Abraham domluvil, Hospodin odešel a Abraham navrátil se do stanu svého.

Avšak ani 10 spravedlivých nebylo nalezeno v Sodomě. Proto ti dva andělé, kteří byli s Hospodinem u Abrahama, odebrali se do Sodomy a řekli Lotovi: „Všechny, kdo jsou tvoji, vyveď z města tohoto, neboť zahladíme město.“ Lot prodléval, proto andělé chopili ruku jeho a ruku ženy i dvou dcer jeho a vyvedli je za město. Tam řekli Lotovi: „Zachovej život svůj. Neohlédej se zpět, ani se nezastavuj na žádném místě vši této krajiny, abys i ty spolu nezahynul.“ Lot s dcerami uchýlil se do městečka Segora. Hned potom seslal Hospodin ohnivý dešť s nebe na Sodomu a Gomorhu a vyvrátil ta města i všechnu krajinu vůkol. Žena Lotova, ohlédši se za sebe, byla obrácena ve sloup solný.

Poznámky. Na místě zničených měst (Sodomy, Gomorhy, Adamy a Seboima) rozlévá se nyní jižní část moře Mrtvého. Krajina ta měla mnoho pramenů naftových (I. Mojž. 14, 10). Bůh zapálil je blesky. V krajině té byla také ložiska soli (V. Mojž. 29, 23). Tato ložiska roztavila se žárem a rozlila se po okolí. Takový proud roztavené soli zasáhl ženu Lotovu. Až podnes ukazují si jí v tom neb onom sloupu solném, jež na různých místech v rozrytých stráních solného pohoří ročně vznikají a ročně zanikají.

Žena Lotova ohlédši se dala najevo neposlušnost k zákazu božímu a nevěru v předpověděný trest boží. Kristus uvádí ji za příklad k výstraze všem, kteří váhají utíkat z nebezpečství. Praví: „Pomněte na ženu Lotovu!“ (Luk. 17, 32).

Poučení. Jako hřích Sodomitů volal do nebe o pomstu, tak volá do nebe o pomstu ještě zúmyslná vražda, utiskování chudých lidí, vdov a sirotkův a zadržování neb ujímání mzdy dělníkům. Všech těchto hříšníků čeká hrozný konec.

3. Obětování Izáka.

Když zaslíbený syn Izák dorostl v mládence, Bůh řekl I. Mojž. 22. k Abrahamovi: „Vezmi syna svého jednorozeného, kterého miluješ, Izáka, jdi do země Moria (= vidění) a obětuj ho v obět zápalnou na jedné hoře, kterou ti ukáži.“ Abraham vstal v noci, nasekal dříví k oběti zápalné, osedlal osla

svého, vzal s sebou dva mládence (sluhy) a Izáka, syna svého, a bral se k místu, o kterém mu přikázal Bůh. Dne třetího, pozdvih oči, uzřel to místo zdaleka a řekl ke služebníkům svým: „Počkejte tuto s oslem, já a pachole tamto pospíšíme, a když poklonu učiníme, navrátíme se k vám.“ Vzal také dříví k oběti zápalné a vložil je na Izáka, syna svého, sám pak nesl v rukou oheň a meč. Když sami dva šli spolu, Izák řekl k otci svému: „Otče můj!“ Abraham odpověděl: „Co chceš, synu?“ I řekl: „Aj, tuto jest oheň a dříví, kde jest obět zápalná?“ I řekl Abraham: „Bůh opatří si obět zápalnou, synu můj.“ I šli spolu a přišli na místo, které mu ukázal Bůh. Na něm Abraham vzdělal oltář a narovnal dříví. Potom svázal Izáka, syna svého, a položil ho na oltář na hranici dřev. I vztáhl ruku a uchoopil meč, aby obětoval syna svého. A aj, anděl Hospodinův s nebe zvolal řka: „Abrahame, Abrahame!“ Abraham odpověděl: „Tu jsem.“ I řekl mu anděl: „Nevztahuj ruky své na pachole, aniž mu co číň. Nyní jsem poznal, že se bojíš Boha, a nechtěl jsi ušetřiti jednorozeného syna svého pro mne.“ I pozdvihl Abraham oči svých a uzřel za sebou skopce vězícího v trní za rohy. Toho vzav, obětoval jej v obět zápalnou místo syna. I nazval jméno místa toho: Hospodin vidí (Morijsa).

Poznámky. Obětování Izáka se všemi okolnostmi jest obraz Krista Pána.

Izák byl milovaný syn; otec ho neušetřil; mlčky a poslušně nesl na ramenou dříví, na němž měl zemřít; ochotně dal se svázati a položiti na dřevo.

Poučení. Jako Abraham buďme i my hotovi obětovati pro Boha vše, co jest nám milé a drahé. „Kdo miluje otce nebo matku, syna nebo dceru více nežli mne, není mne hoden“ (Mat. 10, 37).

§ 13. Izák.

- I. Mojž. 25,
19—28. Izák byl druhý praotec nebo patriarcha národa izraelského. Manželka jeho byla Rebeka, sestra Labanova a vnučka Nachora, bratra Abrahamova. Měli dva syny. Bůh předpověděl o nich matce: „Větší sloužiti bude menšímu.“ Starší byl ryšavý a všecek jako kožišina chlupatý; odtud jméno jeho Esau (Chlupatý). Druhý slul Jakub. Když pacholata dorostla, Esau učiněn jest lovcem a oráčem,

Jakub pastýřem. Izák miloval Esaua, protože požíval pokrmů z lovu jeho, ale Rebeka milovala Jakuba.

Z celého života Izákova Písmo sv. věnuje těmto synům hlavní pozornost, líčíc, 1. kterak Jakub koupil od Esaua prvorozenství, 2. kterak Jakub předešel Esaua, když šlo o požehnání otcovo, 3. kterak Jakub prchal před Esauem a 4. jak žil ve vyhnanství.

1. Jakub koupil od Esaua prvorozenství.

Jakub uvařil krmí z čočky. Když k němu přišel Esau I. Mojž. 25, s pole zemdený, řekl: „Dej mi vaření toho ryšavého, neboť 29—31. jsem náramně zemdený.“ Pro tu příčinu nazváno jest jméno jeho Edom (Ryšavý). Jakub řekl mu: „Prodej mi prvorozenství své.“ Esau odpověděl: „Hle, umírám hladem, co mi tedy prospěje prvorozenství?“ Jakub řekl: „Přisáhni mi tedy!“ Esau přísáhl mu a prodal mu prvorozenství. Potom vzav chléb a krmí z čočky, jedl a pil a odešel, málo si toho váže, že prodal prvorozenství.

Poznámky. Práva prvorozených byla: a) náčelnictví v rodině a důstojnost kněžská, b) dvojnásobný podíl z otcovského dědictví, c) zvláštní požehnání otcovo.

Esau, od ryšavé čočky Edom (Ryšavý) zvaný, stal se praotcem Edomitů nebo Idumeů, kteří bydlili v horách Seirských, jinak Edomských. Pohoří Seir táhne se od Mrtvého moře k zálivu Elanitskému. Hlavním městem tohoto národa byla Petra. Dříve slulo Sela. Toto město dalo jméno Arabii Petrejské.

Poučení. Esau prodal za miskú čočky prvorozenství. Daleko větší práva prodáváme my za nepatrný užitek hříšný. Proto sv. apoštol Pavel napomíná nás: „Hleďte, aby nikdo nezanedbával milosti boží a nebyl pohrdačem božím jako Esau“ (Žid. 12, 15—16).

2. Jakub předešel Esaua, když šlo o požehnání otcovo.

Zestarel se pak Izák a pošly oči jeho, takže neviděl. I. Mojž. 27, I povolal k sobě staršího syna Esaua a řekl mu: „Synu můj, 1—40. vidíš, že jsem se zestarel, a nevím dne smrti své. Vezmi zbraň svou a vyjdi ven. Až něco ulovíš, udělej mi z toho krmí, kterou rád jím. Potom požehnám ti, prve než umru.“

To když uslyšela Rebeka, řekla synu svému Jakubovi: „Slyšela jsem otce tvého, že chce požehnatí Esauovi, až se vrátí z lovu a nadělá mu pokrmů příjemných. Proto jdi ke stádu a přines mi dva kozelce nejlepší, ať nadělám z nich

otci tvému pokrmů, které rád jídá. Až mu je přineseš a on pojí, požehná ti, prve než umře.“

Jakub odpověděl: „Viš, že bratr můj Esau jest člověk chlupatý a já hladký. Dotkne-li se mne otec můj, bojím se, aby se nedomníval, že jsem si z něho chtěl učiniti posměch. Pak uvedu na sebe zlořečení místo požehnání.“ Avšak matka řekla: „Na mne buď zlořečení to, synu můj. Jen uposlechni hlasu mého a přines, co jsem řekla.“

Jakub odešel a přinesl, čeho matka žádala. Matka nadělala pokrmův, oblekla Jakuba v nejlepší šaty Esauovy, obvinula ruce jeho kožemi kozelčími, zakryla holé hrdlo jeho a dala mu do rukou pokrmy připravené.

Jakub donesl je otcí a řekl: „Otče můj!“ Otec odpověděl: „Slyším. Kdo jsi ty, synu můj?“ Jakub odpověděl: „Já jsem prvorozený tvůj Esau. Učinil jsem, jak jsi mi rozkázal. Vstaň, sedni a jez z lovu mého, abys mi pak požehnal.“ Izák řekl: „Přistup sem, synu můj, ať se tebe dotknu a zkusím, jsi-li ty syn můj Esau čili nic.“ Přistoupil tedy Jakub k otcí. Otec dotek se ho řekl: „Hlas jest jistě Jakubův, ale ruce jsou Esauovy“ a nepoznal ho.

Jakub podal mu pak pokrmův i vína a otec jedl a pil. Když pojedl a napil se, požehnal Jakobovi řka: „Dej ti Bůh hojnost obilí a vína. Ať ti slouží národové a klaněji se ti pokolení. Budiž pánem bratrů svých. Kdo by ti zlořečil, buď zlořečen, a kdo by ti dobrořečil, dobrořečením buď naplněn.“

Sotva Izák dokonal řeč svou a Jakub vyšel ven, přišel Esau, nesa pokrmy z lovu svého. I řekl mu Izák: „Kdo jsi ty?“ Esau odpověděl: „Já jsem prvorozený syn tvůj Esau.“ Izák lekl se velice a zvolal: „Kdo jest ten, který nedávno přinesl mi pokrmy z lovu? Avšak požehnal jsem mu a bude požehnaný.“

Poznámky. Rebece a Jakub, znajíce zaslíbení boží: „Větší sloužiti bude menšímu“ (I. Mojž. 25, 23) a vědouce, že Esau stal se požehnání otcova nehoden, prodav prvorozenství, snažili se podle sil svých přispěti k tomu, aby se naplnil záměr boží. Užili k tomu však prostředků nedovolených, totiž podvodu a lži, proto hřešili. Za ten hřích bylo oběma trpce pykati. Rebece bylo se rozloučiti s jejím miláčkem navždy a Jakobovi bylo žíti 20 let ve vyhnanství a zkoušeti příkofi od ujce Labana.

Poučení. Nedomáhejme se nikdy prospěchu podvodem ani lži. Pykali bychom za to později, „Chutný bývá člověku chléb lži, ale potom naplněna budou ústa jeho pískem“ (Přisl. 20, 17).

3. Jakub prchá před Esauem.

Esau měl v nenávisti Jakuba pro požehnání, jímž po I. Mojž. 27, žehnal mu otec, a řekl v srdci svém: „Přijdou dnové smutku^{41—45; 28,} otce mého a potom zabijí bratra svého Jakuba.“ Když to bylo^{10—19.} oznámeno Rebece, poslala rychle Jakuba do Mezopotamie k bratru svému Labanovi. Když Jakub přišel na jedno místo a chtěl na něm odpočinouti po západu slunce, nabral kamenů, které tam ležely, a položiv je pod hlavu, spal na tom místě. I viděl ve snách žebřík stojící na zemi, jehožto vrch dotýkal se nebe; anděly také boží vystupující a sestupující po něm a Hospodina spoléhajícího na žebřík a řkoucího mu: „Já jsem Hospodin, Bůh Abrahama, otce tvého, a Bůh Izákův. Zemi, na které spíš, dám tobě a potomstvu tvému. Potomstvo tvé bude jako prach země. Rozšířen budeš na západ i na východ a na půlnoc i na poledne a požehnána budou v tobě a potomstvu tvém všechna pokolení země. Já budu strážce tvůj, kamkoli půjdeš, a přivedu tě zase do země této.“ Když Jakub procitl ze sna, řekl: „Vpravdě Hospodin jest na místě tomto a já jsem nevěděl. Jak hrozné jest místo toto! Není tu jiného leč dům boží a brána nebeská.“ Vstav tedy Jakub ráno, vzal kámen, ježž byl položil pod hlavu svou, a vyzdvihl jej na znamení (památné), poliv ho olejem svrchu. I nazval jméno města Betel, t. j. dům boží.

Poznámky. Město Betel leželo asi 15 km severně od Jerusalema a bylo Izraelským místem posvátným.

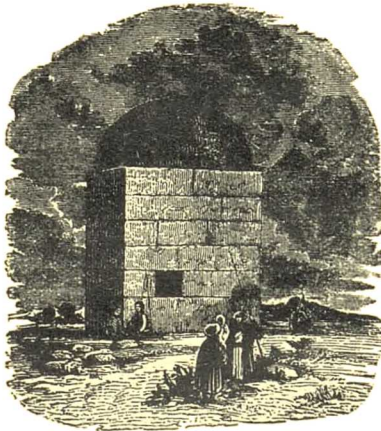
Žebříkem Jakubovým, spojujícím nebe se zemí, jest nastíněno živé spojení mezi nebem a zemí pomocí andělův v době křesťanské. Andělé sestupují, nesouce lidem nebeské dary, a vystupují, nesouce před trůn boží modlitby věřících. Kristus měl na mysli toto zjevení, když pravil: „Zajisté, zajisté, pravím vám, uzříte nebe otevřené a anděly boží sestupující na Syna člověka“ (Jan 1, 51).

Poučení. Jakub byl naplněn posvátnou úctou k místu, na němž se mu zjevil Bůh. Máme i my takovou úctu ke křesťanským chrámům, v nichž Bůh nezjevil se pouze jednou, nýbrž v nichž neustále přebývá? „Na dům boží přísluší svatost“ (Žalm 92, 5).

4. Jakub žije ve vyhnanství.

Mojž. 29,
32, 31, 32,
33, 35,
19—20.

Když Jakub přišel do Haranu, ujec jeho Laban přijal jej vřídlně a slíbil mu dceru Rachel za manželku, bude-li mu sloužiti sedm let. Avšak když uplynulo sedm let, Laban obelstil ho. Dal mu místo mladší dcery Rachel starší dceru Liu, které Jakub si nepřál, a žádal za Rachel nových sedm let služby. Jakub sloužil nových sedm let a obdržel za manželku také Rachel. Konečně sloužil ještě 6 let, aby hospodařil pro sebe. Bůh žehnal mu, takže zbohatl. Toho požehnaní záviděl mu Laban. Mimo to Bůh nařídil mu: „Navrať

Hrobka manželky Jakubovy Rachel.

se do země otců svých.“ Vše to pohnulo Jakuba, že opustil dům Labanův a vracel se s manželkami, s dětmi i se vším majetkem k otci Izákovi do země kanaanéjské.

Obávaje se bratra svého Esaua, poslal k němu posly, aby našel milost před očima jeho. Poslové vrátili se zvěstující: „Přišli jsme k bratru tvému Esauovi, a hle, nyní pospíchá proti tobě se

čtyřmi sty mužů.“ Jakub bál se velmi a modlil se: „Bože otce mého Abrahama a Bože otce mého Izáka! Vytrhni mne z ruky bratra mého Esaua.“ Mimo to přichystal veliké dary Esauovi, aby si ho naklonil.

Když Jakub přišel k řece Jaboku, přenocoval na břehu jejím. Časně ráno přepravil rodinu a všechn majetek přes řeku a zůstal sám na druhém břehu. I zjevil se mu muž a zápasil s ním až do rána, ale nemohl ho přemoci. Když vycházela denice, zjev volal: „Pusť mne!“ Avšak Jakub odpověděl: „Nepustím tebe, leč mi požehnáš.“ Muž řekl: „Nebudeš slouti Jakub, ale Izrael (= bojovník boží), neboť

když jsi byl silen proti Bohu, čím více přemůžeš lidi!“ Potom požehnal Jakobovi a zmizel.

Když Jakob pozdvihl oči svých, uzřel Esaua přicházející se čtyřmi sty mužův. I šel napřed a poklonil se před ním až k zemi po sedmkrát. Esau běžel mu vstříc, objal jej, líbal jej a plakal. Od té hodiny oba bratři byli usmířeni. Esau vrátil se do hor Seirských, Jakob uchýlil se do země kananejské.

Ze smíření synů radoval se otec Izák, avšak matka Rebeka nedožila se toho. Také manželka Jakobova Rachel zemřela brzy potom, když přišla do země kananejské. Jakob pochoval ji na cestě vedoucí do Efraty (Betlema) a zbuodoval pomník nad hrobem jejím.

Poznámky. Laban obelstil Jakuba právě tak jako Jakob otce svého Izáka. Jakob vydával se za prvorozeného Esaua a Laban vydával dceru starší za mladší. Lest se Labanovi podařila, protože nevěsta bývala k ženichu uváděna, zastřena jsouc závojem (I. Mojš. 24, 65).

V době patriarchální a později Bůh trpěl mnohoženství, ale později (v Novém zákoně) přísně je zakázal.

Muž, který se zjevil Jakobovi a zápasil s ním až do rána, vystupuje jako Bůh. Sv. Otcové vidí v něm Syna božího. Zápas ten měl přesvědčiti Jakuba, že nebude přemožen od žádných nepřátel pozemských, když proti samému Bohu dosti silen se prokázal.

Poučení. Když Jakob byl v tísní, obáváje se Esaua a lidu jeho, hledal útočiště v modlitbě. I my v tísní hledejme vždy útočiště u Boha. „Blízký jest Hospodin všem, kteří ho vzývají, kteří ho vzývají vpravdě“ (Zalm 144, 18).

§ 14. Jakob.

Jakub byl třetí praotec neboli patriarcha národa izraelského. Měl 12 synů. Ti stali se praotci 12 pokolení. Jména jejich jsou: Ruben, Simeon, Levi, Juda, Dan, Neftali, Gad, Aser, Isachar, Zabulon, Josef a Benjamin.

Ze všech synů Jakobových Písmo svaté všímá si nejvíce Josefa, protože Josef jest skvělý obraz Kristova utrpení i oslavení. Písmo svaté líčí 1. Josefův život v domě otcovském, 2. Josefovo utrpení, 3. Josefovo povýšení.

1. Josefův život v domě otcovském.

I. Mojž. 37, 1—11. Josef byl miláček otcův, protože byl syn milované manželky jeho Rachel a protože byl zbožný a ctnostný. Otec dal mu lásku svou na-jevo, udělav mu sukni rozličných barev. Otcovy lásky záviděli mu bratři. Závist jejich ještě vzrostla, když jim Josef vypravoval své sny. Řekl jim: „Zdálo se mi, že jsme vázali snopy na poli. Můj snop povstal a stál, vaše snopy vůkol stály a klaněly se snopu mému.“ To když slyšeli bratři, zvolali hněvivě: „Zdali králem naším budeš?“ Ještě jiný sen vypravoval otcí a bratřím. Řekl: „Zdálo se mi ve snách, jako by slunce, měsíc a hvězd jedenáct klanělo se mi.“ Otec domlouval mu řka: „Co má znamenati tento sen, jež jsi měl? Zdali já, matka tvá i bratři tvoji budeme se ti klaněti?“ Avšak sám u sebe o té věci rozjímal.

Obyčejný kroj mužů na východě.

Poučení. Na bratřích Josefových vidíme, jak ošklivá a zhoubná jest nenávisť. Z nenávisti dopouští se člověk i největších zločinů proti bližnímu. Proto sv. Jan praví: „Každý, kdo nenávidí bratra svého, vražedník jest“ (I. Jan 3, 15).

2. Josefovo utrpení.

I. Mojž. 37, 12—36; 39, 40. Když bratři Josefovi pasouce stáda dlouho již meškali venku, řekl Jakub k Josefovi: „Jdi a viz, všecko-li se šťastně děje při bratřích tvých i při stádech, a pověz mi,

co se děje.“ Šel tedy Josef za bratřími. Když ho bratři uzřeli zdaleka, prve než k nim došel, umínili si zabít jej a mluvili vespolek: „Hle, snář přichází, pojďte, zabijme jej! Ukáže se, co mu prospějí snové jeho!“ Uslyšev pak to Ruben, nejstarší ze všech, usiloval vysvoboditi ho z rukou jejich. Řekl: „Nezabíjejte ho, ale uvrzte jej do cisterny (prázdné nádržky na vodu dešťovou).“ Tak pravil, chtěje ho vytrhnouti z rukou jejich a navrátiti otcí. Bratři souhlasili s návrhem jeho. Svlékli Josefa ze sukně pestré a spustili jej do cisterny staré, v níž nebylo vody. Když se usadili, aby jedli chléb, uzřeli ismaelské (arabské) kupce a velbloudy, nesoucí zboží do Egypta. Juda, uviděv kupce, řekl: „Co nám prospěje, zabijeme-li bratra svého? Lépe jest, aby byl prodán Ismaelitům a ruce naše aby nebyly poskvrněny, neboť bratr náš a tělo naše jest.“ Bratři uposlechli řeči jeho a prodali Josefa kupcům za 20 stříbrných. Vzali pak sukni jeho, smočili ji v krvi kozelce a poslali ji otcí se vzkazem: „Tuto sukni jsme našli. Pohleď, jest-li to sukně syna tvého čili ne.“ Otec poznav ji řekl: „Sukně syna mého jest. Zvěř lítá snědla ho, šelma pohltila Josefa.“

Ismaelitě prodali Josefa v Egyptě Putifarovi, veliteli tělesné stráže královny. S Josefem vešlo do domu Putifarova požehnaní boží. Putifar znamená to ustanovil jej správcem celého domu, sám o nic se nestaraje. Ale manželka Putifarova, žena zlá a nešlechtná, lživě obvinila Josefa u pána svého. Putifar uvěřil řeči manželky své a nevyšetřiv věci dal Josefa do žaláře, kde bývali ostříhání vězňové království. Byl pak Hospodin s Josefem i v žaláři, dav mu milost u žalárníka. Žalárník mu svěřil všecky vězně.

Do tohoto vězení přišli také dva úředníci království: nejvyšší číšník a nejvyšší pekař. Po nějakém čase oba měli sny a vypravovali je Josefovi.

Číšník vypravoval: „Viděl jsem před sebou vinný kmen, na němž byly tři ratolesti, a ty rostly poněáhu v pupence a po květu hrozny dozrávaly. Měl jsem také číši Faraonovu v ruce své. Potom vzal jsem hrozny ty a vytlačil jsem je do číše, kterou jsem držel, a podal jsem číši Faraonovi.“ Josef, nadaný moudrostí boží, vyložil mu sen

takto: „Tři ratolesti jsou ještě tři dnové. Po nich vzpomene Farao na službu tvou a navrátí tě k úřadu předešlému. Pamatuj na mne, až se ti dobře povede, a vnukni Faraonovi, že bez viny jsem vsazen do žaláře.“

Pekař vypravoval: „I mně se zdálo, že jsem měl tři koše mouky na hlavě své a v jednom koši, který byl navrchu, nesl jsem všelijaké pečivo a ptáci jedli z něho.“ Josef odpověděl: „Tentož jest výklad snu: Tři koše jsou ještě tři dni. Po nich Farao odejme ti hlavu a pověsí tě na kříži a ptáci budou trhatí maso tvé.“

Třetího dne byly narozeniny královny. Při hodování vzpomněl si Farao na vrchního číšníka i na vrchního pekaře ve vězení. Číšníka dosadil opět v úřad jeho, pekaře pak dal oběsiti.

Poznámky. Farao bylo společné nebo úřední jméno králův egyptských, odvozené ze slov per-aa = veliký dům. Podobně říkají v Turecku sultánovi a vládě jeho „Vysoká Porta“.

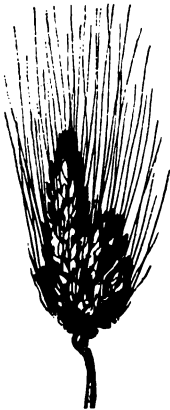
Josef byl nástin Kristův ve svém utrpení. Byl miláček otcův, byl nenáviděn od bratří, nenalézal u nich víry, byl od nich prodán. V Egyptě byl uvězněn mezi dvěma vězni, z nichž jednomu předpověděl spásu, druhému zavržení.

Poučení. Od trpícího Josefa učíme se odevzdanosti do vůle boží, trpělivosti, důvěře v Boha, bázně boží a soucitnosti.

3. Josefovo povýšení.

I. Mojž. 41. Vrchní číšník, jsa nablízku krále, mohl jej upozorniti na Josefa ve vězení, avšak neučinil toho. Teprve po dvou letech Bůh sám pomohl Josefovi na svobodu. Farao měl sen. Zdálo se mu, že stojí nad řekou Nílem. Z řeky vystupovalo sedm krav pěkných a příliš tučných a páslo se na mokřinách. Jiných také sedm vycházelo z řeky, šeredných a hubených, jež pásly se na samém břehu řeky na místech zelených a pohltily ty pěkné, tlusté. Farao probudiv se usnul opět a měl druhý sen. Sedm klasů vyrostlo ze stébla jednoho plných a pěkných; jiných také právě tolik klasů tenkých a snětivých vycházelo a pohltilo všecku krásu prvních.

Když bylo ráno, Farao povolal hadačův a mudrcův egyptských, ale nebylo mezi nimi nikoho, kdo by mu sen vyložil. Tehdy teprv vrchní číšník rozpomenul se na Josefa. Ihned k rozkazu královskému přivedli Josefa.

Pšeničný klas
egyptský.

Josef vyložil mu sny takto: „Sen králův stejný jest. Co Bůh chce učiniti, ukázal Faraonovi. Sedm krav pěkných a sedm klasů plných jest sedm let úrody. Sedm krav tenkých a hubených a sedm klasů tenkých a snětivých jest sedm let budoucího hladu. Nyní tedy ať opatří král muže moudrého a ustanoví jej nad zemí egyptskou. Ten ať ustanoví úředníky po všech krajinách a pátý díl užitků po sedm let úrody, která již hned nastanou, ať shromáždí do stodol a ať se chystá k sedmi letům budoucího hladu.“

Rada ta zalíbila se Faraonovi i služebníkům jeho. Farao řekl k Josefovi: „Poněvadž Bůh ukázal tobě všecko, co jsi mluvil, zdali najdu moudřejšího a podobného tobě? Ty budeš nad domem mým a k rozkazu úst tvých všechen lid poslouchati bude; samým toliko trůnem královským budu tebe převyšovati.“

I odevzdal mu odznaky důstojnosti jeho. Sňav prsten (pečetní) s ruky, dal jej na ruku jeho; oblekl jej v roucho kmentové a vložil zlatý řetěz na hrdlo jeho. A kázal mu vstoupiti na svůj vůz druhý a služebníku volati, aby všichni před ním koleno klonili a znali, že jest ustanoven nade vší zemí egyptskou. Také změnil jméno jeho a nazval ho jazykem egyptským: Spasitelem světa.

Aby pak mu usnadnil úřad, zasnoubil mu Asenet, dceru kněze boha slunce v Heliopoli. Asenet povila mu dva syny. Jména jejich byla: Manases a Efraim.

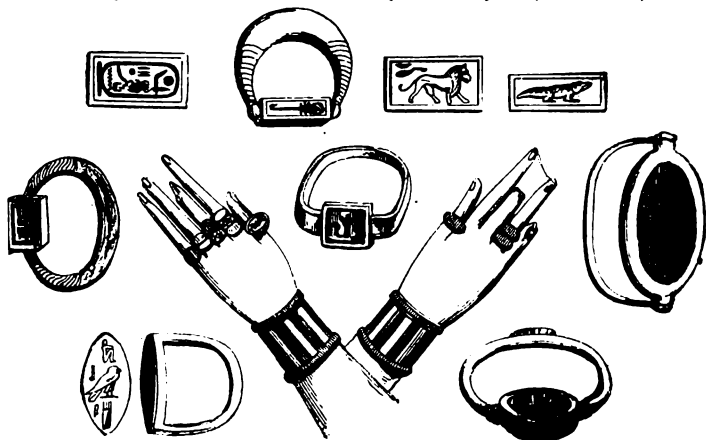
Sny Faraonovy se splnily. Po sedmi letech úrodných dostavilo se sedm let nedostatku. Po všem světě rozmáhal se hlad. Lid volal k Faraonovi žádaje pokrmů. Farao jim odpověděl: „Jděte k Josefovi. a cokoli vám řekne, učíňte!“

Poznámky. Roucho kmentové byl oblek egyptských kněží a králů z jemného plátna bílého.

V Egyptě kněží byli první třída. Bez nich nepodnikalo se nic důležitého.

V oslavení svém Josef byl nástin Kristův. Slavně vyšel z vězení, byl povýšen od Faraona nad celou zemí egyptskou, byl nazván Spasitelem světa.

Poučení. Z Josefova povýšení poučujeme se, jak prospívá člověku trpělivě snášení neštěstí. „Všeliká kázeň, dokavad jest přítomna, nezdá se býti radostná, ale smutná; potom však velmi utěšitelné ovoce spravedlnosti přinese těm, kteří skrze ni vycvičeni byli“ (Žid 12, 11).

Pečetní prsteny egyptské.

§ 15. První cesta bratří Josefových do Egypta.

I. Mojž. 42.

Když hlad zasáhl zemi kaňanejskou, Jakub řekl synům svým: „Slyšel jsem, že obilí prodává se v Egyptě. Sestupte a nakupte potřebných věcí, abychom nezahynuli nedostatkem.“ Sestoupivše tedy deset bratrů Josefových do země egyptské (Benjamin zůstal doma), poklonu učinili Josefovi, protože s jeho povolením obilí se lidu prodávalo.

Josef poznal je, ale oni nepoznali ho. Rozpomenu se ihned na sny, které kdysi byl měl. Aby seznal smýšlení jejich, Josef mluvil k nim tvrdě skrze tlumočníka: „Vyzvědači jste. Přišli jste, abyste zhlédli neohrazená místa země této.“ Kterížto řekli: „Nikoli, pane, přišli jsme na-

koupiti pokrmů. Lidé pokojní jsme, synové jednoho otce. Dvanáct jest nás. Nejmladší s otcem naším jest, jednoho už není.“ Josef tvářil se, jako by jim nevěřil, a pravil: „Jste-li lidé pokojní, nechť zůstane jeden bratr váš (Simeon) svázán v žaláři; vy pak odejděte, doneste obilí do domů svých a přiveďte bratra svého nejmladšího ke mně, abych seznal, že jste mluvili pravdu.“

Příkré vystoupení Josefovo vedlo k cíli. Bratří Josefovi viděli v tom trest za dřívější hřích svůj. Dali to na jevo slovy: „Hodně toto trpíme, neboť jsme se provinili proti bratru svému.“ Josef, seznav kajícnost bratří svých, odvrátil se maličko a plakal; ale neupustil od dřívějšího přání, aby přivedli Benjamina.

K rozkazu Josefovu služebníci naplnili jim pytle obilím a vložili peníze navrch. Potom devět bratrů vrátilo se do země kananejské.

Doma vypravovali vše, co se jim přihodilo v Egyptě. Jakub uslyšev, že miláček jeho Benjamin má cestovati do Egypta, zvolal rozhodně: „Nesestoupí syn můj s vámi. Bratr jeho zemřel a on sám zůstal. Přihodilo-li by se mu něco zlého, uvedli byste šediny mé s bolestí do hrobu.“

Poznámky. Na Benjaminu, nejmladším synu Jakobovu, mělo se ještě ukázati, že závist vymřela v srdci bratří jeho a že místo její zaujala pravá láska k bratřím a k otci.

Benjamin sám pozůstal ze synů manželky Rachel.

Poučení. Kdykoli nás stihne nějaké neštěstí, pátrejme, není-li to trest boží za nějaký hřích náš. Připomeneme-li si, že jsme skutečně lžešili, zvolíme s bratřími Josefovými: „Hodně toto trpíme, neboť jsme se provinili“ (I. Mojž. 42, 21).

§ 16. Druhá cesta bratří Josefových do Egypta.

Zatím však hlad vzrůstal se znovu po vší zemi. Jakub a synové strávili obilí, proto Jakub pravil k synům svým: „Jděte zase a nakupte nám něco potravy!“ Jeden z nich (Juda) odpověděl: „Přísně nám rozkázal muž ten: Neuzříte tváře mé bez bratra svého nejmladšího.“ Když otec váhal vydati jim Benjamina, Juda zaručil se za něho, že jej jistě přivede zpět, potom Jakub teprve povolil. Nařídil, aby nabrali do nádob nejlepších plodin země své darem vladaři

I. Mojž. 43,
44, 45.

egyptskému a aby vzali s sebou dvoje peníze a spolu i ty, které našli v pytlích.

Když Josef ušel bratry své a Benjamina s nimi, nařídil správci domu: „Uveď tyto muže do domu mého a přistroj hody, neboť se mnou jísti budou o poledni.“ Správce domu vyvedl k nim zajatého Simeona.

Když Josef vešel, obětovali mu dary, držíce je v rukou svých, a poklonu mu činili, sklonivše se až k zemi. On pak laskavě je pozdraviv, tázal se po zdraví otcovu, a spatřiv Benjamina, byl pohnut k slzám. Proto pospíšil do pokoje a plakal.

Josef, umyv tvář svou, vyšel opět a kázal nositi jídla. Bratry posadil podle stáří a Benjaminovi dal ze všeho díl pětkrát větší.

Vyznamenání Benjaminovo mohlo vzbuditi v srdcích ostatních bratří závist. Avšak nestalo se tak. Josef přesvědčil se o tom zvláštní zkouškou. Rozkázal správci domu: „Naplň pytle jejich obilím a polož peníze každého navrch pytle. Mou pak číši stříbrnou i peníze, které

Picí nádoby egyptské.

dal za obilí, vlož navrch do pytle muže nejmladšího.“

Když ráno byli propuštěni a vyšli nedaleko za město, Josef nařídil správci domu: „Vstaň a hoň muže ty a dohoneš jich rci: Proč jste odplatili zlým za dobré? Číši, ze které pije pán můj, ukradli jste.“ Bratři, jsouce si vědomi nevinny své, zvolali: „U kterého ze služebníků tvých nalezeno bude, čeho hledáš, ať umře, a my také budeme služebníky pána tvého.“ Správce zmírnil rozsudek jejich. Pravil: „U koholi se nalezne číše, ten budiž služebníkem mým, vy pak budete bez viny.“

Číše byla nalezena v pytli Benjaminově. Všichni, roztrhše roucha svá a vloživše břemena opět na osly, vrátili.

se do města. V čele bratří byl Juda. Juda takto promluvil k Josefovi: „Bůh tresce nás za nepravost, které jsme se dopustili na bratru svém. Hle, všichni jsme služebníky tvými, i my i ten, u něhož jest nalezena číše.“ Josef odpověděl: „Odstup ode mne, abych tak učinil. Kdo ukradl číši, ten ať jest služebníkem mým; vy pak odejděte volně k otcí svému.“ Přistoupiv pak Juda blíže pravil: „Duše otce našeho spojena jest s duší bratra tohoto. Přijdeme-li domů bez něho, umře a uvedeme šediny jeho s bolestí do hrobu. Já jsem se zaručil za něho otcí, proto já zůstanu místo pacholete ve službě tvé. Pachole ať odejde s bratry svými.“

Z řeči Judovy Josef poznal, že všichni milují opravdově otce i miláčka jeho, nejmladšího bratra svého, a že jsou hotovi obětovati vše nejdražší, nežli by porušili tuto lásku. Proto nemohl se déle udržeti a řekl bratřím svým: „Já jsem Josef, bratr váš, kterého jste prodali do Egypta.“ I byli přestrašeni přílišným strachem, nemohouce promluvit ani slova. Josef však je těšil: „Nelekejte se. Pro zachování vaše poslal mne Bůh před vámi do Egypta. Pospěšte k otcí mému a řete mu: Toto vzkazuje syn tvůj Josef: Bůh učinil mne pánem vší země egyptské. Sestup ke mně, neprodávej a budeš bydliti v zemi gesenské a budeš při mně ty i synové tvoji i synové synů tvých, ovce tvé i skoty tvé i vše, cožkoli máš.“

Poznámky. Benjamin byl vlastní bratr Josefův po otcí i po matce a Josef neviděl ho dosud dospělého. Když Josef byl prodán, Benjamin byl nemluvnětem.

Země gesenská byla úrodná krajina ve východní deltě nilské.

Tím, že Josef odpustil bratřím svým a že je obdaroval statky, kterých si zasloužil u krále utrpením svým, jest obrazem Krista Pána.

Poučení. Josef nestydí se za bratry své ani za otce svého, nýbrž hlásí se k nim veřejně, ačkoli mu to mohlo uškoditi u Egyptanů, protože Egyptané měli v ošklivosti všecky pastýře cvci (I. Mojž. 46, 34). Jednali bychom my také tak, kdybychom byli na místě Josefově?

§ 17. Poslední dny Jakubovy,

Když bratří Josefovi vypravovali otcí svému Jakubovi, že syn jeho Josef žije a že panuje ve vší zemi egyptské, zaraďoval se velmi a zvolal: „Půjdu, abych uzřel syna svého Josefa, dříve než umru.“

Jakub dovídá se o Josefovi (I. Mojž. 45, 25—28).

Jakub stě-
huje se do
Egypta
Mojž. 46;
17).

Jakub vystěhoval se s celou rodinou a s veškerým majetkem do Egypta. Na hranicích země kananejské obětoval Bohu obět. Bůh zjevil se mu ve snách a řekl mu: „Já jsem nejsilnější, Bůh otce tvého. Neboj se, ale sestup do Egypta, neboť v lid veliký tě tam učiním. Já sestoupím tam s tebou a přivedu tě odtud zase navracujícího se (v potomcích).“

Jakub stěhuje se do Egypta.

Farao vykázal rodině Jakubově za bydliště krajinu gesenskou.

kub žehná
nům svým
Mojž. 48;
49).

Jakub znamená, že se blíží konec života jeho, zavolal k sobě syny své, aby jim požehnal. Nejdříve požehnal synům Josefovým (Efraimovi a Manasovi), přijav je za své. Potom požehnal svým synům vlastním.

Ze všech nejdůležitější jest požehnání, udělené Judovi, protože obsahuje proroctví mesiánské. Proroctví to zní: „Nebude odňata berla od Judy a kníže s beder jeho, dokavad nepřijde ten, který má poslán býti, a on bude očekávání národů.“

Nakonec Jakub rozkázal synům svým, aby jej pohřbili v zemi kananejské do hrobky otců jeho. Synové učinili, jak jim otec přikázal.

Poznámky. V přestěhování Izraelitů do Egypta a v ubytování jejich v krajině gesenské lze znamenati prozřetelnost boží.

Rodina Jakubova měla se rozmnožiti v národ veliký. Tomu napomáhala úrodnost krajiny gesenské. Národ izraelský měl býti strážcem pravého náboženství a učitelem národů pohanických. V Egyptě přesvědčil se o všemohoucnosti Boha pravého a o nicotě bohů pohanických, seznal a osvojil si vzdělanost egyptskou, tehdy kvetoucí, a prošel školou práce a utrpení.

Národnosti a náboženství Izraelitů nehrozilo v Egyptě nebezpečenství, protože Egyptané měli v ošklivosti všechny pastýře ovcí (I. Mojš. 46, 34).

Josef byl učiněn od Faraona občanem egyptským, proto vystoupil ze svazku rodiny Jakubovy. Aby toto spojení opět bylo obnoveno, Jakub přijal dva syny jeho (Efraima a Manasa) za své. Tak oba tito synové Josefovi stali se adoptovanými syny Jakubovými, obdrželi právo k zaslíbením Hospodinovým a byli ustanoveni praotci dvou pokolení izraelských místo Josefa.

Požehnutí Jakubova, pronesená nad dvanácti syny, jsou slova prorocká a básnická, zavírající v sobě dějiny dvanácti pokolení izraelských a zprávu o příchodu mesiášově. Jakub přihlíží k významu jmen synů svých, připomíná, co zvláštního v povaze jejich byl shledal z let minulých, co milého nebo nemilého jemu kdo učinil, a vidí duchem prorockým, jak zvláštní tento ráz jejich i v potomcích se dědí. Podle rozdílné povahy vykazuje jednotlivým synům přiměřený úděl v zemi kananejské. Předpovídá jim zvláštní osudy, jež potkají je a potomky jejich.

Proroctví Jakubovo mluví určitěji o mesiáši nežli proroctví předešlá, protože udává čas, kdy mesiáš přijde. Až vláda bude odňata knížatům z domácího rodu Judova a cizinec vstoupí na trůn, přijde mesiáš.

Kristus Pán narodil se skutečně za prvního cizího krále, Heroda Idumejského, jenž byl ustanoven od Římanů králem judským.

Poučení. Jak pokojná jest smrt spravedlivých! „Ó, by umřela duše má (= já) smrtí spravedlivých a dokonání mé ó by bylo jako i jejich!“ (IV. Mojš. 23, 10).

§ 18. Vzdělanost doby patriarchální.

V době patriarchální Abraham, po něm Izák a Jakub byli neobmezení správci, obránci a kněží svých rodin. Jejich synové a vnuci, zakládající si domácnost, těšili se téže vážnosti ve svých rodinách. Kde bylo několik bratrů, měl přednost prvorozenec. Práva prvorozených

Ústava.

mohla býti přenesena z vůle boží na bratra mladšího, jak se stalo s Esauem a Jakubem, nebo rozdělena, jak učinil Jakub.

Patriarcha Jakub odňal prvorozenství Rubenovi a přenesl přednost před bratřími a moc vládní na čtvrtého syna Judu; dvojí pak podíl z dědictví odkázal Josefovi, přijav jeho dva syny Efraima a Manasa za vlastní.

Od té doby dům Judův byl přední dům v Izraeli, střed jeho, otcovský dům všech potomků Jakubových. Přírozeným během 1. synové Jakubovi založili 12 p o k o l e n í (tribus), 2. synové jejich a zčásti vnukové a pravnukové zplodili č e l e d i (cognatio), 3. čeledi pak rozvětvlly se postupem času v rody nebo domy (familia, domus).

V čele pokolení stál k n í ž e, čeledi spravoval p o h l a v á r, rod řídil s t a r o s t a. Potřeby obecní byly vyřizovány ve shromáždění představených pokolení nebo čeledi nebo rodu. O věcech celého národa rozhodoval vedle shromáždění knížat někdy n á r o d n í s n ě m.

Kult. Patriarchové věřili v jednoho Boha (monotheismus), který svět stvořil, zachovává a řídí; věřili v budoucího Vykupitele, jenž tolikrát jim byl nastíněn a předpověděn; věřili také v nesmrtelnost duše a v život věčný. Víru tu v nich udržoval a posiloval Bůh sám, často se jim zjevuje a důvěrně s nimi obcuje. Boha uctívali obětmi (I. Mojž. 12, 8), modlitbami (I. Mojž. 24, 63), sliby (I. Mojž. 28, 20) a přísahami (I. Mojž. 21, 24). Den sedmý světili již tehdy, protože jim bylo známo, že Bůh požehnal dni sedmému a posvětil ho (I. Mojž. 2, 3). Zvláštních míst bohoslužebných neměli, nýbrž modlili se a obětovali kdekoli, zvláště na horách (I. Mojž. 12, 8) nebo na místech, kde se jim zjevil Bůh (I. Mojž. 35, 7).

Mravy. Život jejich byl jednoduchý, kočovný. Bydlili ve stanech a živili se chovem dobytka. Rodinný život patriarchů byl spořádanější nežli u pohanův.

Umění. V době patriarchální umění nebylo neznámo. Patriarchové znali ozdoby, jako zlaté náušnice a náramnice (I. Mojž. 24, 22), zlaté prsteny a řetězy na hrdlo (I. Mojž. 41, 42), sváteční šaty (I. Mojž. 27, 15), roucho kmentové (I. Mojž. 41, 42) a jiné. Nástroje hudební, vynalezené od Jubala,

byly zdokonaleny a rozmnoženy (I. Mojž. 31, 27). Protože děje se zmínka o prstenu pečetním (I. Mojž. 38, 18), lze z toho souditi, že patriarchové znali písmo. O básnickém umění svědčí vzletná slova žehnajícího Noema (I. Mojž. 9, 25—27) a umírajícího Jakuba (I. Mojž. 49, 1—27).

Poznámka. V Babylonsku psalo se již 4000 let před narozením Krista Pána. Psalo se na tlustých tabulkách, vyrobených z měkké hlíny hrnčířské. Ostrým hrotem ryla se do měkké hlíny různá písmena, záležející z různých čárek, podobných klínům. Odtud toto písmo nazývá se klínové.

Když celá tabulka byla popsána, dala se vypáliti do ohně. Aby vypálená tabulka ještě lépe se zachovala, byla obložena tenkou vrstvou hlíny hrnčířské. Na tuto vrstvu napsal se obsah tabulky a pak i tento obal se vypálil. Tak popsaná kniha-tabulka měla svou obálku s obsahem a mohla býti zařaděna do knihovny.

Knihovny Babyloňané zakládali již v době pradávné. Ukládali knihy své v síních vysokých chrámů svých, stavěných z cihel. Časem zevnější cihly silných zdí chrámových se rozpadly, mnohé krajní síně se pobořily, ale vnitřní cihly a vnitřní síně se udržely a v nich zachovaly se prastaré knihovny. Zachovaly se tím spíše, protože v oněch krajinách velmi málo prší a protože vítr zanáší na toto zbořeníště neustále písek. Písek chrání cihel, že se tolik nerozpadávají.

Za našich časů tyto prastaré zříceniny se rozkopávají a nalezené předměty dovážejí se do hlavních měst a ukládají se v různých museích.

2. částka.

Výchova národa izraelského. Věk Mojžíšův.

(Okolo roku 1500—1450 př. Kr.)

§ 19. Mojžíšovo narození.

Mojžíš narodil se z rodičů (Amrama a Jochabedy) po II. Mojž. 1;
kolení Leviho právě v té době, kdy Farao rozkázal všemu 2. 1—2.
lidu v Egyptě: „Cokoli se zrodí mužského pohlaví (Izraelitům), do řeky uvrzte; cokoli ženského, zachovejte“
(II. Mojž. 1, 22). Tento zákon proti Izraelitům vydal král z nové dynastie, jenž neznal Josefa ani zásluh jeho o zemi egyptskou.

Podle výpočtu lidského zákon Faraonův měl vyhubiti národ izraelský, v ruce boží byl však prostředkem k vysvobození jeho.

Poznámka. Dříve vládli v Egyptě dobyvatelé přistěhovali z Asie. Ti podporovali každý kmen, který jim pomáhal ovládati domorodé Egyptány. Tak i Izraelité měli největší svobodu, mohli se vzdělávat i a zastávali vysoké úřady. Ale časem domorodé obyvatelstvo se vzbouřilo a vyhnalo dynastii cizí. Potom nastalo pronásledování všech, kdo byli kdysi přívrženci dynastie cizí. Izraelité pozbyli mocného postavení svého a měli býti úplně vyhubeni. Nejdříve byli mořeni robotou v cihelnách a při stavbách, a když to nevedlo k cíli, král vydal jmenovaný zákon.

Poučení. Z jednání Faraonova přesvědčujeme se, jak vrátké jsou podniky lidské. „Myšlení lidí smrtelných jsou bázlivá a nejistí důmyslové naši“ (Moud. 9, 14).

§ 20. Mojžíš při dvoře královském.

II. Mojž. 2, 2—10. Mojžíš jakožto novorozený pacholík izraelský měl býti utracen. Matka vidouc, že jest krásný, skrývala jej po tři měsíce. Když pak ho již déle tajiti nemohla, vzala ošitku ze sítí, omazala ji klím a smolou, vložila do ní nemluvnátko a položila je do rákosí u břehu řeky. Sestra jeho Maria stála zdaleka a pozorovala, co se bude díti. Vtom sestupovala dcera Faraonova, aby se koupala v řece, a služebnice její procházely se po břehu řeky. Když uzřela ošitku v rákosí, poslala pro ni jednu ze služebnic svých. Když služebnice přinesla ošitku, dcera Faraonova otevřela ji a uzřela v ní pacholátko, jež plakalo. I slitovala se nad ním a řekla: „Z nemluvnat hebrejských jest toto.“ Sestra dítěte jí řekla: „Chceš-li, půjdu a povolám ti ženu hebrejskou, která byla odchovala nemluvnátko.“ Dcera Faraonova odpověděla: „Jdi!“ I šla dívka a zavolala matku svou. Dcera Faraonova řekla k ní: „Vezmi pachole toto a odchovej mi je, já ti dám mzdu tvou.“ Žena přijala pachole a chovala je. Když dorostlo, dala je dceři Faraonově. Dcera Faraonova vzala je za syna a nazvala jméno jeho Mojžíš řkouc: „Neboť jsem ho z vody (mò) vytáhla (yses).“ U dvora královského Mojžíš žil do 40tého roku, „vyučil se veškeré moudrosti egyptské a byl mocný ve slovech i skutcích svých“ (Skutk. 7, 22).

Poznámka. Narození Mojžíšovo jest obraz narození Kristova. Podle rozkazu královského měli zahynouti Mojžíš i Kristus, sotva se narodili.

Poučení. Ze zachránění Mojžíšova poučujeme se o prozřetelnosti boží. Prozřetelnost boží pečuje i o jednotlivého člověka a vede jej k určitému cíli. „Pokořte se tedy pod mocnou rukou boží, aby vás povýšil Bůh v čas navštívení, všelikou péčí svou uvrhnuce na něho, neboť on má péči o vás“ (I. Petr. 5, 6—7).

§ 21. Mojžíš v samotě.

Jako muž čtyřicetiletý Mojžíš vyšel k Izraelitům, bra- II. Mojž. 2,
třím svým. Viděl trápení jejich a muže egyptského, jak 11—22.
tepe jednoho z hebrejských bratří jeho. Ohlédnuv se a vida, že tu není nikoho, zabil Egyptana a skryl ho v písku. Avšak čin jeho nezůstal v tajnosti. Také král dověděl se o tom a hledal zabít Mojžíše. Mojžíš utekl od tváře jeho do země madiánské. Tam zjednal si přízeň knížete Jetry (Raguele). Jetřo přijal jej do domu svého a dal mu za manželku dceru Seforu. U Jetry pobyl 40 let pasa stáda.

Tento dlouhý pobyt v zemi madiánské byl Mojžíšovi důležitou přípravou k budoucímu povolání. Vzdělav u dvora královského rozličnými vědomostmi rozum, oddal se v samotě pastvin madiánských rozjímání a modlitbě, čímž ušlechtil své srdce. Od té doby teprve byl muž úplně vzdělaný a způsobilý za vůdce národa.

Poznámky. Země madiánská prostírala se východně od zálivu Elanitského.

Mojžíš prodlévající po 40 let v samotě, nežli nastoupil v úřad svůj, jest obraz Krista Pána.

Poučení. Kdo nepotlačí včas hněvu, přonáhlil se obyčejně. Proto sv. Pavel napomíná nás: „Složte hněv, prchlivost, zlost, zlořečení, mrzkou řeč z úst svých“ (Kol. 3, 8).

§ 22. Mojžíš ve službě národa.

Bůh, připraviv si Mojžíše všestranně, vyvolil si jej za osvoboditele a vůdce národa izraelského. Ve službě národa Mojžíš strávil 40 let.

1. Mojžíš povolán k úřadu svému.

Když Mojžíš zahnal stáda hlouběji na poušť a přišel II. Mojž. 3,
k hoře Horebu, ukázal se mu Hospodin v plameni ohně 4, 1—28.
z prostředku kře. Mojžíš viděl, že by keř hořel, a neshořel. Řekl tedy: „Půjdu a spatřím vidění toto veliké, proč neshoří keř.“ Vida pak Hospodin, že Mojžíš jde, aby se podíval, zvolal naň z prostředku kře: „Mojžíši, Mojžíši!“

Mojžíš odpověděl: „Tu jsem.“ Hospodin řekl: „Nepřistupuj sem, zuj obuv s nohou svých, neboť místo, na kterém stojíš, země svatá jest. Já jsem Bůh otce tvého, Bůh Abrahamův, Bůh Izákův a Bůh Jakubův.“

Mojžíš zakryl tvář svou a Bůh mluvil: „Viděl jsem trápení lidu svého v Egyptě a křik jeho slyšel jsem, proto pojd', tebe pošlu k Faraonovi, abys vyvedl lid můj z Egypta do země kananejské, oplývající mlékem a medem.“

Mojžíš zdráhal se tam jíti, proto pravil: „Kdo jsem já, abych šel k Faraonovi a vyvedl syny izraelské z Egypta?“ Ale Bůh dodával mu odvahy: „Já budu s tebou.“ Mojžíš namítal: „Aj, já půjdu k synům izraelským a řeknu jim: Bůh otců vašich poslal mne k vám. Řeknou-li mi: Které jest jméno jeho? Co jim odpovím?“ Bůh řekl k Mojžíšovi: „Já jsem, který jsem (Jahve). Tak diš synům izraelským: Jahve poslal mne k vám. Král egyptský vás nepropustí. Ale já vztáhnou ruku svou a bítí budu Egypt všelikými divy svými a potom král propustí vás.“ Mojžíš odpověděl: „Neuvěří mi a řeknou: Neukázal se ti Hospodin.“ Proto Bůh obdařil jej třemi zázraky (proměnění hůl v hada, učiniti ruku malomocnou a obrátiti vodu nilskou v krev). Mojžíš ještě váhal: „Prosím, Pane, nejsem výmluvný.“ Hospodin řekl mu: „Jdi, já budu v ústech tvých a naučím tě, co bys mluvil.“ Mojžíš neměl již, nač by se vymlouval, proto řekl: „Prosím, Pane, pošli, koho poslati chceš.“ Rozhněvav se Hospodin na Mojžíše, řekl: „Aron, bratr tvůj, výmluvný jest, on mluvití bude za tebe k lidu.“ Potom teprv Mojžíš poslechl. Bůh velice jej potěšil, když mu oznámil: „Zemřeli všichni, kteří hledali duše tvé.“ Na rozkaz Hospodinův vyšel mu vstříc starší bratr Aron. Mojžíš vypravoval mu všechna slova Hospodinova.

Poznámky. Hora Horeb jest část poloostrově Sinajském.

Ve východních krajinách nosili sandály, aby chodidla se neporanila a nepošpinila. Kdo zul sandály, odložil zároveň prach lpící na nich. Proto odložiti sandály zobrazovalo čistotu a uctivost.

Izraelité znali Boha svého, ale chtěli věděti nejskrytější jméno jeho. Kdo u Egyptanů znal jméno Boha, měl zázračnou moc. Zvěděli to Egyptaná, budou se báti.

Bůh nazývá se Jahve (Já jsem, který jsem), protože má bytí a život sám v sobě, kdežto vše ostatní má své bytí a život od něho.

České pojmenování Hospodin znamená původně pán, panovník, pak Bůh jako pán po výtece.

Když Mojžíš praví: „Pošli, koho poslati chceš,“ chce říci: „Pane, ty jsi slíbil národu svému Vykupitele, proto posli jim ho již nyní na místo mne.“

Na místě, kde se Bůh zjevil Mojžíšovi, stojí klášter svaté Kateřiny. Jmenuje se tak, protože jsou v něm uloženy ostatky sv. Kateřiny. Klášter sv. Kateřiny vznikl z pevnůstky, zbudované od císaře Justiniána (r. 530).

Poučení. Jako Bůh nadal Mojžíše zvláštními schopnostmi k jeho úřadu, tak i každému z nás rozdává hřivny své. Nezakopávejme jich, nýbrž těžme jimi ke cti boží a ku blahu vlastnímu i cizímu.

2. Mojžíš zahajuje svou činnost.

Mojžíš a Aron, přišedše do Egypta, shromáždili všechny starší synův izraelských. I mluvil Aron všechna slova, která byl pravil Hospodin k Mojžíšovi, Mojžíš pak učinil znamení před lidem. I uvěřil lid a klaněl se Hospodinu. Potom vešli Mojžíš a Aron k Faraonovi a řekli: „Toto praví Hospodin, Bůh izraelský: Propuště lid můj, ať mi obětuje na poušti.“ Ale Farao odpověděl: „Kdo jest Hospodin, abych poslechl hlasu jeho? Neznám Hospodina a Izraele nepropustím.“ A od toho dne ještě více obtížil Izraelity robotami.

II. Mojž. 4,
29—31; 5;
7; 8; 9; 10;
11; 12.
1—36.

Když ani zázrak holi proměněné v hada neobměkčil Faraona, Bůh seslal na Egypt deset ran (1. krvavou vodu, 2. žáby, 3. komáry, 4. mouchy, 5. mor dobytčí, 6. vředy, 7. krupobití, 8. kobylky, 9. tmy, 10. smrt prvorozenstva).

Teprve desátá rána (smrt prvorozenstva mezi lidem i zvířaty) obměkčila Faraona, že propustil Izraelity.

Dříve než desátá rána zastihla zemi egyptskou a Izraelité vyšli z Egypta, Bůh nařídil Izraelitům konati zvláštní obět. Tou obětí měli se posvětit, státi se hodni vysvobození svého a posílniti na cestu do země kananejské. Čas, jakost a způsob oběti Bůh sám určil.

Čas k oběti určený byl čtrnáctý den jarního měsíce Nisanu (ke konci března a počátkem dubna, kdy připadá rovnodennost jarní). Tento měsíc z rozkazu božího měl býti od té doby počátkem roku církevního. Občanský rok začínal se měsícem Tišrim (ve druhé polovici září a v první polovici října, kdy připadá rovnodennost podzimní).

Co do j a k o s t i měl to býti roční beránek nebo kozelec bez poskvrny.

Z p ů s o b oběti byl předepsán takto: Každý hospodář oddělí beránka nebo kozelce od stáda, bude jej obětovati 14. Nisanu k večeru a pomaže krví jeho veřeje domu. Potom beránek bude upečen na rožni v celosti a pojídán společně od celé rodiny tak, aby kostí nebylo v něm zlomeno (II. Mojž. 12, 46). Co zůstane, bude spáleno. Mimo beránka bude požívati Izraelitům polních salátů a přesných

Hospodin pobíjí prvorozenstvo egyptské.

(nekvašených) chlebě. Jísti bude jim s přepásanými bedry, s obuví na nohou a s holí v ruce.

Izraelité učinili, jak jim přikázal Hospodin. O půlnoci 14. Nisanu Hospodin pobil všechno prvorozenstvo v zemi egyptské i prvorozeného syna králova, ale ušetřil prvorozenstva izraelského. Toto zachránění prvorozenstva Izraelité oslavovali od té doby z rozkazu božího každoročně jako památku „přejití“ Hospodinova — hebrejsky pesach, řecky a latinsky pascha. Mimo to zasvěcovali Bohu mužské prvorozenstvo z lidí i zvířat (II. Mojž. 13, 2).

Prvorození synové věnovali se výhradně službě boží, prvorozenstvo zvířecí bylo určeno k oběti.

Fáreo zavolal ještě v noci Mojžíše a Arona a řekl jim: „Vstaňte a vyjděte od lidu mého vy i synové izraelští a vezměte ovce své i skoty.“ Lid egyptský pak je nutkal, aby rychle vyšli, a dal jim množství zlata, stříbra a šatstva. Izralité vzali s sebou také kosti Josefovy (II. Mojž. 13, 19).

Poznámky. Rány egyptské podstatou jsou živelní pohromy, okolnostmi zázraky. Egypt bývá soužen jmenovanými svízeli (vyjma 10. ránu), ale svízele ty dostavují se v určitou dobu roční, odcházejí ponenáhlu, nebývají příliš silné, ani nezasahují celé země. Ale tentokrát střídaly se rychle po sobě (vždy asi za týden v měsících únoru a březnu), dostavovaly se ke slovu Mojžíšovu a odcházely opět ke slovu jeho, zasahovaly Egyptány, avšak Izraelitů se nedotýkaly, byly velikých rozměrův a neslýchané prudkosti. Rány egyptské dosvědčovaly jasně, že Bůh izraelský jest pravý Bůh a Mojžíš jeho vyslanec. Sami čarodějníci to uznali, pravíce Faraonovi: „Prst boží jest tofo“ (II. Mojž. 8, 19).

Beránek velikonoční jest obraz Krista Pána. Proto sv. Pavel praví: „Náš beránek velikonoční obětován jest Kristus“ (I. Kor. 5, 7).

Krev beránka velikonočního připomínala Izraelitům smíření a vykoupení.

Polní saláty naznačovaly vysvobození z hořkosti poroby egyptské. Nekvašené chleby uváděly Izraelitům na mysl čistotu a svatost, k níž byli povoláni.

Izraelité jedli, jsouce připraveni na cestu, na znamení spěchu.

Poučení. „Kdo jest Hospodin, abych poslechl hlasu jeho?“ Tak mluví s Faraonem každý hříšník, který vědomě a dobrovolně jedná proti zákonu božímu.

§ 23. Mojžíš vyvádí Izraelity z Egypta.

Bůh, vysvobodiv Izraelity z Egypta, předcházel je za II. Mojž. 13 dne ve sloupu oblakovém a za noci ve sloupu ohnivém 17—22; 14; (II. Mojž. 13, 21). Tento oblak byl Izraelitům zárukou 15, 1—21. blízkosti a ochrany Hospodinovy, vůdcem cesty a znamením, kde a jak dlouho jest jim tábořiti. Přítomnost a ochranu svou Bůh dával najevo ještě četnými zázraky před očima veškerého lidu. První zázrak udál se u Rudého moře.

Izraelité položili se táborem na břehu mořském blízko nynějšího města Suez. Fáreo, zapomenuv ran egyptských

a zatvrdil se v srdci, pustil se za nimi s vojskem. Izraelité, spatřivše za sebou vojsko Faraonovo a jsouce obklíčeni s jedné strany pohořím a s druhé strany mořem, volali k Mojžíšovi: „Snad nebylo hrobů v Egyptě, proto jsi nás vyvedl, abychom zemřeli na poušti?“ (II. Mojž. 14, 11). Mojžíš těšil je: „Nebojte se, Hospodin bude bojovati za vás.“ Skutečně sloup oblakový, který předcházel vojska izraelská, odstoupil nazad a položil se mezi Izraelity a Egyptany. Na straně Egyptanů byl tak temný, že po celou

Přechod mořem Rudým.

noc nemohli přistoupiti k Izraelitům, na straně Izraelitů však osvěcoval noc. I řekl Hospodin k Mojžíšovi: „Zdvihni hůl svou a vztáhni ruku svou na moře a rozděl je, aby šli synové izraelští prostředkem moře suchou nohou. Egyptané budou vás honiti, ale já v nich budu oslaven. Neboť zvědí, že já jsem Hospodin“ (II. Mojž. 14, 16—18). Když Mojžíš vztáhl ruku na moře, Hospodin rozdělil je větrem východním, prudce vějícím po celou noc, a učinil je v suchost. Vody rozestoupily se a byly jako zeď po ruce pravé i levé. Izraelité přešli moře touto zázračnou cestou

v noci. Ráno pustili se za nimi Egypťané. Když byli uprostřed moře, řekl Hospodin k Mojžíšovi: „Vztáhni ruku svou na moře, ať se zase vrátí vody na Egypťany.“ Mojžíš učinil, jak mu bylo přikázáno, a vody, spojivše se opět, pohltily vojsko egyptské.

Tento zázrak dojal Izraelitů velice. Velebili Boha zvláštním zpěvem (II. Mojž. 15, 1—21), báli se ho a věřili jemu i Mojžíšovi, služebníkovi jeho (II. Mojž. 14, 31).

Poznámky. Od moře Rudého, dle Písma sv. Rákosného, až k moři Středozemnímu, směrem nynějšího průplavu Suezského, táhla se řada jezer a močálů se spodkem tvrdým, kamenitým. Těmito močály vedl úzký průplav. Z rozkazu božího palčivý vítr východní rozehnal vody močálů do hlubších jezer na straně pravé i levé. Tak vznikla cesta s tvrdým spodkem, po níž Izraelité přešli za několik hodin i se stády svými. Při bdění jitřním, tedy asi o 3. hodině s půlnoci, když se počalo rozednívat, Egypťané zpozorovali, co se děje, proto vrhli se za Izraelity. Ale Mojžíš na rozkaz boží vztáhl ruku znova, vítr ustal, vody se vrátily a potopily jezdce egyptské.

Místo, na něž se klade přechod Izraelitů, bylo od 3. století př. Kr. až do stavby průplavu Suezského (r. 1859) suchou, písčitou pouští. Již za doby Mojžíšovy cesta pro větší lodi byla jen uměle udržována volná.

Svatý Pavel vidí v přechodu mořem Rudým obraz křtu svatého. Praviť: „Otcové naši všichni skrze Mojžíše pokřtěni jsou v oblace a v moři“ (I. Kor. 10, 2).

Rudé moře jest obraz vody křestní, zbarvené jaksi krví Kristovou (Žid. 10, 19).

Oblakový sloup jest obraz Ducha svatého, jenž dodává vodě křestní moci obrozující k životu duchovnímu.

Poučení. Na Faraonovi vidíme, jak zpozdlil jest zatvrditi srdce ke spasitelnému napominání. „Na člověka, který tvrdošjně pohrdá tím, který ho kárá, náhle přijde zahynutí a nebude mu žádné pomoci“ (Přisl. 29, 1).

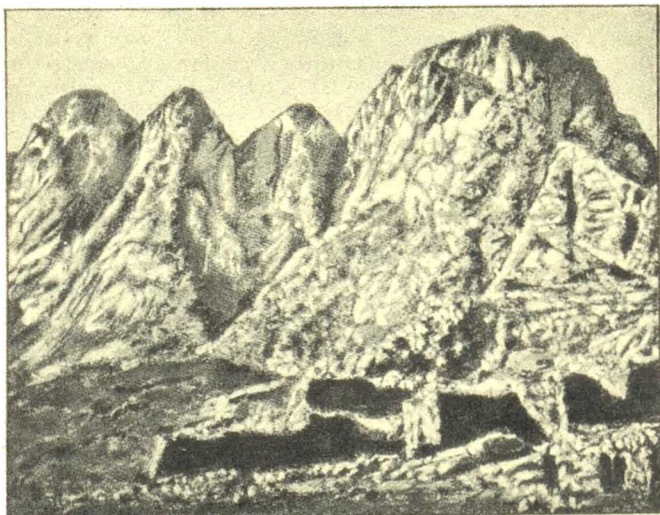
§ 24. Úmluva boží s národem izraelským.

Třetího dne třetího měsíce (48.) od té doby, co Bůh II. Mojž.
19—31; 34 vyvedl Izraelity z Egypta, přivedl je k hoře Sinaji na poloostrově Sinajském. V této samotě chtěl učiniti úmluvu s celým národem, jak ji byl již učinil jednotlivě s praotci jeho. Proto povolal Mojžíše k sobě a řekl mu: „Budete-li poslouchati hlasu mého a ostříhati úmluvy mé, budete mi za lid zvláštní ze všech národů, neboť má jest všechna země.

Budete mi za království kněžské a národ svatý“ (II. Mojž. 19, 3—6). Těmito slovy Bůh nabídl se Izraelitům za krále.

Mojžíš, svolav starší lidu, předložil jim řeč Hospodinovu. Lid odpověděl společně: „Všecko, co mluvil Hospodin, budeme činiti.“ Tím dal najevo, že nabídku Hospodinovu přijímá.

Jakožto král izraelský Hospodin učinil s národem svým slavnou smlouvu. Dříve však nařídil Mojžíšovi: „Jdi k lidu

Hora Sinai v podobě nynější (2244 m).

a posvěť jich dnes a zítra. Ať zeperou roucha svá a jsou pohotově ke dni třetímu, neboť v den třetí sestoupí Hospodin přede vším lidem na horu Sinai. A ustanovíš meze lidu vůkol a díš k nim: Varujte se, abyste nevstoupili na horu, ani se nedotýkali krajů jejích; kdokoli by se dotkl hory, smrtí umře“ (II. Mojž. 19, 10—12).

Třetího dne potom (50. po odchodu z Egypta) sestoupil Bůh na horu Sinajskou v ohni a oznamoval lidu, shromážděnému pod horou, zákon svůj (desatero přikázání) za hromu a blesku.

Mluvil takto:

- I. „Já jsem Hospodin, Bůh tvůj, který jsem tě vyvedl ze země egyptské, z domu služebnosti. Nebudeš mít bohů cizích přede mnou. Neučiníš si rytiny ani žádného podobenství těch věcí, které jsou na nebi nahoře, ani těch, které jsou na zemi dole, ani těch, které jsou ve vodách pod zemí. Nebudeš se jim klaněti ani jich

Bůh dává přikázání na hoře Sinaji.

- ctíti. Já jsem Hospodin, Bůh tvůj, silný, horlivý, navštěvující nepravost otců na synech do třetího i čtvrtého pokolení těch, kteří mne nenávidí, a činící milosrdenství nad tisíci těm, kteří mě milují a ostříhají přikázání mých.
- II. Nevezmeš jména Hospodina, Boha svého, nadarmo, neboť nebudeš mít za nevinného Hospodina toho, kdo by vzal jméno Hospodina, Boha svého, nadarmo.
- III. Pomni, abys den sobotní světil. Šest dní budeš pracovat a dělati všechna díla svá. Sedmého pak dne jest sobota Hospodina, Boha tvého. Nebudeš dělati žád-

ného díla v něm ani ty, ani syn tvůj, ani dcera tvá, ani služebník tvůj, ani děvečka tvá, ani zvíře tvé, ani příchozí, který jest v branách tvých. Neboť v šesti dnech učinil Hospodin nebe i zemi i všecko, co v nich jest, a odpočinul v den sedmý. Proto požehnal Hospodin dne sobotního a posvětil ho.

IV. Cti otce svého i matku svou, abys dlouho živ byl na zemi, kterou ti dá Hospodin, Bůh tvůj.

V. Nezabiješ.

VI. Nesesmilníš.

VII. Nepokradeš.

VIII. Nepromluvíš proti bližnímu svému křivého svědectví.

IX. Nepožádáš manželky bližního svého.

X. Nepožádáš domu bližního svého, ani služebníka jeho, ani děvečky, ani vola, ani osla, ani ničeho, co jeho jest“ (II. Mojž. 20, 1—17).

Zjev Hospodinův naplnil lid izraelský hrůzou. Právili k Mojžíšovi: „Budeme-li déle slyšeti hlas Hospodinův, zemřeme. Ty raději přistup a slyš všechny řeči, které tobě mluvití bude Hospodin, Bůh náš. Ty nám je oznámíš a my budeme je slyšeti a činiti.“

Mojžíš rozpustil lid a vstoupil na horu. Tam Bůh dal mu rozličné předpisy, jež vysvětlují zevrubněji desatero přikázání a týkají se mravního života. Všecky tyto předpisy s desaterem přikázání jsou mravní zákon Izraelitův.

Mojžíš sestoupil s hory a vypravoval lidu všechna slova Hospodinova, Lid odpověděl jedním hlasem: „Všecka slova, která mluvil Hospodin, učiníme.“ Potom Mojžíš napsal všechny řeči Hospodinovy do knihy úmluvy, vzdělal oltář pod horou a obětoval obět krvavou. Tato obět měla býti pečeti učiněné úmluvy. Za tím účelem Mojžíš pokropil obětní krví oltář, knihu úmluvy (Žid. 9, 19) a lid, řka: „Tato jest krev úmluvy, kterou Hospodin učinil s vámi“ (II. Mojž. 24, 8).

Mojžíš vstoupil z rozkazu božího opět na horu, obcovoal tam s Bohem dvakráte po 40 dní nepřetržitě a přijal od něho kromě zákona mravního ještě zákon obřadní a občanský. Zákon mravní Bůh vyryl na dvě desky kamenné. Takovým způsobem Izraelité obdrželi od Boha, krále svého, ústavu náboženskou, politickou a sociální.

Poznámky. Třetí den třetího měsíce jest 48 den, protože Izraelité vyšli z Egypta 15. Nisanu ráno (16+29+3). Měsíce Izraelitů měly střídavě 30 a 29 dní, tedy Nisan 30, Ijar 29, Sivan 30 atd. Dne 48. a 49. Izraelité měli se připravovati na příchod Hospodínův 50. dne. Tradice židovská klade úmluvu sinajskou na 50. den po východu z Egypta, tedy na slavnost letnic.

Bůh připomíná Izraelitům, že jest sice králem celé země a všech národův, ale je že činí 1. národem zvláštním, 2. národem kněžským a 3. národem svatým.

Izraelité budou národ zvláštní, t. j. národ vyvolený.

Jakožto národ kněžský Izraelité budou sloužiti Bohu, králi svému, a seznamovati ostatní národy s pravým Bohem.

Izraelité budou národ svatý, t. j. národ oddělený od ostatních národův a zasvěcený k účelům božským.

Posvětití lid znamená uvéstí mu na mysl, aby pamatoval svatosti boží a hříšnosti své.

Mravní zákon Izraelitů jest přesný a určitý výraz zákona přirozeného, t. j. zákona od Boha ve přirozenost lidskou vloženého, ježž člověk poznává rozumem svým, proto váže nejenom Izraelity, nýbrž všechny lidi po všechny časy (Mat. 5, 17).

Okolnosti úmluvy na hoře Sinajské byly obrazy okolností úmluvy nové na hoře Sionské.

Poučení. Podobnou úmluvu učinil s námi Bůh na křtu svatém. Bůh přijal nás za dítky a dědice své. Plníme také my se své strany, k čemu jsme se zavázali? Odřikáme se ďábla i všech skutků jeho i vši služby jeho?

§ 25. Zákon obřadní.

Zákon obřadní obsahuje předpisy o bohoslužbě veřejné i soukromé.

A. Bohoslužba veřejná.

K veřejné bohoslužbě bylo určeno zákonem: 1. zvláštní místo, 2. zvláštní věci, 3. zvláštní osoby, 4. zvláštní doby.

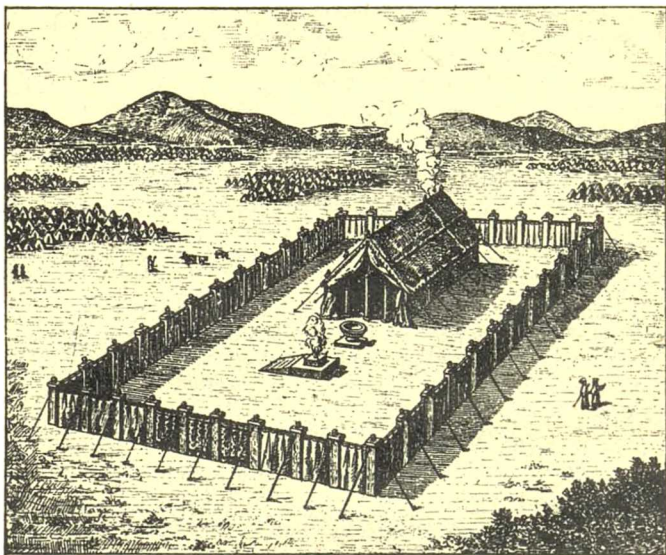
1. Posvátné místo.

Posvátným místem od této doby byl stánek boží. II. Mojž.

Stánek boží byl domek dřevěný, 30 loket dlouhý, 10 loket široký a pokrytý kožemi. Vzorek jeho Bůh Mojžíšovi na hoře ukázal a celé sestavení dopodrobna určil. Postaven byl tak, aby snadno bylo lze jej rozebíratí a přenášeti. Prkna z akaciového dřeva, stojící na stříbrných podstavcích a spojená zvenku pozlacenými záporami, byla na straně vnitřní pobita zlatým plechem. 26; 27;

Vnitřek stánku byl rozdělen oponou ve dvě místnosti: menší (velesvatyni) a větší (svatyni). Velesvatyně měla v půdorysu čtverec, svatyně obdélník. Do stánku nevnikalo světlo sluneční.

Ve velesvatyni byl uložen poklad národa izraelského nejdražší, a r c h a ú m l u v y, podlouhlá truhla ze dřeva akaciového, obložená zlatem uvnitř i zevně a opatřená čtyřmi

Stánek boží.

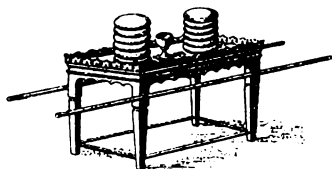
kruhy zlatými. Jimi byly provlečeny pozlacené tyče jakožto nosítka. Na víku jejím z ryzího zlata klečeli dva zlatí cherubové, obrácení k sobě tváří a naklonění k víku. Křídla jejich pozdvižená dotýkala se a byla jako trůn Boha krále. Toto víko jmenovalo se slitovnice (kaporet), protože na něm uprostřed cherubů Bůh trůnil v podobě oblaku a slitoval se nad lidem, zjevuje jim vůli svou a odpouští jim hříchy. V arše úmluvy byly uloženy kamenné desky zákona, zlatá nádoba s manou (str. 74) a prut Aronův.

Archa úmluvy.

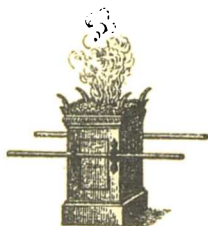
Sedmiramenný svícen.

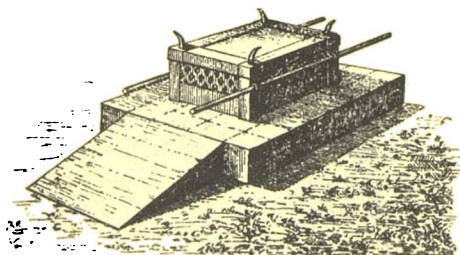
Stůl chlebě posvátných.

Kovové umyvadlo.

Oltář kadidlový.

Oltář zápalný.

Ve svatyni po pravé straně vchodu stál stůl chlebu posvátných, po levé straně sedmiramenný svícen a uprostřed naproti oponě, která dělila svatyni od velesvatyně, oltář kadidlový.

Stánek boží byl obklopen nádvořím 100 loket dlouhým a 50 loket širokým. Nádvoří bylo ohrazeno lněnými oponami. Vchod byl na straně východní. V nádvoří naproti východu stál oltář zápalný. Na něm se zapalovaly oběti krvavé. Mezi oltářem a svatyní bylo umyvadlo kovové. V něm kněží umývali si ruce a nohy, dříve než konali obřady.

Poznámky. Veřejná i soukromá bohoslužba byla přípravou na bohoslužbu novozákonnou, proto pozbyla platnosti, když Kristus zavedl bohoslužbu novou.

Akaciové dřevo (acacia vera) jest podobné dřevu ebenovému, jest velmi trvalé, ale lehounké. Z kůry toho stromu prýští se arabské klí (guma)

Stánek boží jakožto příbytek boží na zemi se svou velesvatyní, svatyní a nádvořím jest obraz církve Kristovy na zemi, zvláště jejích chrámů, jejích svatostánků, kněžišť a lodí.

Také nářadí stánku starozákonného nahrazeno jest podobným nářadím ve chrámech křesťanských.

Prut Aronův byl stálé svědecktví povolání Aronova k úřadu kněžskému. — Jednou totiž vzbouřili se proti Mojžíšovi a Aronovi někteří vznešení Izraelité, v jichž čele stáli Kore, Datan a Abiron, a řekli: „Všechno množství jest svaté, proč se vynášíte nad lid Hospodinův?“ Nesli těžce, že dva bratři mají v rukou veškeru moc, a osobili si právo k úřadu kněžskému, ač nebyli ze synův Aronových. Bůh zahladil buřiče náhlou smrtí a nařídil Mojžíšovi: „Vezmi od každého knížete dvanácti pokolení prutů a napiš naň jméno pokolení jeho. Jméno Aronovo napiš na prut pokolení Leviho. Těch 12 prutů položíš do stánku úmluvy. Cí prut rozkvete, toho vyvolím k úřadu kněžskému a učiním konec žalobám synův izraelských proti vám.“ Druhého dne rozkvetl prut Aronův a byl uložen do archy úmluvy (IV. Mojž. 16, 17).

Poučení. Bůh sídlil uprostřed národa izraelského, ale nebyl mu přece tak blízko jako nám. Před jeho trůn do velesvatyně směl přestoupiti pouze nejvyšší kněz jednou do roka a do svatyně vcházeli pouze kněží. Lidu však bylo státi na dvoře a patřiti na stánek boží zvenku. Ve chrámě křesťanském každý smí přistoupiti až ke svatostánku a účastniti se nejsvětější oběti. Jaké vyznamenání!

2. Posvátné věci.

Posvátné věci byly: nářadí a nádoby stánku božího, III. Mojž. 1—7.
kněžská roucha a zvláště oběti. Bůh dal Mojžíšovi zervrubné předpisy o obětech.

Podle látky byly oběti krvavé a nekrvavé.

Za krvavou obět hodil se pouze domácí skot a brav, z ptáků hrdličky a holoubata.

K nekrvavým obětem bylo určeno obilí, mouka, chléb, sůl, kadidlo, víno, olej. Vyloučen byl kvas a med. Kvas jest znamení nákazy a med rovněž, protože snadno přechází v rozklad.

Bůh nařídil obětovati zvířata domácí a plodiny, jež vyžadují zvláštní péče lidské, aby člověk osvědčil svou lásku k Bohu, obětuje, co jest mu milo, a svou zdrželivost, zřikaje se pokrmu příjemného.

Obětní zvíře musilo býti bez vady. Bezvadnost obětního zvířete naznačovala obětujícímu duchovní čistotu, již se domáhal obětí, a zobrazovala bezvadnou obět Beránka božího v zákoně Novém.

Podle účelu a způsobu obětování byly oběti: a) celopal, b) oběti pokojné, c) oběti smírné.

a) Celopal (*όλόκαυστον*) byla obět, při níž celé zvíře na oltáři bylo spáleno. Celopal byla hlavně obět chvály. Byla to obět nejstarší, nejznamenitější a nejčastější.

b) Oběti pokojné měly jméno odtud, že předpokládaly u obětujícího stav pokoje s Bohem, stav milosti. Byly to oběti prosby a děků. Při těchto obětech maso obětní bývalo děleno ve 3 díly. Část byla spálena (hlava, tuk, bránice, ledviny; při ovcích také tučný ohon), část připadla knězi (pravé plece a hrud'), ostatní maso náleželo tomu, kdo žertvu dal. Z tohoto masa byly vystrojeny posvátné hody. K těmto hodům obětující byl povinen pozvati mimo příbuzné své také levity, vdovy, sirotky, chudé a otroky. Tyto hody směly se slaviti mimo stánek boží. později mimo chrám, ale nikdy vně města Svatého (V. Mojž. 12, 17—18). Také kněží molili maso z obětí pokojných jísti s rodinami svými mimo stánek boží nebo mimo chrám.

c) Oběti smírné byly oběti za hříchy jednotlivých lidí nebo celého národa, spáchané z nevědomosti (III. Mojž.

4, 2), z nedbalosti (IV. Mojž. 5, 6), z křehkosti, nebo za vady přirozené. Hříchů spáchaných „s pozdviženou rukou“, t. j. spáchaných vědomě a dobrovolně, nebylo lze smýti krví zvířecí. Takové hřichy byly pokládány za vzpuru proti Bohu králi a bývaly smývány krví vinníkovou, na př. znesvěcení soboty (IV. Mojž. 15, 35). Při těchto obětech bývala spálena pouze část masa obětního (hlava, tuk, bránice a ledviny; při ovcích také tučný ohon), ostatní maso připadlo kněžím. Obětující z toho masa jísti nesměl. Kněží směli jísti toto maso obětní pouze v nádvoří stánku božího, později v chrámě. Bylo-li obětováno za hřichy celého národa nebo za hřichy kněze, bylo spáleno vše.

Poznámka. Oběti starozákonné byly obrazy oběti Kristovy na kříži a na oltáři. Odtud měly moc usmířovati Boha. Kdo je přinášel s věrou v budoucího Vykupitele, byl již předem účasten oběti Kristovy.

Poučení. Izraelitům prospívaly oběti jejich jenom tehdy, když je přinášeli s věrou v budoucího Vykupitele. I nám prospívá obět mše sv. jenom tehdy, když věříme v Krista přítomného ve svátosti oltářní.

3. Posvátné osoby.

III. Mojž. 8; Posvátné osoby, jež konaly oběti, byli prvorození od
IV. Mojž. té doby, co Izraelité vyšli z Egypta. Bůh si je sám vyvolil,
3—4. nařídív Mojžíšovi: „Posvěť mi všeho prvorozeného“ (II.
Mojž. 13, 2). Na místo prvorozených synů vyvolil si Bůh
na poušti pokolení Leviho, a to tak, aby Aron a jeho prvorození
potomci byli velekněží, ostatní potomci jeho kněží a celé
pokolení aby bylo služebnictvo stánku božího (levité).

Prvorozeným bylo se vykupovati od té doby 5 loty stříbra (IV. Mojž. 3, 47). Bůh vyvolil si pokolení Leviho na místo prvorozených ke službě své, protože toto pokolení jediné neposkvrnilo se modlářstvím.

Když Mojžíš prodléval na hoře Sinajské po prvé 40 dnův a nocí, lid řekl Aronovi: „Vstaň, udělej nám bohy, kteří by šli před námi; neboť Mojžíšovi, muži tomu, který nás vyvedl ze země egyptské, nevíme, co se přihodilo“ (II. Mojž. 32, 1). Aron ulil jim z náušnic, jež sami přinesli. zlaté tele, podobné egyptskému bohu apisovi. Tomuto teleti klaněl se lid a volal: „Toto jsou bohové tvoji, Izraeli, kteří tebe vyvedli ze země egyptské“ (II. Mojž. 32, 4). Jediné pokolení Leviho neúčastnilo se pocty telete.

Všechny posvátné osoby byly svěceny předepsaným řádem. Od kněží žádal Bůh: „Svatí budou Bohu svému a neposkvrní jména jeho, neboť zápal Hospodinův a chleby Boha svého obětují“ (III. Mojž. 21, 6).

Zevnějším znamením vnitřní svatosti jejich byla i tě-

Kněz.

Velekněz.

lesná bezvadnost, zdrželivý život a významná roucha bohoslužebná.

Na vydržování svatyně a levitů Bůh ustanovil desátky, prvotiny a podíl v obětech.

Poznámka. Kněží starozákonní a zvláště velekněz byli obrazy Krista Pána a kněží novozákonných.

Poučení. Kněží starozákonní byli pouze služebníci boží, ale kněží novozákonní jsou přátelé Kristovi (Jan 15, 14), náměstkové jeho (Luk. 10, 16) a rozdavači tajemství božích (I. Kor. 4, 1). Pamatujme vždy na tuto důstojnost kněžskou!

4. Posvátné doby.

III. Mojž.
16, 23, 25.

Posvátné doby byly jisté doby v roce, o nichž Bůh chtěl býti uctíván jakožto dárce rozličných dobrodiní pozemských i duchovních.

Svátky Izraelitův byly svátky sobotní, založené na čísle 7, a svátky výroční.

Sobotní svátky byly: sedmý den (sobota), sedmý měsíc (novoluní sedmého měsíce, totiž první den sedmého měsíce), sedmý rok (sobotní rok) a rok následující po roce sedmkrát sedmém (rok padesátý, milostivé léto).

Sobota světila se odpočinkem od práce služebné, zvláštní oběti a skutky milosrdnými. Znesvěcení soboty bylo veřejné zapření víry v Boha, odboj proti Bohu králi a bylo trestáno smrtí (II. Mojž. 35, 2).

Odpočinkem a hojnějšími oběťmi světilo se také novoluní sedmého měsíce (Tišri). Tímto novoluním počínal se nový rok občanský. Svátek ten byl ohlašován zvukem trub, proto slul svátkem trubení.

Jako sedmý den a sedmý měsíc tak i sedmý rok byl zasvěcen Bohu odpočinkem, službou boží a skutky milosrdnými. V sedmém roce všechna pole zůstala ladem. Co se urodilo, bylo majetek obecný. V tom roce nebylo dovoleno vymáhati dluhův. O slavnosti stánků byl předčítán lidu zákon boží. Obavu z hladu odstranil Bůh příповědí: „Dámť já požehnání své vám léta šestého a přinese úrody na tři léta“ (III. Mojž. 25, 21).

V roce padesátém bylo nařizeno mimo to vrátiti koupené pozemky a domy původnímu majetníku a propustiti otroky hebrejské. Kupující neměl škody, neboť kupuje statek, dal za něj pouze tolik, kolik doufal z něho vytěžiti do nastávajícího léta milostivého.

Svěcením roku sobotního a milostivého uvádělo se na paměť Izraelitům, že Bůh jest pán jejich těl i jejich majetku a oni že jsou pouze služebníci jeho a nájemníci. Tím bylo také postaráno, aby majetek nehromadil se v jedněch rukou ke škodě jiných rodin.

Výroční svátky byly: velikonoce, letnice a slavnost stánků. Před slavností stánků byl den smíření.

Velikonoce připadaly z jara (14. Nisanu) a slavily se na památku vysvobození z Egypta a zachránění prvorozenstva. Zároveň byly svátkem jara nebo počátku žně.

Letnice slavily se v létě (padesátého dne po velikonoce) na památku daného zákona na hoře Sinaji a na poděkování za žně ukončenou.

Slavnost stánků konala se z podzima (15. Tíšri) na památku přebývání ve stanech po 40 let na poušti a na poděkování za sklizeň ovoce a vinobraní.

Pátý den před svátkem stánků (10. Tíšri) byl den smíření, den odpočinku, postu a pokání. Toho dne velekněz sám vykonával obřady. Nejprve přinášel obět za sebe a veškeré kněžstvo, potom za veškerý národ. Toho dne vstupoval do velesvatyně s kadidlem a krví obětní před tvář Hospodinovu.

O výročních slavnostech velikonoce, letnic a stánků bylo se dostavití každému dospělému Izraelitovi mužského pohlaví ke stánku božím s obětí (V. Mojž. 16, 16). Tyto schůze národa v paláci Boha krále nejvíce podporovaly jednotu náboženskou a politickou.

Poznámka. Sobota a výroční slavnosti Starého zákona jsou obrazy církevního roku Nového zákona.

Poučení. Svátky Izraelitů byly slaveny obětmi, modlitbami a skutky milosrdnými. Čím více jest slaviti svátky křesťanské, protože svátky křesťanské jsou vyplnění toho, co svátky izraelské zobrazovaly. Pospíchejme s radostí do chrámu Páně v každý svátek. „Veselím se z toho, když se mi říká: Pojďme do domu Hospodinova“ (Žalm 121, 1).

B. Bohoslužba soukromá.

§ 26.

Vedle veřejných služeb božích Bůh nařídil ještě bohoslužbu soukromou. Ve svých domácnostech Izraelité sloužili Bohu, zachovávajíce předpisy: a) o pokrmech, b) o očištěních a c) o slibech.

a) *Pokrmy*, jichž požívati Izraelitům zákon nedovoľoval, byly buď posvátné, buď nečisté.

Pokrmy posvátné byly věci určené na oltář Boha pravého nebo bohů pohanských. Na oltář Boha pravého náležel tuk jakožto nejlepší částka ze zvířete a krev. Krev

Pokrmy
(II. Mojž. 34,
35; III. Mojž.
7, 25—27;
III. Mojž.
11).

vyhradil si Bůh za prostředek smiřovací (III. Mojž. 17, 11). Zákaz pokrmů posvátných budil v Izraelitech úctu k pravému Bohu a zabraňoval jim obcovati s pohany.

Pokrm y nečisté byly: 1. živočichové pozemští, kteří nepřežívají a nemají kopyt rozpoltěných; 2. živočichové vodní, kteří nemají ploutví a šupin; 3. ptáci, kteří se živí masem. K nečistým pokrmům počítalo se také maso zvířat udávených, protože mělo v sobě krev, a maso zvířat roztrhaných od dravců, protože Izraelita požívaje takového masa, snížil by se na spoluhodovníka zvířat.

Proč Bůh dal předpisy o pokrmech nečistých, naznačil sám slovy: „Já Hospodin Bůh váš, který jsem oddělil vás od jiných národův. Oddělte tedy i vy zvíře čisté od nečistého“ (III. Mojž. 20, 24—25).

Očisty
(III. Mojž.
12—15).

b) *Očisty* byly obřady, jimiž Izraelita očišťoval se od poskvrnění tělesného, jež vylučovalo na jistý čas z bohoslužby nebo ze společnosti lidské vůbec. Podle zákona poskvrnil se: 1. kdo se dotkl mrtvoly, protože smrt jest odplata za hřích (Řím. 6, 23); 2. kdo byl stížen malomocenstvím, protože malomocenství (tělesná hniloba) jest obraz smrti; 3. matka, porodivši dítě, protože rozmnožila smrt tělesnou i duševní.

Bůh zařídil očisty, aby udržoval v národě vyvoleném vědomí hřichu dědičného a budil touhu po osvobození od něho. I očištění základem byla vůle boží: „Svatí budete, neboť já svatý jsem“ (III. Mojž. 11, 45).

Sliby
(III. Mojž.
17; IV. Mojž.
6, 1—21).

c) *Sliby* byly buď kladné nebo záporné. Kladnými sliby býval Bohu zasvěcen člověk, živočich nebo věc; zápornými sliby člověk se zavazoval neužívatí jisté věci, jinak dovolené. Největší byl slib nazírský. Nazír (= oddělený, svatý) sliboval Bohu zdržovati se opojných nápojů, zvláště vína, nedotýkati se mrtvol a nestříhati si vlasů na čas nebo navždy.

Nazír zdržoval se vína na znamení, že vzdává se požitků světských; nedotýkal se mrtvol na znamení, že nechce stýkati se s ničím, co souvisí se hřichem; nestříhal kštice své, aby naznačil, že domáhá se vzrůstu vnitřní svatosti.

Nazírové měli velikou vážnost mezi lidem.

Poznámky. V předpisech o pokrmech jsou obsaženy zásady postu církevního. V očištěných jest zobrazena svátost pokání a svátostiny. Ve slibech, zvláště ve slibu nazirském, vidíme průpravu na sliby feholní.

Poučení. Užívejme všech prostředkův očišťovacích a snažme se po dokonalosti. Nám také jest přikázáno: „Buďte dokonalí, jakož i Otec váš nebeský dokonalý jest“ (Mat. 5, 48).

§ 27. Zákon občanský.

Z á k o n o b č a n s k ý upravil řád *a)* mezi členy rodiny, *b)* mezi vrchností a poddanými, *c)* mezi poddanými vespolek, *d)* mezi národem izraelským a národy cizími.

a) Základem rodiny bylo manželství. Aby v rodinách zachována byla čistá víra a dobrý mrav, Izraelité nesměli vstupovati v manželství se členy jiných národů, nýbrž pouze se členy svého národa.

K rodině náleželo též služebnictvo.

Služebníci izraelští byli nevolníci buď původu hebrejského (II. Mojž. 21, 2) nebo cizího (nikdy kananejského). Otrok jinorodý musil se však odřící modlářství a podrobiti se obřadnímu zákonu Mojžíšovu (I. Mojž. 17, 13; 23, 27).

Osud nevolníkův u Židů nebyl tak krutý jako u jiných národů, neboť zákon nařizoval ku prospěchu jejich: 1. aby se s nimi nakládalo vládně a laskavě (II. Mojž. 21, 20, 26); 2. aby nebyli v sobotu ani v jiné dni sváteční k práci přidržováni (II. Mojž. 23, 12; V. Mojž. 5, 14); 3. aby zváni byli k hostinám, vystrojeným z druhého desátku, a k slavnostem (V. Mojž. 16, 11; 12, 18); 4. aby se pán postaral o zasnoubení nevolnic svých (II. Mojž. 21, 8); 5. aby nevolníci původu hebrejského po šestileté službě přiměřeně byli obdarováni a zároveň s manželkami svými, jež si byli přivedli, byli propuštěni (II. Mojž. 21, 2; V. Mojž. 15, 12); 6. aby pán nevolníka původu hebrejského neprodával do ciziny (III. Mojž. 25, 47—55); 7. aby roku, na který připadalo jubileum, všichni hebrejští nevolníci i dítky jejich na svobodu byli propuštěni (III. Mojž. 25, 41); 8. aby nevolník, jenž od pána svého na oku nebo zubu, t. j. na některé části těla byl poraněn, na místě svobodu obdržel (II. Mojž. 21, 26—27); 9. aby pán soudně byl stíhán a po

kutován, zabil-li nevolníka (II. Mojž. 21, 20—21); 10. aby otrok, jenž by uprchl pánu svému a na hebrejském území hledal útočiště, pohostinu byl přijat a nebyl zpět vydáván (V. Mojž. 23, 15—16).

b) Řád mezi vrchností a poddanými byl stanoven úmluvou na hoře Sinaji. Tehdy byl Bůh zvolen za krále Hebreův. Tím byl změněn starodávný způsob vlády v bohovládu (theokracii). Všechny zákony občanské byly zároveň zákony náboženskými a zákony náboženské zákony občanskými. Náměstkem božím na zemi a prostředníkem mezi Bohem a národem byl Mojžíš. Mojžíš měl veškeru moc: zákonodárnou, ústavodárnou, soudní, výkonnou i kněžskou. Aby si ulehčil úřad, ustanovil soudce lidu (II. Mojž. 18, 25—26) a zvolil si 70 starších (IV. Mojž. 11, 16—17). Od té doby, co Aron byl posvěcen na velekněze, odpadl mu úřad kněžský. Po smrti Mojžíšově byl náměstkem božím na zemi velekněz.

c) Řád mezi poddanými vespolek byl zabezpečen 1. zákonem pozemkovým; 2. zákonem spravedlnosti a lásky k bližnímu; 3. zákonem trestním proti provinilcům.

Podle zákona pozemkového země zaslíbená patriarchům měla býti rozdělena mezi jednotlivá pokolení tak, aby poloha krajiny stanovena byla losem a výměr počtem hlav (IV. Mojž. 26, 53—54).

Zákon spravedlnosti k bližnímu velel:

„Nezadržíš mzdy nuznému a chudému bratru svému ani přichozímu, který s tebou bydlí v zemi a v branách tvých jest, ale téhož dne dáš mu mzdu za práci jeho před západem slunce, neboť chudý jest a tím se živí, aby nevolal proti tobě k Hospodinu, a počteno by ti bylo za hřích“ (V. Mojž. 24, 14—15).

„Nebudou usmrcováni otcové rodin za syny ani synové za otce, ale každý za hřích svůj umře“ (V. Mojž. 24, 16).

„Nepřevrátíš soudu přichozímu a sirotku, ani nevezmeš v základ roucha vdovina“ (V. Mojž. 24, 17).

Zákon lásky k bližnímu ukládal:

„Nevezmeš v zástavu spodního a svrchního žernovu. neboť by ti zastavil duši svou“ (V. Mojž. 24, 6).

„Když upomínati budeš bližního svého z některé věci, kterou jest ti dlužen, nevejdeš do domu jeho, aby sis vzal základ, ale vně zůstaneš a on vynese ti (v zástavu), co bude mít. Jestliže pak chudý jest, nebude přes noc u tebe základ, ale hned vrátíš mu jej před západem slunce, aby spě v rouše svém, dobrořečil ti a bylo ti to přičteno za spravedlnost před Hospodinem, Bohem tvým“ (V. Mojž. 24, 10—13).

„Kdybys žal obilí na poli svém a zapomenul bys snopu, nevrátíš se, abys jej vzal, ale necháš, ať si ho vezme přichozí, sirotek a vdova, aby požehnal ti Hospodin, Bůh tvůj, při všelikém díle rukou tvých“ (V. Mojž. 24, 19).

Podobně jedneš, česaje ovoce olivové a sbíraje víno na vinici (V. Mojž. 24, 20—21).

Jak na východě mlátí obilí.

d) Řád mezi národem izraelským a cizími národy byl upraven tak, aby Izraelité nestýkali se s cizinci (III. Mojž. 20, 23—26). Tím bylo postaráno, aby Izraelité nepřilnuli k pohané modloslužbě a k pohané mravům. I k nepříteli bylo dbáti lidskosti. Obléhanému městu jest nejprv nabídnouti pokoje; vojsko obléhající město, neposeká stromů, s nichž se může jísti, ani sekýrami nepohubí okolí; v dobytém městě jest šetřiti žen a dětí (V. Mojž. 20, 10—20).

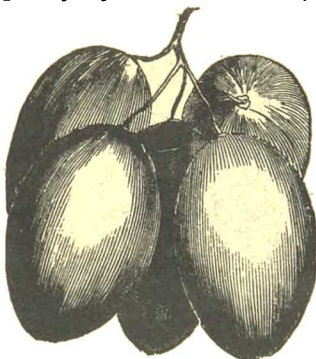
Ani zvířat Bůh nezapomněl. Prikázal člověku, aby jich užíval rozumně a neubližoval jim. Tak na př. nařídil: „Nebudeš orati volem a oslem spolu“ (V. Mojž. 22, 10) nebo: „Nezavážeš úst vola mlátícího na humně obilí tvé“ (V. Mojž. 25, 4).

Poznámka. Zákon občanský byl přizpůsoben povaze a potřebě národa izraelského, proto nebyl ještě ve všem dokonalý. Připravoval půdu zákonu dokonalému, jež dal Kristus Pán. Podle slov sv. Pavla „byl zákon (starý) naším pěstounem v Kristu“ (Gal. 3, 24).

Poučení. Podrobujeme se rádi autoritě církevní i světské a zachovávejme společenský řád, protože Bůh to poroučí. „Každá duše mocnostem vyšším poddána buď, neboť není mocnosti leč od Boha, a které jsou, od Boha zřízeny jsou“ (Řím. 13, 1).

§ 28. Izraelité vysílají vyzvědače do země Zaslíbené.

IV. Mojž. 10, 11—12; 13, 14, 1—38. **Národ izraelský zdržel se u hory Sinajské skoro rok. Když vykonali první velikonoce na poušti, vyzdvihl se oblak příkrývající stánek úmluvy, což bylo znamení k odchodu.**

Zrna hroznů palestinských.

Do podzima Izraelité došli hranic kananejských. Tam mluvil Hospodin k Mojžíšovi: „Pošli muže, aby zhlédli zemi kananejskou, kterou dám synům izraelským, z každého pokolení jednoho z knížat“ (IV. Mojž. 13, 3). Mojžíš učinil, jak mu byl přikázal Hospodin. Po 40 dnech vyzvědači vrátili se s výzvěd, nesouce na ukázkou obrovské ovoce země té a pravili: „Země vpravdě

oplývá mlékem a medem, jakož poznati lze z tohoto ovoce, ale obyvatele má velmi silné a města převeliká a hrazená“ (IV. Mojž. 13, 28—29). Slova vyzvědačů zdrtila mysl národa. Všechn zástup reptal proti Mojžíšovi a Aronovi: „Ó, bychom byli raději zemřeli v Egyptě nebo na této veliké poušti, ó, bychom byli zhylni a neuvedl nás Hospodin do země té, abychom nepadli od meče a ženy a děti naše nebyly odvedeny v zajetí! Zdali není lépe navrátiti se zase do Egypta?“ (IV. Mojž. 14, 3). Mojžíš konejšil je: „Nebojte a nestrachujte se jich. Hospodin Bůh, který vůdce váš jest, onť sám bojovati bude za vás, jakož učinil v Egyptě před očima všech“ (V. Mojž. 1, 29—30). Také dva z vyzvědačů,

Josue a Kaleb, konejšili lid, ale marně. Národ chtěl je kamenovati. Vzbouřil se a volal: „Ustanovme si vůdce a navraťme se do Egypta“ (IV. Mojž. 14, 4).

Tu ukázala se sláva Hospodinova nad stánkem úmluvy všechněm synům izraelským a Hospodin mluvil k Mojžíšovi: „Dokavad utrhati mi bude lid tento? Dokavad nebudou mi věřiti při všech znameních, která jsem činil před nimi? Raním tedy je morem a zahladím, tebe pak učiním knížetem nad národem velikým a silnějším, nežli jest tento.“ Mojžíš orodoval za lid: „Odpusť, prosím, hříchy lidu tohoto podle velikosti milosrdenství svého, jak jsi milostiv byl vycházejícím z Egypta a dosavad.“ I řekl Hospodin: „Odpustil jsem vedle slova tvého. Rci Izraelitům: Živ jsem já, dí Hospodin, jak jste mluvili a já jsem to slyšel, tak učiním vám. Na poušti této ležeti budou mrtvá těla vaše. Všichni, kteří jste sečtení od 20 let a výše a reptali jste proti mně, nevejdete do země Zaslíbené kromě Kaleba a Josue. Ale malé dítky vaše, o nichž jste řekli, že v loupež budou nepřátelům, ty uvedu tam. Budou však tuláci na 40 let, dokavad nevyhynou těla mrtvá otců na poušti vedle počtu čtyřiceti dnů, v nichž jste zhlédli zemi. Rok za den počten bude“ (IV. Mojž. 14, 28—34). Deset vyzvědačů, kteří uvedli lid v reptání, Bůh porazil náhlou smrtí před očima všeho množství.

Poučení. Když Bůh chtěl zahladiti reptající národ izraelský a Mojžíše učiniti praotcem nového pokolení, Mojžíš nabídky té nepřijal, nýbrž orodoval za hříšný lid. Učme se od Mojžíše pokoře a lidumilnosti.

§ 29. Izraelité na poušti.

Po čtyřicet let Hospodin vodil národ vyvolený po poušti, pečoval oň a odpouštěl mu, když uznal chybu svou a prosil za odpuštění.

Živobyťi dostávalo se Izraelitům zčásti cestou přirozenou, zčásti cestou nadpřirozenou.

Přirozenou cestou poskytovala jim živobyťi stáda, jež se pásala na travnatých místech poloostrova Sinajského, tehdy valně zarostlého lesem. Obilí bylo lze koupiti od obchodníků, kteří je odjinud přiváželi. Aby však tak veliký

národ netrpěl hladem, Bůh dodával mu pokrmu ještě cestou nadpřirozenou, živil jej manou.

Mana byla drobná zrnka, podobná jíní (II. Mojž. 16, 14), chuti bílého chleba s medem (II. Mojž. 16, 31).
(II. Mojž. 16, 14—36).

Padala v noci s rosou a rozpouštěla se na slunci (II. Mojž. 16, 21); proto bylo jí sbíratí časně ráno. Objevovala

Tarfa manoplodná (*tamarix mannifera*).

se každého dne vyjma den sedmý; proto šestého dne bylo každému nasbíratí mírku dvojnásobnou. Rozemletou vařili Izraelité v hrncích a dělali z ní pokroutky (IV. Mojž. 11, 8). Kdo nasbíral si v obyčejný den více many, než mohl snísti, rozlezla se v červy a shnila (II. Mojž. 16, 20), avšak ve stánku byla chována na památku potomkům a

neshnila. Rovněž neshnila v sobotu ta, která byla nasbírána v den předešlý.

Jak Hospodin byl milosrdný k národu izraelskému, vysvítá z tohoto případu.

Had měděný Čtyřicátého roku počal lid teskliv býti pro cestu a neshnání. Mluvě proti Bohu a Mojžíšovi řekl: „Proč jsi nás vyvedl z Egypta, abychom zemřeli na poušti? Není chleba, není vody a duše naše již si zošklivila tento pokrm ničemný (manu).“ Proto poslal Hospodin na lid ohnivě hady, od jejichž štípnutí mnozí zemřeli. I přišli k Mojžíšovi Izraelité a řekli: „Zhřešili jsme, že jsme mluvili proti Hospodinu a proti tobě. Modli se, ať odejme od nás ty hady.“ Mojžíš modlil se za lid. I mluvil Hospodin k němu: „Udělej hada měděného a vyzdvihni jej na znamení (na bidlo). Kdo by uštknut jsa pohleděl na něho, živ bude.“ Udělal tedy Mojžíš hada měděného a postavil jej na znamení. Když na něho uštknutí pohleděli, bývali uzdraveni.

IV. Mojž. (21, 4—9).

Poznámky. V poušti roste strom, zvaný tarfa manoplodná (tamarix mannifera). Z větviček jeho prýští se za noci v dubnu, květnu a červnu tekutina, která kape na zemi, tuhne a pokrývá celou plochu, jak daleko sahá koruna stromu, zrnky bledými, asi jako vika velikými. Tato zrnka se sbírají a připravují se s moukou nebo s mlékem za pokrm. Samých používá se zřídka. Chut mají silně nasládlou. Tato zrnka jmenovala se man a byla známa Egyptanům i Izraelitům. Jsouf zobrazena na prastarých obětních oltářích egyptských. Také Izraelité, spatřivše zrnka ta, volali: „Man, mana jest to!“ (II. Mojž. 16, 15). Many vyváží se dosud s poloostrova Sinajského do Egypta 200—300 kg ročně. To jest mana přirozená. Tato mana přirozená má jiné vlastnosti nežli mana biblická, ale Bůh propůjčil jí nových vlastností a přizpůsobil ji za pokrm Izraelitů. Mojžíš z rozkazu božího poučil je o tom. Řekl: „To jest ten chléb, ježž Hospodin dal vám za pokrm“ (II. Mojž. 16, 15). Také o dostatečné množství pečoval Bůh.

Někteří vysvětlují manu biblickou jedlými lišejnkami (lecanora esculenta), jež rostou v krajinách severní Asie a na Krymu a bývají roznášeny větrem. Avšak nikdo dosud nepozoroval, že by tento lišejník byl zanášen větrem z takové dálky, s takovou pravidelností a v takovém množství.

Mana biblická jest obraz nejsvětější svátosti oltářní. Přichází s nebe (Jan 6, 41), objevuje se každodenně čerstvá při mši sv. na oltáři a jest pokrmem věřících po celou dobu pouti pozemské. Proto při požehnání nejsvětější svátostí církev modlí se slovy Písma sv., vztahujícími se na manu Izraelitů: „Chléb s nebe, všelikou rozkoš v sobě mající“ (Moudr. 16, 20).

Měděný had byl obraz Krista na kříži. Vyložil tak sám Kristus rozmlouvaje s Nikodemem: „Jako Mojžíš povýšil hada na poušti, tak musí povýšen býti Syn člověka, aby nikdo, kdo věří v něho, nezahynul, ale měl život věčný“ (Jan 3, 14—15).

Pohanům byl had obrazem moci léčivé (Aeskulap s hadem), protože z jedu hadího připravoval se důležitý protijed.

Izraelité vzali si měděného hada na památku do země kananejské. Když však mu později vzdávali poctu božskou, král Ezechiáš jej zničil (IV. Král. 18, 4).

Poučení. I my putujeme pouští, slzavým údolím. Posilujme se pokrmem nebeským a vzhlížejme ke kříži, kdykoli nám hrozí nebezpečnost. „Slovo kříže jest sice těm, kteří hynou, pošetilost; ale těm, kteří dosahují spasení, to jest nám, jest moc boží“ (I. Kor. 1, 18).

§ 30. Izraelité u cíle.

Izraelité, odpykavše si trest čtyřicetiletého putování na poušti, stanuli na hranicích země kananejské, na levém břehu jordánském, naproti městu Jerichu. Ze všech Izraelitů,

kteří byli dospělí před 38 lety, byli na živu pouze Josue a Kaleb (IV. Mojž. 26, 65). Také Mojžíš a Aron již zemřeli.

Pochybnost
Mojžíšova a
Aronova
(IV. Mojž.
20, 2—12).

Když Izraelité byli u jižních hranic kananejských, pozdvihli se proti Mojžíšovi a Aronovi, protože nedostávalo se jim vody. Mojžíš a Aron, všedše do stánku úmluvy, padli na tváře své a modlili se za lid. Hospodin nařídil Mojžíšovi: „Vezmi hůl, shromážd' lid ty i Aron, bratr tvůj, a mluďte ke skále před nimi a ona vydá vodu.“ Mojžíš vzal hůl, která byla před obličejem Hospodinovým (ve stánku), a shromáždív množství před skálu, řekl jim: „Slyšte, odbojní a nevěřící, zdali ze skály této budeme moci vodu vyvésti?“ A když Mojžíš pozdvihl ruku a udeřil po dvakrát ve skálu holí svou, vylila vody hojně, takže pil lid i stáda.

Mojžíš a Aron pokládali bouřící se lid za nehodna takového dobrodiní a proto myslili si: „Kdo ví, dá-li jim Bůh vody?“ Tím pohněvali Boha. Proto Bůh řekl k nim: „Že jste mi neuvěřili, abyste mne oslavili před syny izraelskými, neuvedete těchto lidí do země, kterou jim dám.“

Smrt
Aronova a
Mojžíšova
(IV. Mojž.
20, 24—30;
27, 12—14).

Aron zemřel na hoře Hor v pohorí Seirském a Mojžíšovi přiblížil se konec života na východních hranicích kananejských. Bůh řekl mu: „Vstup na horu tuto a spatř odtud zemi, kterou dám synům izraelským. A když ji spatříš, půjdeš i ty k lidu svému (na onen svět), jako šel bratr tvůj Aron“ (IV. Mojž. 27, 12—13). Mojžíš odpověděl: „Opatř, Hospodin, Pán života i smrti, člověka, který by byl nad množstvím tímto, aby nebyl lid Hospodinův jako ovce bez pastýře.“ I řekl Hospodin k němu: „Vezmi Josue, muže, v němž jest duch boží, a vlož na něho ruku svou. On postaví se před Eleazarem veleknězem (synem Aronovým) a přede vším množstvím a dáš mu příkázání přede vším lidem a díl slávy své, aby ho poslouchalo všecko shromáždění synův izraelských“ (IV. Mojž. 27, 15—20).

Podle toho rozkazu Mojžíš ustanovil Josue vůdcem lidu a zařídil, čeho ještě bylo třeba. Opakoval a vysvětlil lidu zákon boží (odtud 5. kniha Mojžíšova sluje Deuteronomium, t. j. druhý zákon), připomenuv odměny a tresty, napomenul lid, aby byl pamětliv dobrodiní božích a plnil svědomitě zákon boží, a odevzdal kněžím pět knih zjevení božího, jež byl sám sepsal, řka: „Vezměte knihu tuto a po-

ložte ji po boku archy úmluvy Hospodina, Boha svého, aby byla tam proti vám na svědectví“ (V. Mojž. 31, 25—26).

Mojžíš, louče se s lidem, předpověděl jim mesiáše, a to jeho úřad prorocký: „Proroka z národa tvého a z bratří tvých, jako já jsem, vzbudí ti Hospodin, Bůh tvůj, jeho poslouchati budeš“ (V. Mojž. 18, 15). Také jim předpověděl budoucí osudy vzletnou písní (V. Mojž. 32, 1—47). Konečně požehnav jednotlivým pokolením jako kdysi patriarcha Jakub, vstoupil na horu Nebo, shlédl zemi kananejskou a zemřel, maje věku 120 let.

Poznámky. Dějiny, až dosud vypravované, jsou čerpány z 5 knih Mojžíšových. Spisovatel těchto knih jest Mojžíš. Tomu nasvědčují a) tyto knihy samy. Často praví se v nich, že Bůh nařídil Mojžíšovi, aby něco napsal, na př. „Rekl Hospodin k Mojžíšovi: Vpiš to na památku do knihy“ (II. Mojž. 2, 14), a ke konci knih Mojžíšových jest poznamenáno: „I sepsal Mojžíš zákon tento a dal jej kněžím, synům Leviho“ (V. Mojž. 31, 9). b) Ostatní knihy Starého i Nového zákona znají knihy Mojžíšovy a některé jmenují dokonce Mojžíše jako spisovatele. Ve 2. knize Kronik (34, 14) čteme: „Helkiáš kněz nalezl knihu zákona Hospodinova, vydaného skrze Mojžíše.“ Pán Ježíš pravil učedníkům svým: „Musí se naplniti všecko, co o mně jest psáno v zákoně Mojžíšově“ (Luk. 24, 44). c) Ústní podání u Židův i křesťanů, vědecky platné, označovalo Mojžíše spisovatelem těchto knih. d) Důvody vybrané z obsahu a formy 5 knih Mojžíšových dokazují, 1. že 5 knih Mojžíšových v původní podobě jest dílo jednoho spisovatele; 2. že 5 knih Mojžíšových bylo psáno v době, když Izraelité vyšli z Egypta a nežli se usadili v zemi kananejské; 3. že knihy ty byly sepsány mužem, který nejlépe znal věci oné doby.

Pět knih Mojžíšových sluje společným názvem Pentateuch, z řeckého πέντε (pět) a τέλος (nástroj, nářadí, kniha), hebrejsky Tora (učení, zákon).

Mojžíš, muž boží (V. Mojž. 31, 1), milý Bohu i lidem (Eccl. 45, 1), vysvoboditel a vůdce lidu, zákonodárce, prorok, básník a spisovatel, jest v tolika vlastnostech a činech obraz Kristův jako nikdo ve Starém zákoně. Ze ctností skví se na něm nezlomná víra v Boha, poslušnost, horlivost náboženská, láska k národu, spravedlnost a pokora. Právem svědčí o Mojžíšovi Písmo svaté: „Nepovstal už prorok v Izraeli jako Mojžíš“ (V. Mojž. 34, 10).

Poučení. Z národa izraelského vešli do země Zaslíbené pouze dva muži. Vzpomeňme slov Kristových: „Mnoho jest povolanych, ale málo ryvolených“ (Mat. 22, 14).

Přechod k době královské. Věk Josuův a věk soudcův.

(Asi od r. 1450—1053 př. Kr.)

§ 31. Josue.

Josuovy
vlastnosti a
úkol.

Po smrti Mojžíšově vůdcem lidu byl Josue, společník Mojžíšův a svědek všech zázraků na poušti. Úkolem Josuovým bylo uvésti národ do země kananejské, dobyti jí a rozdělití ji mezi jednotlivá pokolení.

Aby Josue dostál úkolu tak těžkému, Bůh přislíbil mu pomoc svou. Řekl mu: „Vstaň a přejdi Jordán ty i veškeren lid s tebou a jdi do země, kterou dám synům izraelským. Nikdo neodolá vám po všechny dni života tvého. Jako jsem byl s Mojžíšem, tak budu s tebou“ (Jos. 1, 2—5).

Bůh osvědčil pomoc svou Josuovi velikými zázraky.

Josue pře-
chází Jordán
(Jos. 1—5).

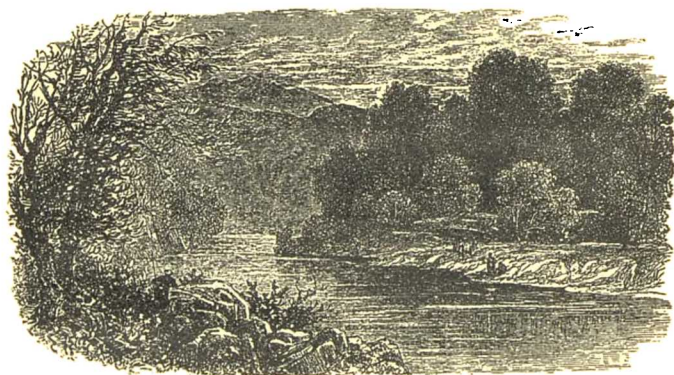
Jordán byl tou dobou rozvodněn, protože bylo jaro, kdy taje sníh v horách. Bůh řekl k Josuovi: „Dnes počnu vyvyšovati tebe přede vším Izraelem. Příkaž kněžím, kteří nesou archu úmluvy: Až vejdete na kraj vody jordané, zastavte se v ní. Neboť, jakmile kněží vstoupí do vod jordaných, vody, které jsou zdola, sběhnou a nebude jich; které pak tekou svrchu, nakupí se v hromadu“ (Jos. 3, 7—13). Josue vyřídil kněžím rozkaz boží a také lidu zvěstoval veliký zázrak, jež vykoná Hospodin. I přešli všichni Jordán nohou suchou. Na památku tohoto zázračného přechodu Izraelité vystavěli na tom místě pomník ze dvanácti kamenů. Protože se blížily velikonoce, rozbili stany a slavili svátky velikonoční. Jakmile požili z úrody země kananejské, přestala mana.

Josue do-
bývá země
(Jos. 6—11).

Táž ruka Hospodinova, která převedla Izraelity přes Jordán, dala v moc jejich první město hrazené, Jericho. Hospodin pravil Josuovi: „Dal jsem v ruce tvé Jericho. Obejděte město všickni bojovníci jednou za den. Tak činiti budete po 6 dnů. Sedmého pak dne obejděte město sedmkrát. Kněží ať jdou před archou úmluvy a troubí v trouby, na něž troubí v milostivé léto. Až zazní zvuk trub, vzkřikne

všechnen lid křikem velikým a zdi města ze základu se vyvrátí. Každý vejde do města tím místem, proti kterému státi bude“ (Jos. 6, 2—5). Josue zařídil vše, jak rozkázal Hospodin, a sedmého dne město dostalo se do rukou jejich.

Zázračný přechod přes Jordán a zázračné dobytí Jericha dodalo Izraelitům odvahy, ujistivši je ochranou boží, avšak nahnalo strachu králům kananejským, jichž bylo v celku 31 (Jos. 12, 24). Proto králové kananejští spojili se ve dva spolky. V čele jižních králů stál Adonisedech, král jerusalemský, v čele severních byl Jabin, král asorský.

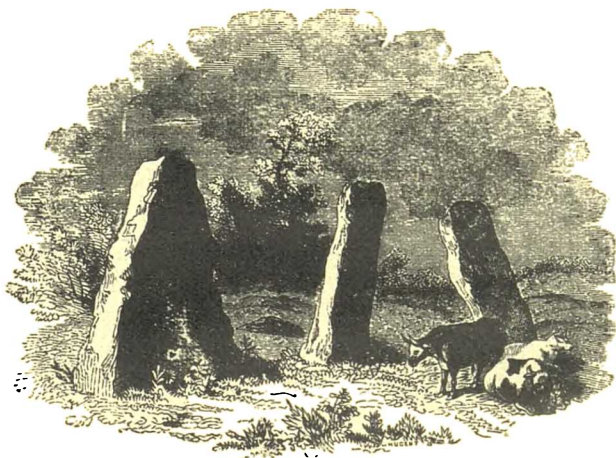
Krajina jordánská.

Avšak Josue zvítězil s pomocí boží nade všemi a dobyl celé země v době sedmi let.

Památné jest vítězství Josuovo nad spojenými králi kananejskými u Gabaona. O tomto vítězství vypravuje Písmo sv. (Jos. 10, 9—13): Josue připadl na ně náhle a potřel je ranou velikou. Když utíkali před syny izraelskými a byli v úvoze, Bůh poslal na ně kamení veliké s nebe. I zemřelo jich mnohem více od krupobití kameného, než jich pobili synové izraelští mečem. Tehdy modlil se Josue k Hospodinu: „Slunce proti Gabaonu nehýbej se a měsíc proti údolí Ajalonskému!“ I stálo slunce i měsíc, dokud nepomstil se národ nad nepřáteli svými.

Josue roz- Z rozkazu božího (IV. Mojž. 34, 17—18) velekněz
děluge zemi Eleazar, Josue a jedno kníže z každého pokolení rozdělili
(Jos. 13-21) losem zemi kananejskou. Pokolení Leviho neobdrželo
zvláštního území, protože Bůh byl jeho dědictví (Jos. 13,
33). Za to levitům bylo vykázáno 48 měst po celé zemi,
aby byli strážci náboženství a soudci lidu. Náležely jim
také desátky všech plodin a čistých zvířat jakož i podíl
při obětech.

Šest měst levitských (3 před Jordánem a 3 za Jordá-
nem) bylo útočištných (IV. Mojž. 35, 6).

Postavené kameny na památku.

Kdo zabil člověka nechtě a byl pronásledován pří-
buznými zabitého, mohl se utéci do města útočištného a
byl jist od krevní msty. Tam vyšetřil se čin jeho. Byl-li
shledán nevinný, byděl v městě až do smrti úřadujícího
velekněze a vrátil se potom do domova svého (Jos. 20).

Stánek boží byl postaven ve středu země (v Silo).

Josue, dokonav svou úlohu a znamená, že blíží se
konec života jeho, povolal k sobě nejprve starších a knížat,
potom i veškerého lidu. Připomenul jim, co učinil pro ně
Hospodin, a povzbudil jich, aby mu zůstali věrní. Lid
volal: „Hospodinu, Bohu svému, sloužití a přikázání jeho

poslouchati budeme“ (Jos. 24, 24). Tak byla obnovena úmluva mezi Bohem a národem vyvoleným. Na památku této úmluvy Josue postavil převeliký kámen a sepsal vše, co se zběhlo za života jeho (Jos. 24, 25—26).

Podle zápisků Josuových spisovatel neznámý sepsal knihu Josue. Z údajů knihy samé lze souditi, že tato kniha byla složena buď na začátku doby královské nebo ještě před ní.

Poznámky. Zázraku, jež Bůh učinil u města Jericha, vzpomíná sv. Pavel řka: „Věrou padly zdi Jericha, když obcházeli je za sedm dní“ (Žid. 11, 30). Sv. Pavel připisuje ten zázrak víře Izraelitů v Hospodinovu přípověď a všemohoucnost. Bez této víry Bůh nebyl by zázraku učinil.

Sv. Otcové vidí v pádu Jericha pád pohanského světa, jež způsobili apoštolé hlásaným slovem božím.

Josue, mluvě o pohybu slunce, mluví právě tak jako my. I my říkáme, že slunce vychází a zapadá.

Jak Bůh tehdy den prodloužil, Písmo sv. nepraví. Jenom podotýká, že nebylo prve ani potom tak dlouhého dne, jako když Hospodin poslechl hlasu člověka a bojoval za Izraele (Jos. 10, 14).

Josue jest obraz Krista Pána svým jménem, svou povahou a svým úřadem.

Slul Osee (vysvoboditel), ale Mojžíš změnil mu jméno v Josue (IV. Mojž. 13, 9, 17). Josue znamená tolik, co Jesus (vysvoboditel Hospodinův).

V povaze jeho skví se horlivost náboženská, poslušnost a neúhonnost života.

Úřad jeho podobal se velice úřadu Krista Pána. Kristus Pán převedl lid vodou do církve; bojoval po celý život s nepřáteli božími, činil zázraky a obnovil úmluvu mezi Bohem a lidmi.

Doba Josuova pro horlivost náboženskou a neúhonnost mravů jest zlatý věk bohovlády a podobá se velice prvním stoletím církve Kristovy.

Poučení. Dobývání země kananejské připomíná nám slova Kristova: „Království nebeské trpí násilí a ti, kteří násilí činí, uchvacují je“ (Mat. 11, 12). Proto bojujme vytrvale!

§ 32. Soudcové.

Pokud žilo pokolení věku Josuova, jež vidělo všechny zázraky Hospodinovy, Izraelité sloužili Hospodinu. Ale nové pokolení neznalo Hospodina ani skutků jeho (Soud.

Úpadek
národa po
smrti
Josuově.

2, 10), následovalo bohů cizích, vcházelo ve sňatky manželské s národy kananejskými a oddávalo se nepravostem pohanským.

Odpadlíky trestal Bůh, vydávaje je v ruce nepřátel. Tu teprve vraceli se k Bohu a volali o pomoc. Bůh smiloval se nad kajícími a vzbuzoval jim vysvoboditele, kteří by je vytrhli z rukou nepřátel. Taci vysvoboditelé měli pak vážnost po celý život. Lid uznával je za vrchnost a vznášel na ně své pře. Jméno jejich bylo **soudcové**. Téhož jména byli vladaři v Tyru (*δικασται*) a Kartagině (*suffetes*).

Moc soudců lišila se od moci královské. Bylať vždy mimořádná, zakládajíc se na zvláštním povolání božím. Nebyla dědičná, nýbrž jenom v čas potřeby; nedotýkala se vždy všech pokolení, ani neměla vnějšího lesku královského. Někdy bylo současně několik soudců. Soudcové nevybírali daní, neodváděli k vojsku, ani nevydávali zákonů.

Takových soudců bylo povoláno 16. Jména jejich jsou: Otoniel, Aod, Samgar, Barák, Debora (prorokyně), Gedeon, Abimelech, Tola. Jair, Jefte, Abesan, Ahialon, Abdon, Samson, Heli, Samuel. Vynikající soudcové byli: **Gedeon, Samson a Samuel**.

**Knih
Soudců.**

Činy jednotlivých soudců byly vypravovány a sepisovány od vrstevníkův, aby se zachovaly potomstvu. Z takových zápiskův a ústních zpráv vznikla **knih** **Soudců**. Tato kniha obsahuje dějiny národa izraelského od smrti Josuovy až do smrti Samsonovy. Spisovatel její jest neznámý. Rabíni židovští (Talmud) připisují ji Samuelovi. Proto vykladatelé židovští a veliký počet katolických připisují knihu tuto také Samuelovi.

Knih **Rut.**

Doplněk knihy Soudců jest malá knížka **Rut**. Tato knížka vypravuje o předcích krále Davida a ukazuje, jak i pohané, věřice v pravého Boha (1, 16) a pílice etnostného života, bývají účastni milosti boží. Kdo ji sepsal, jest neznámo. Původ spisu může býti položen do první doby Davidovy. Rabíni (Talmud) a mnozí vykladatelé připisovali původ knížky této Samuelovi.

Obsah její jest tento:

Za času soudců stal se hlad v zemi. To pohnulo jednoho člověka z Betlema, jménem Elimelecha, že se vystěhoval s manželkou Noëmi a se dvěma syny (Mahalonem a Chelionem) do země moabské za Mrtvým mořem. Oba synové pojali manželky pohanské, z nichž jedna jmenovala se Orfa a druhá Rut. Otec s oběma syny brzy zemřel, takže zůstaly po nich tři vdovy. Když přestal hlad v zemi kananejské, Noëmi vstala, aby se vrátila do vlasti své. Obě snachy doprovázely ji. Orfa, políbivši tchyni svou, vrátila se, ale Rut přidržela se tchyně a řekla: „Nenuť mne, abych tě opustila. Kamkoli půjdeš, půjdu. Lid tvůj lid můj a Bůh tvůj Bůh můj!“ Přišly do Betlema právě o žních. Rut sbírala klasy na poli boháče Booz, příbuzného Elimelechova, a živila tím tchyni. Booz, uslyšev o Rut všechnu chválu, nařídil žencům, aby schválně trousili klasy a v čas jídla zavolali ji k sobě. Později pojál ji za manželku. Syn jejich Obed byl otec Isaiův a Isai byl otec Davida krále.

Poznámka. Rut pohanka, věřic v Boha pravého a plnic skutkem čtvrté přikázání boží, byla přijata do národa izraelského a stala se pramatěří Davida krále i Krista Pána.

Poučení. Dějiny soudců poučují nás, že národové i jednotliví lidé jen tehdy jsou šťastni, když se drží Boha a přikázání jeho.

§ 33. Gedeon.

Když synové izraelští činili zlé věci před obličejem Hospodinovým, Hospodin vydal je v ruce Madianitů na sedm let. Madianité utiskovali Izraelity velice. Proto Izraelité volali k Hospodinu, žádajíce pomoci. Hospodin vyslyšel prosby jejich a poslal anděla ke Gedeonovi. Gedeon právě mlátil obilí. Anděl řekl mu: „Hospodin s tebou, muži udatný! Jdi a vysvoboď Izraele z ruky Madianitův. Já budu s tebou.“

Gedeon vytáhl proti Madianitům se třiceti dvěma tisíci mužů. Hospodin však řekl k němu: „Mnoho jest lidu s tebou. Aby Izrael se nechlubil, že se vysvobodil silou vlastní, vezmi s sebou pouze tři sta mužův. Ostatní pošli domů.“ Gedeon učinil, jak mu přikázal Hospodin.

*Kniha
Soudců
(kap. 6, 7, 8).*

Před bitvou Bůh dodal mysli Gedeonovi. Zjevil se mu v noci a řekl: „Vstaň a sestup do ležení nepřátelského. Až uslyšíš, co budou mluvit, posilni se ruce tvé.“ Gedeon sestoupil se služebníkem svým na okraj ležení madiánského a uslyšel, co hovořili v jednom stanu. Ve stanu vypravoval kdosi druhu svému: „Měl jsem sen, jako by se valil pecen chleba a svalil se do ležení madiánského. Když se přivalil ke stanu, udeřil naň a podvrátil jej.“ Ten druhý odpověděl: „To není nic jiného než meč Gedeonův, neboť Hospodin dal v ruce Madianity i všecko ležení jejich.“ To když uslyšel Gedeon, vrátil se spěšně do stanův izraelských, vzbudil lid svůj, rozdělil jej ve tři tlupy, dal každému troubu a džbán, v němž byla ukryta pochodeň, a řekl: „Co budete viděti na mně, čiňte. Já vejdou první na kraj stanů. Až zazní trouba v ruce mé, vy také okolo stanů trubte a křičte: Meč Hospodinův a Gedeonův!“ I obklíčili ležení madiánské se tří stran, zatroubili najednou v trouby, rozbili džbány a držíce v levé ruce pochodně a v pravé trouby, křičeli: „Meč Hospodinův a Gedeonův!“ Vojska madiánská zděsila se velmi. Madianité křičíce a hlučíce utíkali a druh druhu zabíjeli. Po tomto vítězství Gedeonově Izraelité měli od Madianitů pokoj mnoho let.

Poznámka. Gedeon jest obraz Kristův. Pán Ježíš také strávil mládí své skrytě, také vytáhl proti četným nepřátelům s nepatrným hloučkem svých věrných, také vyloučil ze své družiny všechny bázlivce, také zahlaholil ve troubu hlásaje evangelium, také držel v ruce hořící pochodeň, konaje zázraky a dávaje příklad svatého života, a také dobyl skvělého vítězství nad nepřáteli zbraněmi zdánlivě nepatrnými.

Poučení. Z vypravování o Gedeonovi poučujeme se, jak lze s pomocí boží čeliti i nejmocnějšimu nepříteli. „Jest-li Bůh s námi, kdo proti nám?“ (Řím. 8, 31).

§ 34. Samson.

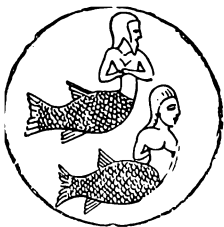
Kniha Soudců (kap. 13-16). Když Izraelité byli souženi od Filištínů, zjevil se anděl jedné ženě v Izraeli a zvěstoval jí: „Budeš mítí syna, jenž bude nazirem božím od dětinství svého. Ten vysvobodí Izraele z ruky Filištínů.“ Skutečně narodil se ženě té syn, jež nazvala Samson. Pacholet rostlo a Duch Hospodinův počal s ním býti.

Jaké síly neobyčejné dodával mu Duch Hospodinův, orzy se ukázalo. Když Samson potkal se s mladým lvem, nemaje zbraně, uchopil jej rukama a roztrhal jej na kusy.

V tomto muži měli Filištní úhlavního nepřítele, který jim ničil majetek a pobíjel lidi v počtu velikém. Filištní byli by se ho rádi zmocnili, ale neobyčejná síla Samsonova roztrhala vždy léčky jejich.

Zvláštní ochrany a pomoci boží dostávalo se Samsonovi dotud, dokud přísně zachovával slib nazirský. Když však srdcem svým přilnul ke smyslným radovánkám a slib svůj porušil, pozbyl síly od Boha dané a byl od Filištnů jat, oslepen a do žaláře uvržen.

Samson ještě jednou nabyl síly dřívější. Když knížata filištínská uspořádala ve chrámě Dagonově slavnost díků

Dagon.

za vítězství nad Samsonem a dala ke konci slavnosti předvésti i Samsona, aby je obveseloval, Samson požádal pachole, aby jej dovedlo ke sloupům, které podpíraly klenbu, a vzyval Hospodina řka: „Pane Bože, vrať mi zase první sílu mou, abych se pomstil nad nepřáteli svými.“ I objal oba sloupy, jeden pravou rukou, druhý levou a zatřásl jimi tak mocně, že se chrám sesypal a pohřbil všechna knížata i ostatní lid, který tam byl. Samson pobil mnohem více Filištnů umíraje, nežli jich pobil jsa živ.

Poznámky. Dagon (hebrejské dag = ryba) byla modla Filištnův, Asyřanův, Babyloňanův a t. d., mající svrchu podobu člověka a zespod podobu ryby. Dagon znázorňoval vodu a oživující síly její.

Samson nedopustil se sebevraždy, protože nechtěl se usmrtiti. Samson chtěl zahubití své nepřátele. To nebylo jinak možno, než když zahyne s nimi. Proto Samson smrt svou pouze připustil, Samson život svůj obětoval za vlast.

Sv. Pavel počítá jej k hrdinům starozákonným, kteří věrou přemáhali království, činili spravedlnost a t. d. (Žid. 11, 32 a násl.).

Poučení. Ze života Samsonova poučujeme se, jak důležitou jest plnění sliby Bohu učiněné. „Učiníš-li slib Hospodinu, Bohu svému, nebudeš prodlévati splnění jej; neboť vyhledávati bude toho Hospodin, Bůh tvůj, a budeš-li prodlévati, bude ti počteno za hřích“ (V. Mojž.

§ 35. Samuel.

I. Král. 1—7. Poslední soudce byl S a m u e l, t. j. vyprošený od Boha protože matka Anna, manželka levity Elkany, vyprosila si ho ve stánku božím. Bylať učinila slib: „Hospodin zástupův, shlédneš-li na mne a dáš-li mi syna, dám je tobě po všechny dni života jeho a břitva nevejde na hlavu jeho“ (Srov. I. Král. 1, 11).

Slibu svému dostála. Když pachole povyroستlo, přivedla je do stánku k veleknězi Helimu. Velebíc Boha

Samuel přiveden k veleknězi Helimu.

zvláštním zpěvem, prorokovala při tom Kristovu důstojnost královskou: „Hospodin souditi bude končiny země: dá panování králi svému a vyvýší roh (= sílu) pomazaného svého“ (I. Král. 2, 10).

Pacholík prospíval a rostl a líbil se Hospodinu i lidem (I. Král. 2, 26). Samuel, vynikaje přednostmi osobními, jsa obdařen od Boha duchem prorockým, stal se reformátorem národa i bohovlády.

Tou dobou národ izraelský byl na okraji záhuby. Z slabého velekněze Heliho poklesla horlivost náboženská do té míry, že i synové jeho Ofni a Fines, zastávající úřad

kněžský, dopouštěli se svatokrádeže a odvraceli lid od obětí. Pro tuto ochablost náboženskou, zaviněnou veleknězem Helim, dostavil se trest boží, který zasáhl v první řadě Heliho a rodinu jeho, potom celý národ. Bůh vydal národ izraelský v ruce nepřátel. Filištiní pobili vojska izraelská i syny Heliovy a uloupili archu, hlavní klenot izraelský. Heli, zvěděv o tom všem, spadl se stolice naznak a zlomil si vaz. Tím, že archa byla odnesena, stánek boží pozbyl posvátnosti své a přestal být středem národa. Proto národní jednota, uvolněná již dosti pro nedostatek společné hlavy občanské, byla roztržena nadobro.

Samuel, zaujáv soudcovské místo Heliho, hleděl obnoviti náboženskou horlivost i národní jednotu. Svolal národní sněm a takto mluvil k lidu: „Odejměte bohy cizí zprostřed sebe a připravte srdce svá Hospodinu a služte jemu samému a vytrhne vás z ruky Filištinův“ (I. Král. 7, 3). Izraelité poslechli, činili pokání a prosili Samuele, by nepřestával modliti se za ně. Proto Hospodin byl na straně jejich a bojoval za ně proti nepřátelům. Také archa byla jim vrácena od Filištinů, protože Filištiní byli pro ni stíháni tresty božími. Nebyla však donesena do Sila, nýbrž byla uschována u levity Aminadaba v městě Kariat-Jarimu (14 km záp. od Jerusalema).

Když Samuel zjednal zemi pokoj od nepřátel, věnoval péči soudům a obecní správě. Aby opravy podniknuté byly trvalé, Samuel vychovával si učený a zbožný dorost. Shromažďoval kolem sebe jinochy a muže a vyučoval je zákonu božím a posvátnému umění (písemnictví, hudbě, zpěvu); mimo to navykal je životu zdržlivému a ctnostnému.

Poznámky. Samuel, jsa z rodu levitského, byl povinen konati službu při stánku božím, ale dle slibu matčina měl konati službu tu ustavičně a býti nazirem doživotně.

Samuel jest obraz Krista Pána. Evangelista skoro doslovně opakuje o něm slova: „Prospíval moudrostí a věkem a milostí u Boha i u lidí“ (Luk. 2. 52).

Družina Samuelova jest obraz apoštolského sboru Kristova a pozdějších řeholníků.

Poučení. Heli jest výstrahou každé vrchnosti, aby nepřehlížela hříchů svých podřízených. „Vzbudím proti Helimu všecko, co jsem mluvil proti demu jeho; počnu a dokonám to. Neboť jsem předpověděl jemu, že souditi budu dům jeho na věky pro nepravost, protože věděl, že nešlechtně činí synové jeho, a netrestal jich“ (I. Král 3, 12—13).

Velikost národa izraelského za prvních tří králův.

(Asi od r. 1053—932 před Kristem.)

§ 36. Jak vzniklo v Izraeli království a proroctví.

Vznik království. Dočasní soudcové v národě izraelském budili touhu po soudu stálém — po králi. Takovou touhu národ dal najevo, když Samuel zestárl a synové jeho nechodili po cestách jeho. Uchýliliť se po lakomství a berouce dary převracovali soud. Shromáždívše se tedy všichni starší, řekli Samuelovi: „Aj, ty ses již zestaral a synové tvoji nechodí po cestách tvých; proto nyní ustanov nám krále, by soudil nás, jako i všickni národové mají“ (I. Král. 8, 4—5)..

Samuel vyhověl přání lidu a pomazal za krále izraelského muže, kterého mu označil Bůh.

Králi izraelskému bylo vládnouti podle vůle boží a podle zákona královského (V. Mojž. 17, 14—20), uloženého ve stánku božím (I. Král. 10, 25). Král izraelský byl tudíž náměstkem božím na zemi. To se mu uvádělo na mysl, když z rozkazu božího byl pomazán olejem. Olej, znak světla a síly a tudíž milosti boží, vylitý na hlavu králova, naznačoval, že z milosti od Boha jest vyvolen k důstojnosti královské, že jest osvícen a posílen k úřadu tomu a že jest osoba posvátná, nedotknutelná (I. Král. 24, 7).

Z důstojnosti královské plynul národu izraelskému ne jeden užitek: a) větší svornost a jednota jednotlivých pokolení; b) větší síla a vážnost na venek; c) větší opora proti vzcháajícímu se modlářství.

Těchto blahodárných účinků důstojnosti královské národ izraelský zažil za prvních tří králů: S a u l a (asi 1053—1013), D a v i d a (asi 1013—973), a Š a l o m o u n a (asi 972—932).

Vznik proroctví. Aby králové izraelští nevládli libovolně jako králové pohanští a nestali se nehodni trůnu a milosti boží, Bůh zřídil stálý úřad prorocký, ježž do té doby zastávaly příležitostně osoby od Boha povolané. Proroci byli mužové od Boha povolání a poslaní, aby zvěstovali lidem vůli boží.

Proroci, jsouce posíláni přímo od Boha, měli moc nad králi.

Poznámka. Důstojnost královská a prorocká v Izraeli zobrazovala královský a prorocký (učitelský) úřad Krista Pána.

Poučení. „Poddáni buďte všelikému zřízení lidskému pro Boha, buďte králi jako nejvyššímu nebo vladařům jako od něho poslaným k potrestání zločincův a k pochvale dobrých, nebo tak jest vůle boží“ (I. Petr. 2, 13—15).

§ 37. Saul.

(Asi 1053—1013 př. Kr.)

Prvním králem izraelským Bůh ustanovil Saula z pokolení Benjaminova. Saul od ramene svého vzhůru převyšoval veškeren lid. Samuel pomazal jej olejem. Potom svolal sněm, rozloučil se s lidem, představil jim nového krále, postoupil mu soudcovství a ponechal si pouze úřad proroka a orodovníka (I. Král. 12, 23).

Hospodin byl se Saulem a dával mu vítězství nad nepřáteli. Avšak Saul zapomněl brzy, že jest pouze náměstkem božím a že obstojí jenom, pokud plnění bude vůli boží. Nedbal hlasu Samuelova ani hlasu božího. Proto Samuel vyšel mu vstříc z rozkazu božího a pravil: „Že jsi zavrhl řeč Hospodinovu, zavrhl také tebe Hospodin, abys nebyl králem“ (I. Král. 15, 23).

Od té doby Samuel nenavštěvoval Saula a plakal, že zavrhl jej Hospodin. I řekl Hospodin Samuelovi: „Dokavad plakati budeš Saula, že jsem ho zavrhl, aby nekraloval nad Izraelem? Naplň roh svůj olejem a pojď, ať tě pošlu k Isaiovi Betlemskému; neboť opatřil jsem si krále ze synů jeho“ (I. Král. 16, 1).

Samuel, vešed do domu Isaiova, uzřel nejstaršího syna jeho a pomyslíl si: „Tento bude pomazaný Páně!“ Avšak Hospodin řekl: „Nehleď na obličej jeho ani na vzrůst postavy jeho. Nesoudím člověka podle vzezření. Člověk vidí, co jest zevnitř, Hospodin pak hledí k srdci“ (I. Král. 16, 7).

Isai předvedl 7 synův, ale žádného nevyvolil Hospodin. Proto Samuel tázal se: „Jsou-li to již všichni synové tvoji?“ Isai odpověděl: „Ještě zůstává David, nejmladší ze všech, a pase ovce.“ I řekl Samuel: „Pošli a přiveď jej!“ Jakmile se přiblížil David, Hospodin řekl Samuelovi:

I. Král.
9—31.

„Vstaň, pomaz ho, neboť ten jest to!“ Samuel tedy vzal roh s olejem a pomazal Davida uprostřed bratří jeho.

Od toho dne Duch Hospodinův sestoupil na Davida, ale odstoupil od Saula a duch zlý lomcoval jím.

Když to zpozorovali služebníci Saulovi, řekli k němu: „Nechť rozkáže pán náš a služebníci tvoji, kteří stojí před tebou, vyhledají člověka, který by uměl hráti na harfu,

Pastýři na východě.

aby, když by tě napadl duch zlý od Hospodina, hrál rukou svou a tobě bylo lehčeji.“ Saul řekl ke služebníkům svým: „Opatřte mi tedy někoho, kdo by uměl dobře hráti, a přiveďte jej ke mně“ (I. Král. 16, 16—17). I přivedli mu Davida. Saul oblébil si ho velmi a učinil jej zbrojnošem svým.

Avšak brzy počal ho nenáviděti. Podnět k tomu dalo vítězství Davidovo nad filištínským obrem Goliášem a zpěv žen: „Saul porazil tisíc, ale David deset tisíc“ (I. Král. 18, 7). Proto činil úklady životu jeho. Dvakrát hodil po něm kopím, a když se vždy uhnul, vymýšlel na něho nové léčky. Učinil jej velitelem vojska proti Filištinům, aby padl v boji. Když však viděl, že Hospodin jest s ním a dává mu vítězství nad Filištinými, nařídil synu svému Jonatovi a služebníkům svým, aby jej zabili. Avšak Jonatas byl věrný přítel Davidův, proto se přimlouval za

něho u otce a upozorňoval jej včas na nebezpečnoství, jež mu hrozila. Konečně Saul sám pronásledoval jej s vojskem.

David zachoval se k Saulovi velikomyslně.

Když na poušti Engadi (při západním břehu moře Mrtvého) Saul spal na kraji jeskyně, v jejímž nitru se skrýval David, domlouvali mu lidé jeho: „Aj, tento jest den, o němž ti mluvil Hospodin řka: Já ti dám nepřítele tvého, abys mu učinil, jak se ti bude líbiti před očima tvýma.“ Avšak David řekl jim: „Uchovej mne Hospodin, abych to učiniti měl pánu svému, pomazanému Hospodinovu, abych vztáhnouti měl ruku svou na něho, neboť jest pomazaný Hospodinův“ (I Král. 24, 5—7). Pouze kraj pláště mu uřízl.

Podobně jednal na poušti Zif (jižně od Hebrona). Tam vešel v noci tajně do ležení Saulova a odnesl od lože Saulova kopí a číši, ale Saulovi neublížil (I. Král. 26, 1—12).

Zatím Filištini vtrhli do země s vojskem velikým. Saul shromáždil proti nim vojsko své. Vida ležení filišťnské, bál se velmi. Proto dotazoval se Hospodina, ale Hospodin mu neodpovídal ani skrze sen ani skrze velekněze ani skrze proroky. Uchýlil se tedy k věštkyni v Endor (jihozáp. od jezera Genezaretského) a žádal jí, aby mu vyvolala ducha Samuelova. Samuel právě před tím zemřel. Samuel zjevil se Saulovi a řekl mu: „Hospodin odtrhne království tvé od ruky tvé a dá je bližnímu tvému, Davidovi. Také Izraele s tebou vydá v ruce Filištinů. Zítřka pak ty i synové tvoji budete se mnou“ (I. Král. 28, 17—19).

Proroctví Samuelovo se splnilo. Druhého dne byla svedena bitva krvavá, v níž Izraelité byli poraženi a zahnáni na útek. Saul a družina jeho vedli si statečně. Avšak i oni podlehli. Jonatas a jiní dva synové Saulovi padli a Saul byl raněn těžce. I řekl ke zbrojnošovi svému: „Vytrhni meč svůj a probodni mne“ (I. Král. 31, 4). Avšak zbrojnoš nechtěl toho učiniti, proto Saul nalehl na meč svůj a umřel.

Poznámky. Davidem bylo povoláno k důstojnosti královské pokolení Judovo, jak byl prorokoval patriarcha Jakub (I. Mojž. 49, 8—13).

Samuel zjevil se Saulovi z vůle a z moci boží, nikoli k rozkazu věštkyně. Jest to patrné odtud, že se zjevil dříve, nežli věštkyně ho

vyvolávala. Proto se ulekla zjevu jeho (I. Král. 28, 11—12). Podobně zjevil se Mojžíš a Eliáš při proměnění Páně (Mat. 17, 3).

Poučení. Saul jest důkaz, jak hřích v duši roste a k jakým koncům vede. „Jako před hadem utíkej před hřích. Zubové lvovi jsou zubové jejich, zabíjejíce duše lidské. Jako meč na obě strany ostrý jest všeliká nepravost a rána její jest nezhojitelná“ (Sir. 21, 2—4).

§ 38. David.

(Asi 1013—973 př. Kr.)

II. Král. 1—10. David, muž podle srdce Hospodinova (I. Král. 13, 14),
I. Paral. 28, 29. obdařený Duchem Hospodinovým (I. Král. 16, 13) a zkušený dlouholetým utrpením od krále Saula, budil veliké naděje.

1. Davidova sláva.

David učinil si úkolem životním pokořiti všechny nepřátele národa izraelského v zemi i za hranicemi, zjednati mu trvalý pokoj a zbudovati mocnou říši izraelskou.

V Jebuse, starém Jerusalemě, byla nedobytná tvrz Sion, kterou držel kananejský národ Jebusitů. David dobyl tvrze, opravil hradby její a zvolil ji za sídlo své. Od té doby Sion slul město Davidovo a Jerusalemem byl hlavní město říše. Aby však Jerusalemem byl také náboženské středisko národa, David přenesl do něho archu úmluvy z Kariat-Jarima a zbudoval na Sioně nový stánek boží podle vzoru stánku starého.

David, zabezpečiv se proti nepříteli uvnitř říše i maje pevné sídlo, obrátil se proti národům okolním, kteří napadávali národ izraelský. Za dvacet let pokořil všechny národy okolní, takže rozšířil říši izraelskou na sever až k Libanonu, na východ k Eufratu, na jih k zálivu Elanitskému a na západ k rovině moře Středozemního. Úrodné roviny této nedobyl. Tam vládli Feničané a Filištiní pod svrchovaností egyptskou.

David, zjednav říši své bezpečnost a slávu na venek, zavedl v zemi řád občanský i náboženský.

Co se týče řádu občanského, David činil soud a spravedlnost všemu lidu (II. Král. 8, 15) a vyvolil si schopné muže pro jednotlivé úřady.

Náboženský řád zavedl při stánku božím. Kněze rozdělil ve 24 třídy. Každá z nich měla svého představě-

ného a zastávala služby boží po celý týden. Postup jednotlivých tříd a druh zaměstnání jednotlivých kněží ve stánku určoval los. Také levity rozdělil ve 4 třídy. Každá z nich měla 24 oddělení. I u nich rozhodoval los, které oddělení má nastoupiti a jakou službu zastávatí.

Jedna třída levitův obstarávala posvátnou hudbu a posvátný zpěv. David byl výborný hudebník a zpěvák, proto sám postaral se o potřebné skladby. Posvátné písně, jež Izraelité pěli ke chvále boží za průvodu hudby, nazývají se *š a l m y* (psalmy).

David zamýšlel také vystavěti pevný chrám Hospodinův na místě stánku přenosného, ale Bůh vzkázal mu po proroku Natanovi: „Mnoho krve jsi vylil a velmi mnohé války jsi vedl; nebudeš moci stavěti domu jménu mému. Syn, který se ti narodí, bude muž pokojný; odpočinutí zajisté dám mu přede všemi nepřáteli jeho vůkol a pro tu příčinu Pokojný (= Šalomoun) slouti bude. **On postaví dům jménu mému a on bude mi za syna a já budu jemu za otce a upevním trůn království jeho nad Izraelem na věky**“ (I. Paral. 22, 8—10).

David však přece připravil potřeby ke stavbě domu božího: železo, dříví, kamení a mramor. Mimo to umíraje, vložil na srdce knížatům izraelským a všemu lidu, aby přispěli dobrovolnými dary na stavbu chrámovou (I. Paral. 28; 29, 1—10).

Poznámky. Vzkaz Hospodinův po Natanovi jest zároveň mesiánské proctví, zvěstující, že Kristus Pán narodí se z rodiny Davidovy v pokolení Judově a že založí království věčné — církev.

David byl obraz a zároveň prorok mesiášův.

O b r a z mesiášův byl, protože se narodil v Betlemě, ztrávil mládí v pokoře, nízkosti a úkrytě, byl pronásledován, utrpením došel slávy, zvítězil nade všemi nepřáteli národa božího a postavil trůn královský na pevné základy.

P r o r o k byl, prorokuje mimo jiné, 1. že Kristus bude pravý Bůh, 2. že králové budou se mu klaněti, 3. že bude král a kněz zároveň, 4. že bude trpěti, 5. že vstane z mrtvých a 6. že vstoupí na nebesa.

Král David jest ve vážnosti nejen u Izraelitů, nýbrž i u křesťanův a mohamedánů.

Poučení. David ukazuje cestu, jež vede k blahobytu národů. Nejen statky tělesné, nýbrž i statky duchovní, zvláště víra v Boha a náležitá úcta boží, jsou základ blahobytu národů.

2. Davidův pád.

II. Král.
11, 12.

David hřešil těžce, dav zavraždití vojevůdce Uriáše, aby mohl pojmouti manželku jeho Betsabé. Jednání to nelíbilo se Hospodinu, proto poslal k němu proroka Natana, aby jej pohnul k pokání. Prorok Natan předstoupil před krále Davida a jal se mluvit takto: „Dva muži byli v městě jednom, jeden bohatý a druhý chudý. Bohatý měl ovec i volů velmi mnoho. Chudý pak neměl ničeho kromě jedné ovečky, která odrostla při něm a při dětech jeho. Když pak nějaký pocestný přišel k bohatému, bylo mu líto vzítí z ovec a volů svých, aby připravil hody pocestnému tomu. I vzal ovcí toho muže chudého a připravil hody.“ David rozhněval se na člověka toho náramně a řekl k Natanovi: „Živť jest Hospodin, že hoden jest smrti muž, který to učinil.“ Natan řekl k Davidovi: „Ty jsi ten muž. Manželku Uriášovu pojal jsi za ženu a Uriáše zabil jsi mečem. A proto, že jsi zničil blaho rodiny Uriášovy, Hospodin podkopá blaho rodiny tvé.“

David uznal hřích svůj a vyznal se z něho zkroušeně: „Zhřešil jsem Hospodinu.“ Od té doby činil upřímné pokání volaje: „Smiluj se nade mnou, Bože, podle velikého milosrdenství svého a podle množství slitování svých shlaš nepravost mou“ (Žalm 50, 3). Bůh přijal pokání Davidovo, odpustil mu hřích a trest věčný, ale trestů časných, jež mu byl oznámil Natan, neodvólal.

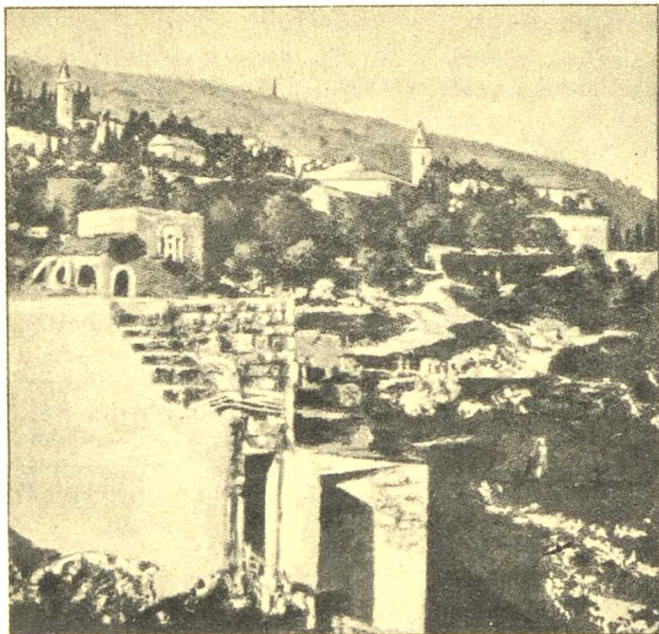
Nejbolestnější metla, kterou na Davida seslal Bůh, byl vlastní syn jeho Absolon. Absolon chtěl otce svrhnouti s trůnu.

II. Král.
15—19.

Absolon byl nejkrásnější muž v Izraeli. Od paty nohy jeho až do vrchu hlavy nebylo na něm poskvrny. Zvláštní okrasu dodával mu mohutný vlas jeho (II. Král. 14, 25—26). Již pěkný zevnějšek jeho činil jej oblíbeným u lidu, ale ještě více líčená úslužnost a lichotivé řeči jeho, kterými si nakloňoval srdce lidu.

Když Absolon se domníval, že má dosti lidu na straně své, řekl otci svému: „Půjdu do Hebrona, abych tam obětoval Hospodinu.“ David propustil jej, netuše nic zlého. Avšak Absolon zosnoval v Hebroně spiknutí proti otci. Rozeslal

vyzvědače do všech pokolení izraelských řka: „Jakmile uslyšíte zvuk trouby, rcete: Kraluje Absolon v Hebroně.“ Když bylo dáno toto umluvené znamení, stalo se spiknutí veliké. Lid sbíhal a rozmnožoval se kolem Absolona.

Hebron.

Když David se dověděl o tomto spiknutí, řekl služebníkům svým, kteří s ním byli v Jerusalemě: „Utecme, aby Absolon nás tu nezastihl a nepohubil nás i města mečem.“ Všichni poslechli. David prchal s lidem svým přes potok Kedron a stoupal bosýma nohama na vrch hory Olivetské.

Prchajícimu Davidovi dostalo se velikého pohanění od Semeje, příbuzného Saulova. Semej, jda za Davidem, zlořečil mu a házel po něm kamením. Volal: „Jdi, jdi, muži krve! Hospodin obrátil na tebe všecku krev domu Saulova, neboť jsi se vetřel v království místo něho. Nyní Hospodin

dal království v ruku Absolona, syna tvého.“ Jeden z družiny Davidovy poznamenal: „Půjdu a setnu mu hlavu.“ Ale král řekl: „Nechte ho, ať zlořečí. Vždyť vlastní syn můj hledá bezživotí mého, čím více tento z domu Saulova. Snad popatří Hospodin na soužení mé a odplatí mi dobrým za toto zlořečení.“

Zatím Absolon a lid jeho vešel do Jerusalema, sebral četné vojsko a táhl za Davidem. David rozdělil vojsko své

Hromada kamení jako náhrobek.

ve tři oddělení, každé oddělení svěřil jednomu zkušenému vojevůdci a nařídil jim: „Zachovejte mi syna mého Absolona.“ Bitva byla svedena v Efraimském lese. Vojsko Davidovo zvítězilo a vojsko Absolonovo dalo se na útěk. Sám Absolon prchal na mezku, avšak uvázl za

vlasý na dubě a mezek pod ním podběhl. Vojevůdce Davidův doběhl ho a vrazil tři kopí v srdce jeho. Ostatní vojíni ho dobili a uvrhše jej v lese tom do jámy veliké, snesli na něho velikou hromadu kamení.

Když posel zvěstoval Davidovi, co se stalo, David zamroutil se, plakal a volal: „Synu můj Absolone! Ó, kdybych byl umřel za tebe!“ David vrátil se potom do Jerusalema a lid vítal jej všude se slávou velikou. Také Semej pospíšil vstříc Davidovi, padl před ním na kolena a prosil ho za odpuštění. David mu odpustil.

Poznámky. David sám vylíčil pokání své v žalmu 50. Pokání toto jest vzor kajících všech věků.

David, ubíraje se přes potok Kedron a odpouštěje nepřátelům svým, zobrazuje Krista Pána.

Efraimský les byl na východním břehu jordánském u řeky Jaboku. Jméno své měl odtud, že tam bylo poraženo pokolení Efraimovo od Jette (Soud. 12, 1—4).

Poučení. David zůstal veliký i po pádu svém. Sv. Ambrož praví o něm: „David hřešil. To činívají králové. Ale David činil pokání, plakal, stenal. To nečinívají králové“ (I. apol. Dav. 4).

§ 39. Kniha Žalmů.

Knihou Žalmů nebo žaltářem sluje sbírka 150 básní ob- O žalmech. sahu lyricko-náboženského. Většinu jich sepsal král David. Proto celá sbírka žalmů sluje Žaltář Davidův nebo Kniha žalmů Davidových. Vedle Davida jsou jmenováni skladateli žalmů: Mojžíš, Šalomoun, Asaf, Heman, Etan a synové Korachovi. Některé žalmy jsou bezejmenné, „osiřelé“, „bez otce“.

Slovo žalm pochází z řeckého *ψαλμός* (psalmos). Psalmos značí píseň, kterou Židé pěli s průvodem nástroje strunného. Nástroj ten slul psalterion (*ψαλτήριον*), žaltář. Byl trojhranný a měl tvar loutny s 10 strunami. Hráti na tento nástroj nazývali psallein (*ψάλλειν*). Slovo toto obdrželo později i název pěti a psaltes (*ψάλτης*) slul hudec i pěvec. Žaltářem (*ψαλτήριον*) byla později nazývána celá kniha žalmů.

David jako žalmista.

Dle obsahu rozeznáváme žalmy 1. chvály, na př. Ž. 8, 18; 2. prosby a díků, na př. Ž. 5, 102; 3. smíru (kající); Ž. 6, 31, 37, 50, 101, 129, 142; 4. poučné, na př. Ž. 1, 48, 118; 5. historické, na př. Ž. 105, 106; 6. prorocké (mesiánské): Ž. 2, 15, 21, 44, 68, 71, 109.

1. Žalmy chvály.

Žalm 8, 2—10.

Hospodine, Pane náš, jak slavné jest jméno tvé po vší zemi! Neboť po nebesích rozkládá se sláva tvá. Ústy nemluvnátek a kojeneček položil jsi základ ke slávě za příčinou protivníků svých, abys k mlčení přivedl nepřitele a mstivce. Patřím-li na nebesa tvá, dílo prstů tvých, na měsíc a na hvězdy, které ty jsi upevnil, co jest člověk, že mu věnuješ pozornost svou, a co jest tvor lidský, že o něho pečuješ? Ty jsi učinil, že málo nedostává se mu do andělů, slávou a důstojností ověňčil jsi jej. Ty propůjčil jsi mu panství nad skutky rukou svých a vše podložil jsi mu pod nohy, brav i skot veškerý, nad to i zvěř polní, ptactvo nebeské a ryby mořské, a cokoli se běfe stezkami mořskými. Hospodine, Pane náš, jak slavné jest jméno tvé po vší zemi!

Žalm
chvály.

2. Žalmy prosby a díky.

a) Žalm 5, 2—7.

Žalm prosby. Hospodine, slyš slova má, všimni si volání mého! Pozoruj na hlasitou modlitbu mou, o králi a Bože můj! Vždyť k tobě se modlím; Hospodine, zrána slyš hlas můj! Zrána před tebou stávám a čekám. Neboť ty nejsi bůh, který si oblibuje nepravost. U tebe nemá místa bezbožník, před očima tvýma neobstojí nespravedliví. Ty nenávidíš všech nešlechetníků. Ty zahubiš všechny lháře. Vražedníka a ošemetníka v ošklivosti má Hospodin.

b) Žalm 102, 1—22.

Žalm díky. Chval, duše má, Hospodina a nezapomínej na žádné z dobrodiní jeho! Neboť on odpouští ti všechna provinění tvá, on uzdravuje všechny neduhy tvé. On vysvobozuje život tvůj od záhuby, korunuje tě milostí a milosrdenstvím. On nasycuje dobrými věcmi žádost tvou, takže se jako u orlice obnovuje mládí tvé. Hospodin koná spravedlnost a právo na ochranu všech utískovaných. Mojžíšovi oznámil záměry své, synům izraelským vůli svou. Hospodin jest milosrdný a milostivý, shovívavý a nadmíru laskavý. Nehněvá se ustavičně, ani nehrozí na věky. Nenakládal s námi podle hříchů našich a neodplácel nám vedle nepravostí našich, nýbrž jak jsou vysoko nebesa nad zemí, tak účinná jest milost jeho u těch, kteří se ho bojí. Jak vzdálen jest východ od západu, vzdaluje od nás nepravosti naše. Tak jak se slitovává otec nad dětmi, tak slitovává se Hospodin nad těmi, kteří se ho bojí. Zná zajisté povahu naši, jest pamětliv toho, že prach jsme. Věk člověka jest jako tráva, kvete jako květina polní. Zavane-li vítr přes něj, již ho (= květu) není a nikdo nepozná již místa jeho. Ale milost Hospodinova jest od věků na věky s těmi, kteří se ho bojí, a spravedlností jeho dostává se potomkům potomků, těm, kteří ostříhají smlouvy jeho a jsou pamětlivi příkázání jeho plnice je. Hospodin postavil trůn svůj na nebesích a královská moc jeho panuje nade vším. Chvalte Hospodina všichni andělé jeho, vy udatní rekové, kteří plníte rozkazy jeho, jsouce poslušni hlasu slova jeho! Chvalte Hospodina všichni zástupové jeho, služebníci jeho, kteří vykonáváte vůli jeho! Chvalte Hospodina všechna díla jeho na všech místech panování jeho! Chval, duše má, Hospodina!

3. Žalmy smíru (= kající).

Žalm 50, 3—21.

Žalm kající. Smiluj se nade mnou, Bože, podle veliké milosti své a podle velikého milosrdenství svého shlad nepravost mou. Dokonale obmyj mne od nepravosti mé a očisť mne od hříchu mého. Jsemť zajisté si vódom nepravosti své a na mysli mi tane hřích můj bez přestání. Proti tobě samému prohršel jsem se, spáchav, co jest zlé v očích tvých. Budiž shledán spravedlivý ve výročích svých a vítězoslavný, posuzuje-li tě kdo. Hle, vždyť v nepravosti počat jsem a hříchem poskvřeného počala mne matka má. Hle, ty máš zalíbení v upřímnosti. Tys

ryučoval mne vniterné a srdečné bohobojnosti. Pokrop mne yzopem, abych byl očistěn, obmyj mne, abych byl bělejší nad sníh. Učiň, abych zaslechl radostnou útěchu tu, pak zplesají kosti zdrcené. Odvrát tvář svou od hříchů mých a vymaž všecky nepravosti mé. Čisté srdce stvoř mi, o Bože, a pevnou vůli obnov v útrobě mé. Nezamítej mne od tváře své a nedopouštěj, aby svatý duch tvůj odstoupil ode mne. Uděl mi opět spasivé útěchy své a posiluj ochotnou vůli mou. Vyučovati chci nespravedlivé cestám tvým a hříšníci obrátí se k tobě. Sprošť mne viny za krev prolitou, o Bože, o spasný Bože můj! Jazyk můj bude pak plesati nad spravedlností tvou. Pane, rozvaž rty: mé a ústa má budou hlásati chválu tvou. Neboť kdybys měl zalíbení v obětech, přinesl bych je ovšem, avšak ty si nelibuješ celopalů. Žertva Bohu milá jest duch zkroušený. Srdcem zkroušeným a zdrceným ty, o Bože, nepohrdáš. Dobrotivě nakládej, Hospodine, podle milosti své se Sionem, aby vzdělány byly zdi jerusalemské. Potom se zalíbením budeš přijímati oběti zákonné, zápaly a celopaly. Tehda budou klásti junce na oltář tvůj.

4. Žalmy poučné.

Ž a l m 1, 1—6.

Blaze člověku, který nechodí po radě bezbožných a nestává na costě hříšníkův a nesedá ve společnosti morové, nýbrž v zákoně Hospodinově své zalíbení má a o zákoně jeho přemýšlí dnem i nocí. I jest jako strom štípený při rýhách vodních, jenž ovoce své vydává časem svým, jemuž listí neopadá; a cokoli podniká, šťastně dokonává. Nikoli tak bezbožní, nikoli tak; nýbrž jsou jako plevy, které smítá vítr s povrchu země. Proto neobstojí na soudu bezbožní ani hříšníci ve shromáždění spravedlivých. Znáť Hospodin cestu spravedlivých, ale cesta bezbožných skončí záhubou.

Žalm
poučný.

5. Žalmy historické.

Ž a l m 105, 1—48.

Hallelujah! Chvalte Hospodina, neboť jest dobrotivý, neboť na věky trvá milost jeho. Kdo vylíčí veleskutky Hospodinovy a kdo vypraví všecku chválu jeho? Blaze těm, kteří ostříhají práva a konají spravedlnost každého času. Pamatuj na nás, Hospodine, pro lásku k lidu svému, přispěj nám pomocí svou, abychom patřiti mohli na štěstí vyvolených svých, abychom se radovati mohli z radosti lidu tvého, abys byl zveleben s dědictvím svým. Zhřešili jsme jako otcové naši, nepravé jsme činili, bezbožnosti jsme se dopouštěli. Otcové naši v Egyptě nedbali zápraků tvých, nebyli paučtílivi množství milostí tvých a vzbouřili se, když přicházeli k moři, k moři Rudému. Ale on vysvobodil je pro jméno své, aby proslavil moc svou. Pohrozilť moři Rudému a ono vyschlo. I vedl je přes hlubiny mořské jako suchou zemí. I vyvedl je z moci nenávistníků a vymanil je z ruky nepřítelů. Voda totiž pokryla pronasledovatele jejich. Ani jediného z nich nezůstalo. Tu uvěřili slovům jeho a zpívali chválu jeho. Brzy zapomněli skutků jeho a nečekali na usnesení jeho. Roztoužiliť se pochotí na

Žalm
historický.

poušti a pokoušeli Boha v krajině bezvodé. I dal jim, čeho se jim zachtělo, a dopustil, že se přesytili. Popouzeli pak Mojžíše v ležení, Arona, kněze Hospodinova. I otevřela se země a pozřela Datana a pohrbila rotu Abironovu. I vzňal se oheň ve sboru jejich, plamen spálil bezbožníky. Udělali tele na Horebě a klaněli se před slitinou. I zaměnili slávu svou za podobiznu býčete, jež jdá trávu. Zapomněli na Boha, vysvoboditele svého, jenž veliké věci vykonal v Egyptě, zázraky v zemi Chámově, hrůzy při moři Rudém. Tu byl by ei on umínil zahubiti je, kdyby se nebyl Mojžíš, vyvolený jeho, v roztržce té postavil před obličej jeho, aby odvrátil hněv jeho od záhuby jim hrozící. A za nic si nevážili země žádoucí, nevěřice slovu jeho, a reptající ve stanech svých, neposlouchali hlasu Hospodinova. Proto pozdvih ruky své, přísáhl jim, že je rozmetá po poušti, že rozptýlí símě jejich mezi pohany a že rozpráší je po zemích. Zasvětili se Běl-Fegorovi a jedli oběti bezživotných. Dráždili pak jej skutky svými a objevila se mezi nimi rána veliká. Tu povstal Finés a upokojil ho a přestala rána ta. A to jest mu počteno za spravedlnost od pokolení do pokolení až na věky. Také dráždili ho při vodách sváru, až se i Mojžíšovi pro ně zle vedlo, neboť roztrpčili mysl jeho tak, že nerozvázně promluvil ústy svými. Nevyplenili národův, o kterých jim Hospodin byl poručil, ale smísili se s těmi pohany a naučili se skutkům jejich. I sloužili modlám jejich a ty staly se jim osidlem. Obětovali také syny své a dcery své bohům smyšleným. I vylévali krev nevinnou, krev synů svých a dcer svých, jež obětovali modlám kananejským, takže poskvrněna jest země vražděním tím. Tak poskvrněna byla skutky jejich, neboť zpronevěřili se nepravostmi svými. Proto rozpálil se Hospodin hněvem na lid svůj a vzal v ošklivost dědictví své. Vydal je v ruce pohanův a panovali nad nimi nenávistníci jejich. A utiskovali je nepřátelé jejich a jsou pokořeni pod rukou jejich. Mnohokrát vysvobodil je, oni však vzpouzeli se proti němu smýšlením svým a proto sklesli vlastní vinou svou. Avšak on vzhlédl na soužení jejich, když uslyšel volání jejich. I rozpomenul se na smlouvu svou a slitoval se podle hojné milosti své a dal jim dojíti smilování u všech, kteří je zajali. Vysvobod' nás, Hospodine, Bože nás, a shromažď' nás z těch pohanův, abychom slavili svaté jméno tvé a honosili se chválou tvou! Pochválen buď Hospodin, Bůh Izraelův, od věkův až na věky! Na to rciž všechen lid: „Amen.“ Amen.

Poznámky. Země Chámová jest Egypt, Běl-Fegor (Peor) jest jméno Bálovo.

Finés byl syn Eleazara, syna Aronova. Tento Finés upokojil hněv Hospodinův (IV. Mojž. 25, 11).

6. Žalmy prorocké (mesiánské).

a) Vítězství mesiáše krále.

Zalm 2,
1—13.

K čemu se bouří národové a lidé obmyšlejší věci marné? Králové zemští se vzpouzejí a kněžata vespolek rokují proti Hospodinu a proti

Pomazanému jeho: „Roztrhněte pouta jejich a vrzme od sebe jho jejich!“ Ten, jenž trůnít na nebesích, směje se jim, Hospodin totiž posmívá se jim. Potom mluví k nim ve hněvu svém a děsí je prchlivostí svou: „Vždyť já jsem ustanoven králem od něho na Sionu, svatě hoře jeho! Nuže, chci oznámiti usnesení jeho: Hospodin řekl ke mně: Syn můj jsi ty, já dnes zplodil jsem tě. Požádej mne a učiním národy dědictvím tvým a končiny země vladařstvím tvým. Spravuj je žezlem železným, rozbij je jako nádobu hliněnou.“ A nyní, králové, buďte moudří; podvolte se kázni, soudcové zemští! Služte Hospodinu v bázni a plesejte mu, chvějíte se úctou. Podvolte se kázni, aby se nerozhněval Hospodin a vy nezahynuli, vybočivše z cesty pravé, neboť snadno se rozpálí hněv jeho. Blaze všem těm, kteří doufají v něho.

b) Proroctví o vzkříšení Kristově.

Ty nenecháš duše mé v podsvětí a nepřipustíš, aby světec tvůj Zalm 5, 10
uzfěl porušení.

c) Proroctví o umučení Páně

Bože, Bože můj, shlédni na mne! Proč mne opouštíš? Vzdaluješ Zalm 21,
se, moha mi pomoci v mukách, pro hříchy, které jsem vzal na sebe. 2—22
Bože můj! volám přes den, a ty se neozýváš; i v noci; ó, nebudiž mi to vykládáno ve zlé. Vždyť ty přebýváš ve svatyni, chválo Izraelova! V tebe doufali otcové naši, doufali a ty jsi je vysvobozoval. K tobě volávali a docházeli vysvobození. V tebe doufali a nebývali zahanbeni. Já pak červ jsem a ne člověk, lidem na posměch, tupen od chátry. Všichni, kteří mne vidí, posmívají se mi, rozdírají pysky a potřásají hlavou: „Doufal v Hospodina, ať jej vysvobodí! Ať mu pomůže, když se mu v něm zalfbilo!“ Tobě jsem přikázán od narození, od lůna matky mé ty jsi Bůh můj. Nevzdaluj se ode mne, neboť soužení se blíží. Vždyť nemám nikoho, kdo by spomohl. Obkličují mne býkové četní, junci tuční obstupují mne. Rozdírají na mne tlamy své jako lev dravý a řvoucí. Rozplývám se jako voda a všechny kosti mé se rozstupují. Srdce mé jest jako vosk. Rozpouští se v útrobě mé. Síla má vyprahla jako střepina a jazyk můj lne mi na podnebí, ano ukládáš mne do hlíny pro umrlce. Neboť psi četní obkličují mne, rota bezbožná obléhá mne. Prokláá mi ruce i nohy. Všecky kosti mé lze sečísti. Oni pak dívají se, pasou se na mně. Dělá mezi sebou roucha má a metají los o oděv můj. Ty pak, Hospodine, nevzdaluj pomoci své ode mne, přispěj mi ku pomoci. Vychváť od meče duši mou, mou jedinou z mocí psů. Vysvobod mne ze chřtánu lviho a od rohů buvolích mne ztrápeného.

Poznámka. Býkové, junci, buvoli, psi jsou obraz nepřátel silných a drzých.

d) Proroctví o nanebevstoupení Páně.

Ty jsi vstupoval na výsost, maje v průvodu zajaté nepřátele. Zalm 67, 19

e) Králové budou se klaněti mesiáši.

Nechť sklánějí se před ním mouřenínové a nechť lízají prach Zalm 71,
nepřátelé jeho. Nechť králové tarsičtí a z ostrovů pocty přinášejí, 9—11.

nechať dary obětují králové arabští a sabejští. Nechať klanějí se mu všichni králové země. Nechať slouží mu všichni národové.

Poznámky. Lízati prach znamená obrazně pokloniti se hlavou až k zemi.

Tarsis (Tartessus) jest bohatá osada punská v jižním Španělsku. Ostrovy myslí se ostrovy moře Středozemního. Saba byl bohatý kraj v Arabii šťastné, část nynějšího Jemenu. Jak se splnilo toto proctví, líčí Matouš 2, 1—11.

f) Mesiáš bude král a kněz zároveň.

Zalm 109,
1—4. Řekl Hospodin Pánu mému: „Zasedni po pravici mé, dokud nepoložím nepřátele tvých za podnoží nohou tvých.“ Pravomocně žezlo tvé vztáhne Hospodin se Sionu: „Panuj uprostřed nepřátel svých. S tebou jest panování ode dne výpravy válečné v ozdobe svaté.“ „Z lůna před denicí zplodil jsem tě.“ Přisáhl Hospodin a nebude toho želeť: „Ty budiž knězem na věky podle řádu Melchisedechova!“

Poznámky. David nazývá mesiáše pánem svým, přihlížeje k božství jeho. Jako člověk mesiáš jest potomek Davidův.

Seděti na pravici znamená u králů tolik, co účastniti se vlády. Trůn jest znak vlády, podnoží znak podrobenství. U králů východních byl obyčej šlápnouti na šíji přemoženému nepříteli.

Každá válka, kterou bylo podnikati národu hebrejskému, byla věc svatá, válka Hospodinova. Odtud bojovníci hebrejští připravovali se k boji jako k úkonu svatému očišťováním a obětováním. Odtud také oděv jejich sluje ozdoba svatá.

„Z lůna před denicí zplodil jsem tě“ značí totéž, co v žalmu 2, 7: „Syn můj jsi ty. Já dnes zplodil jsem tě.“ Syn boží jest od věčnosti. Ranní jitro sluje v hebrejštině lůno, život jitřenky.

O Melchisedechovi viz I. Mojž. 14, 18 a násl. Kristus spojuje důstojnost královskou s velekněžskou.

Poučení. Žalmy jsou velice důležité. Žalmy zaznívaly při bohoslužbě starozákonní a zaznívají dosud i při bohoslužbě novozákonní. Pán Ježíš modlil se žalmy (Mat. 27, 46), apoštolé pěli žalmy (Mat. 26, 30) a první křesťané „mluvili vespolek v žalmích“ (Ef. 5, 19).

§ 40. Šalomoun.

(Asi 972—932 př. Kr.)

Když Šalomoun dosedl na trůn, říše izraelská těšila se celkem pokoji, proto Šalomoun oddal se snahám kulturním.

Šalomoun byl ku pracím uměleckým zvláště způsobilý, protože byl od Boha obdařen zvláštní moudrostí.

III. Král 3,
5—14. Když Šalomoun přejal vládu po otci u věku mladistvém (asi ve 20 letech), Bůh nabídl mu pomoci své. Ukázal se mu ve snách a řekl: „Žádej, zač chceš, abych ti dal.“

Šalomoun řekl: „Ty jsi způsobil, abych já, služebník tvůj, kraloval místo Davida, otce svého, nad lidem tak mnohým; já pak jsem mládenec nezkušený. Dej tedy služebniku svému srdce umělé, aby mohl lid tvůj souditi a rozeznati mezi dobrým a zlým.“ Hospodinu líbila se žádost jeho. Proto řekl: „Že jsi žádal za věc tu a neprosil jsi za dlouhý věk ani za bohatství ani za bezživotí nepřátel svých, ale žádal sis moudrosti k rozeznání soudu: hle, učinil jsem ti vedle řečí tvých a dal jsem ti i srdce moudré a rozumné, takže nebylo ti rovného před tebou, ani po tobě nepovstane. Ale i to, zač jsi neprosil, dal jsem ti, totiž bohatství a slávu, tak aby nebylo nikoho tobě rovného mezi králi. A budeš-li choditi po cestách mých jako otec tvůj David, přes to ještě prodloužím dnů tvých.“

1. Šalomounova činnost stavitelská.

První péče Šalomounova byla stavba chrámu Páně. Zásoby, jež byl nashromáždil David, nedostačovaly ještě, proto Šalomoun vešel ve smlouvu s králem tyrským Hiramem, aby mu dodával z Libanonu dříví cedrového a jedlového a kamene tesaného. Šalomoun uvolil se za to zásobovati dům jeho potravou a platiti dělnictvo zaměstnané na Libanonu. Tesané dříví a kamení dopravoval lid Hiramův po moři na vorech do přístavu izraelského Jope. Odtud bylo dováženo do Jerusalema.

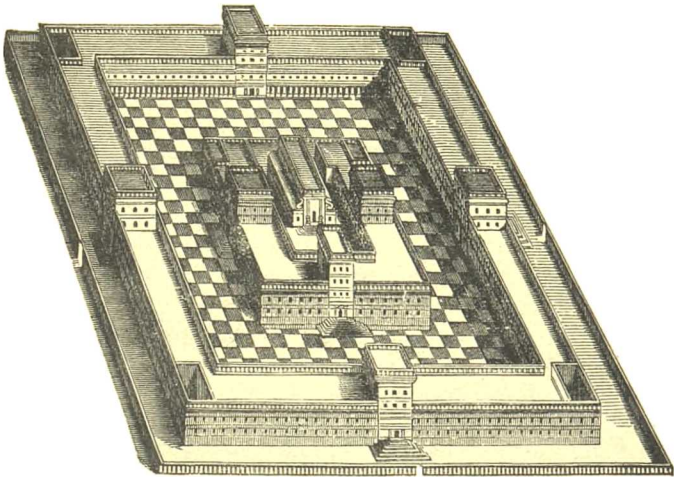
III. Král.
5—10.

Šalomoun počal stavěti chrám léta čtvrtého panování svého na hoře Moriži a dokonal stavbu v 7 letech. Chrám Šalomounův byl proveden podle plánu Davidova (I. Par. 28, 11—19) a podobal se stánku. Významné rozměry a míry byly zachovány, jenom že byly zdvojnásobeny. Rovněž látek a barev bylo užito jako při stánku přenosném, ale byly skvostnější. Stánek byl zděný, pokrytý uvnitř cedrovými řezbami cherubův a palem, vyzlacený a posázený drahokamy.

Kolem stánku byla dvě nádvoří: vnitřní (menší) pro kněze a vnější (větší) pro lid. Ke zdi vnějšího nádvoří přiléhaly zevnitř stavby o několika poschodích. Tyto přístavby obsahovaly v přízemí loubí, aby lid za deště mohl se schovati, v poschodích pak rozličná skladiště a pří-

bytky pro kněze, levity a sluhy chrámové. Do tohoto nádvoří vcházelo se čtyřmi branami pobitými mědí. Východní brána byla hlavní.

Když stavba byla dokončena, byla slavnostně zasvěcena hojnými oběti. Sotva přenesena byla archa se Siona do velesvatyně nového chrámu, sláva Hospodinova naplnila jej v podobě oblaku. Šalomoun klekl před oltářem Hospodinovým a modlil se: „Hospodine, Bože izraelský! Nebe a nebesa nebes neobsáhnou tebe, čím méně dům tento, jež jsem vystavěl. Avšak vyslyš prosbu služebníka svého i lidu

Pohled na chrám Šalomounův shůry.

svého izraelského, začkoli by prosili na místě tomto“ (III. Král. 8, 23—30). Bůh vyslyšel modlitbu Šalomounovu. Osvědčil to zázrak. Nebož oheň sestoupil s nebe a zhltil oběti zápalné. To viděli všichni synové izraelští, proto padli na tváře své a klaněli se Hospodinu.

Slavnost posvěcení chrámu Páně trvala 14 dní. Za tu dobu byl obětován Hospodinu veliký počet zvířat. Z obětního masa byly vystrojeny hody pro lid.

Šalomoun provedl ještě jiné stavby velikolepé. Sobě i královně vystavěl skvostné paláce. Část paláce královského slula pro množství cedrového dříví „Domem háje

libanonského“. V něm byla velikolepá. Síň trůnu, v níž se konal soud. Trůn Šalomounův byl z kostí slonových, obložených zlatem. Opěradly pro ruce byli dva lvové zlatí. Trůn stál na 6 stupních. Na každém stupni byli umístěni dva lvi zlatí, takže ke trůnu vedly dvě řady 12 lvů zlatých.

Šalomoun založil mnoho nových měst (II. Par. 8, 4—5) a mnoho měst opevnil (III. Král. 9, 15). Zvláště Jerusalema okrášlil a opevnil tak, že vynikal skoro nade všemi městy tehdejšího světa. Šalomoun štípil také vinice, vzdělal zahrady a štěpnice a nadělal rybníkův, aby jimi zavlažoval zemi (Kaz. 2, 4). Vyržoval zpěváky a pěvkyně (Kaz. 2, 8) a podporoval všeliké umění nejenom hmotně (penězi), nýbrž i mravně (příkladem svým).

Důchody Šalomounovy byly veliké. Loďstvo jeho dojíždělo po moři Červeném až do jižní Arabie a po moři Středozemním až do Španěl a přiváželo zlato, stříbro, slonovou kost, drahokamy a jiné klenoty. Další zdroje příjmů byly dary králů spojencův, obchodní smlouvy s Egyptem, důchody královské, daně Izraelitův a daně národů podrobených.

Poznámka. Šalomoun až podnes jest pokládán za vzor velikého a slavného panovníka na celém východě. Odtud název slavných panovníků „Soliman“.

Poučení. Národ izraelský obětoval tolik na stavbu chrámu Páně. Čím více jsme povinni my obětovati na stavbu a okrasu chrámů božích. „Hospodine, miluji okrasu domu tvého a místo přebývání slávy tvé“ (Ž. 25, 8).

2. Šalomounova činnost spisovatelská.

Šalomoun sepsal dvě knihy naučné: *Příslovní a Velepíseň*.

Ve knize *Příslovní* Šalomoun ve formě poučení otcovského mluví o požehnání pravé moudrosti. Proto mluví často: „Synu můj...“ (1, 8). Moudrostí myslí Šalomoun poznání pravé cesty životní, nabyté ze zjevení zákona božího. Pravá cesta životní jest Bůh. Kdo zná dobře Boha, kdo rozumí zákonu božímu, ten jest moudrý. Kdo však Bcha nezná, jest nemoudrý, pošetilý právě tak jako ten, kdo nekráčí po cestě pravé a hřeší. Hřích jest pošetilost.

Příslovní.

Všechna přísloví od Šalomouna sepsána nejsou. Sbíрка přísloví Šalomounových byla později rozšiřována průpovědmi, o nichž se domnívali, že jsou od Šalomouna nebo že jsou jako průpovědi Šalomounovy. Vedle přísloví jsou ve knize též podobenství, básničky didaktické a rozjímání o pravdách náboženských.

Velepíseň. Ve Velepísni Šalomoun opěvá v překrásném obraze dvou snoubenců lásku boží 1. k církvi starozákonné a novozákonné a 2. ke každé duši spravedlivé.

Kazatel. Jménem Šalomounovým sepsal spisovatel neznámý naučnou knihu *K a z a t e l e*. Tato kniha učí, že všechny věci pozemské jsou marné, protože jsou pomíjející a že jest jich užívati s měrou. Podmínka života šťastného jest bázeň boží. Celý obsah knihy jest podán slovy počátečními: „Marnost nad marností a všecko marnost“ (1, 2) a závěrkem: „Boha se boj a přikázání jeho ostříhej; neboť to jest všeliký člověk“ (12, 13), t. j. k tomu jest každý člověk stvořen.

Ukázky z knihy Přísloví. a) Některá přísloví, jež se týkají poměru člověka k Bohu.

„Bázeň Hospodinova počátek moudrosti“ (1, 7).

„Na stezce spravedlnosti život, ale cesta bludná vede k smrti“ (12, 28).

„Daleko jest Hospodin od bezbožných, ale modlitby spravedlivých vyslychá“ (15, 29).

„Jako ohněm zkušeno bývá stříbro a zlato pecí, tak zkouší Hospodin srdce“ (17, 3).

b) Přísloví, jež se týkají poměru člověka k sobě.

„Sedmkrát padá spravedlivý“ (24, 16).

„Nouzi způsobuje ruka lenivá, ruka pak silná bohatství získá“ (10, 4).

„Lepší jest jméno dobré nežli bohatství veliké“ (22, 1).

c) Přísloví, jež se týkají poměru člověka k bližnímu.

„Oko, které se posmívá otci a které pohrdá matkou svou, to ať vyklinou krkavci potoční a snědí mláďata orlice“ (30, 17).

„Kdo šetří metly, nenávidí syna svého; ale kdo ho miluje, včas jej tresce“ (13, 24).

„Kde není správce, padá lid“ (11, 14).

„Kdo jinému jámu kopá, sám do ní padá“ (26, 27).

„Lépe jest s láskou pozvánu býti na zeli než na krmné tele s nenávisí“ (15, 17).

„Život těla srdce zdravé, hnis v kostech závist“ (14, 30).

„Není-li dříví, hasne oheň; nebude-li klevetníka, utichnou sváry“ (26, 20).

„Ohavnost jsou Hospodinu rtové lživí“ (12, 22).

Poučení. Bůh obdařil Šalomouna moudrostí, protože za ni žádal. I nám Bůh dá moudrost, budeme-li za ni prositi. „Jestliže pak kdo z vás potřebuje moudrosti, žádej od Boha... a bude mu dána“ (Jak. 1, 5).

§ 41. Kniha Jobova.

Asi za časů Šalomounových byla sepsána spisovatelem neznámým naučná kniha Jobova. Jest to vznešená báseň dramatická, předvádějící Joba, náčelníka kočovného kmene arabského z doby patriarchální, kterak rozmlouvá s přáteli svými o prozřetelnosti boží a příčinách utrpení lidských. Obsah knihy
Jobovy.

Job byl muž nábožný a bohabojný v zemi Hus¹⁾). Měl 7 synův a 7 dcer a byl velice bohat. Měl 7000 ovcí, 3000 velbloudů, 500 sprežení volů, 500 oslic a čeledi velmi mnoho. Muž tento byl vznešený nade všemi obyvateli východními.

Jednoho dne, když přišli synové boží²⁾), aby se postavili před Hospodínem, přišel také mezi nimi satan. Hospodín řekl k němu: „Odkud přicházíš?“ Satan odpověděl a

¹⁾ Krajina Hus (Uz) ležela jihovýchodně od Judeje, mezi východními hranicemi země edomské a Pustou Arabií. Dle jiných jižně od Damaška. Tam jest klášter Jobův v údolí el-Lebwe, studně Jobova a muamen Jobův. Tam ukazují i hrob Jobův.

²⁾ andělé.

pravil: „Obcházel jsem zemi a prošel jsem ji.“ Hospodin řekl k němu: „Všiml jsi si také služebníka mého Joba? Není mu muže rovného na zemi, prostého, přímého, bojitého se Boha a vystříhajícího se zlého.“ Satan mu odpověděl a pravil: „Bojí se Job Boha zadarmo? Nepožehnal jsi dílu rukou jeho a nevzrostl majetek jeho na zemi? Ale vztáhni maličko ruku svou a dotkni se všeho, co jest jeho, nebude-li ti zlořečiti ve tvář?“ Hospodin řekl satanovi: „Hle, co jest jeho, jest v ruce tvé. Jenom na něho nevztahuj ruky své.“

Satan odešel od tváře Hospodinovy a zničil jedním dnem vše, co Job nazýval svým. Ani dítek jeho neušetřil. Když jednoho dne synové Jobovi a dcery jeho jedli a pili víno v domě bratra svého prvorozeného, přišel posel k Jobovi a pravil: „Voli orali a oslice se pásly vedle nich. Tu učinili vpád Sabeové¹⁾, zajali všechno a služebnictvo pobili mečem. Jenom já sám ušel jsem, abych ti to oznámil.“ Když on ještě mluvil, přišel jiný a pravil: „Oheň boží spadl s nebe, pobil ovce i pastýře a spálil je. Jenom já sám ušel jsem, abych ti to oznámil.“ Když ten ještě mluvil, přišel jiný a pravil: „Chaldeové²⁾ učinili tři houfy, vrhli se na velbloudy, zajali je a služebníky pobili mečem. Jenom já sám ušel jsem, abych ti to oznámil.“ Když ten ještě mluvil, přišel jiný a pravil: „Synové tvoji a dcery tvé jedli a pili víno v domě prvorozeného bratra svého. Tu přišel náhle prudký vítr s pouště a udeřil na čtyři rohy domu toho. Dům se sesul a padl na dítky tvé, takže zemřely. Jenom já sám ušel jsem, abych ti to oznámil.“ Tu povstal Job, roztrhl roucho své, padl na zemi, klaněl se a pravil: „Hospodin dal, Hospodin vzal. Jak se Hospodinu líbilo, tak se stalo. Velebeno buď jméno Hospodinovo.“

Opět řekl satan Hospodinovi: „Vše, co má, dá člověk za život svůj. Ale vztáhni ruku svou, dotkni se kostí jeho a masa jeho a uzříš, že ve tvář bude ti zlořečiti.“ Hospodin řekl satanovi: „Aj, v ruce tvé jest. Jenom život jeho zachovej.“ Satan odešel od tváře Hospodinovy a ranil Joba vředem nejhorším od paty jeho až k temeni hlavy. Job

1) Sabeové jsou loupeživí Beduini.

2) Chaldeové bydlili původně v severovýchodní části Pusté Arabie. Později rozšířili se až k Babylonu. Byl to loupeživý národ jezdecký.

seděl na smetišti¹⁾. Tu pravila k němu manželka jeho. „Ještě trváš při zbožnosti své? Dobrořeč Bohu a umři.“ Job řekl k ní: „Mluvíš jako jedna z žen pošetilých. Brali-li jsme z ruky boží věci dobré, proč bychom nepřijali věcí zlých?“

Tři přátelé Jobovi (Elifaz, Baldad, Sofar) uslyšeli o všem neštěstí, které přišlo na Joba. I uradili se, že ho společně navštíví a potěší. Ale nepotěšili ho, naopak ještě zvýšili muka jeho. Přátelé Jobovi byli toho přesvědčení, že utrpení pozemská jsou trest za hříchy, proto připomínali Jobovi, že asi hříchem uvalil na sebe hněv a trest boží, a povzbuzovali ho, aby činil pokání. Job však nebyl si vědom žádné viny. Konečně Bůh rozhodl skutkem při jejich. Rozmnožil dvojnásobně, cokoli měl Job, daroval mu opět dítky a prodloužil život jeho. Tak dokázal, že útrapy pozemské u lidí spravedlivých mají za účel zkusiti a zdokonaliti ctnost jejich.

Job se těší na Vykupitele a na vzkříšení.

(Job. 19, 6—29.)

„Poznejte aspoň nyní, že Bůh mne (nikoli podle řádného soudu) sklonil a obklíčil mne bičí svými. Hle, volám: Trpím násilí! a nikdo neslyší. Křičím, ale není nikoho, kdo by zjednal právo. Zdí ohradil vůkol stezku mou, takže nemohu po ní jíti; na cesty mé položil tmou. Svlékl mne ze slávy mé a sňal mi korunu s hlavy mé²⁾. Ulámal mne se všech stran, takže jsem ztracen, a odňal naději mou jako stromu vyvrácenému. Vzplanul proti mně hněv jeho a on pokládá mne za nepřítele svého. Spolu přitáhly tlupy jeho³⁾, razily si cestu proti mně a oblehly vůkol stan můj. Bratry mé odcizil mi a přátelé moji odstoupili ode mne jako plaší. Opustili mne nejbližší příbuzní moji a ti, kteří mne znali, zapomněli na mne. Po-

Ukázka
z knihy
Jobovy.

1) Job seděl na smetišti, totiž na místě odlehlém v domě, aby nikoho nenakazil.

2) Sláva a koruna znamená zde štěstí a bohatství.

3) Tlupami jmenuje Job utrpení a pokušení, jež na něho útočí jako vojsko.

druhé domu mého a děvečky mé mají mne za cizího a jako neznámý jsem v očích jejich. Na služebníka svého volal jsem a neodpověděl mi. Vlastními ústy svými musil jsem ho prositi. Dechu mého štítí se manželka má a vlastních dítek musil bych prositi. Ano i nedospělí pohrdají mnou, a když jsem se odvrátil od nich, vysmívali se mi. S oškli-
vostí hledí na mne někdejší důvěrní přátelé moji, a koho jsem zvláště miloval, odvrací se ode mne. Na kůži mé, když zmizelo maso, přilepeny jsou kosti mé a zůstaly toliko rty kolem zubů mých. Slitujte se nade mnou, slitujte se nade mnou aspoň vy, přátelé moji, neboť ruka Páně dotkla se mne. Proč mne pronásledujete jako Bůh a sytíte se masem mým? Ó, kdyby napsána byla slova má! Kéž by byla vepsána ve knihu pisadlem železným a na deskách olověných nebo dlátem vyryta do kamene! Neboť vím, že Vykupitel můj živ jest a že v poslední den ze země vstanu a zase oblečen budu koží svou a v těle svém uzřím Boha svého. Jej uzřím já sám. Oči mé spatří jej a ne jiný. Naděje tato spočívá v ňadrech mých. Proč tedy pravíte: Pronásledujme ho a vyhledejme východiště věci proti němu¹⁾? Utíkejte před mečem, protože mstitel bezpráví jest meč, a vězte: Bude soud²⁾.“

Poznámky. Job jest osoba historická, protože Písmo sv. Starého (Tob. 2, 12. 15) i Nového zákona (Jak. 5, 11) doporučí trpělivost jeho.

Job jest vzor trpělivosti a důvěry v Boha lidem všech věků. Pevná důvěra v Boha vysvítá ze slov jeho, jimiž očekává toužebně Vykupitele a těší se na slavné vzkříšení: „Vím, že Vykupitel můj živ jest a že v poslední den ze země vstanu a zase oblečen budu koží svou a v těle svém uzřím Boha svého“ (Job. 19, 25—26).

Job svým jménem (Job = trpitel), svým bojem proti ďáblu a svou trpělivostí nastiňoval Krista Pána trpícího, jeho boj proti ďáblu a vítězství nad ním.

Výňatky z knihy Jobovy čítají se při kněžských hodinách za zemřelé a zdobívají pomníky na hřbitovech křesťanských.

Poučení. Knihy Šalamounovy a kniha Jobova jsou nevyčerpatelný zdroj moudrosti životní a mocná posila v boji pozemském. Mějme ve své knihovně bibli a čtějme často v těchto knihách poučných!

1) pádný důvod, kterým bychom ho porazili.

2) Jistý jest soud a vykonavatel jeho, meč. Až Bůh jako Vykupitel ujme se Joba, pak nemilosrdní přátelé Jobovi mají příčinu báti se Boha jako soudce svého.

Úpadek národa izraelského.

(Od r. asi 932 před Kr. až do narození Kristova.)

§ 42. Rozdělení říše.

Po smrti Šalomounově (asi r. 932) říše izraelská roz- Podnět k roz-
 padla se ve dvě. Byl to trest boží za věrolomnost Šalo- dělení říše
 mounovu. Šalomoun totiž pojal ke konci života za man- (III. Král.
 želky ženy pohanské a vystavěl jim modly, aby si oběto- 11, 1—13).
 valy bohům svým. Proto rozhněval se na něho Hospodin
 a řekl mu: „Poněvadž jsi neostříhal úmluvy mé, roztrhnu
 království tvé a dám je služebníkům tvému. Avšak za dnů
 tvých neučiním toho. Z ruky syna tvého odtrhnu je. Ne-
 odejmu však celého království, nýbrž pokolení jedno
 (Judovo a Benjaminovo) dám synu tvému pro Davida,
 otce tvého, a Jerusalem, jež jsem vyvolil.“

Sotva Šalomoun zavřel oči, sešlo se deset pokolení Rozdělení
 izraelských, jež popudil proti domu Davidovu Jeroboam, říše
 úředník Šalomounův, a mluvilo k Roboamovi, synu a ná- (III. Král.
 stupci Šalomounovu: „Otec tvůj přetěžké jho vložil na 12, 1—17).
 nás, proto ty nyní polehči nám a budeme ti sloužiti.“
 Roboam slíbil jim odpověď po třech dnech. Zatím ptal se
 radů starých, kteří bývali ve službě jeho otce, i radů
 mladších, kteří byli ve službě jeho. Starší radové radili
 mu: „Povoliš-li prosbě jejich, budou služebníky tvými po
 všechny dni.“ Mladší radové pravili: „Takto mluvíti budeš
 jim: Otec můj vložil na vás jho těžké, já přidám jha vašeho.
 Otec můj mrskal vás bičiky, ale já mrskati budu vás biči
 uzlovatými.“

Roboam poslechl radů mladších. Když lid slyšel ne-
 povolnou řeč, řekl: „Co jest nám po rodu Davidově?“ a
 odstoupiv od domu jeho, zvolil si za krále Jeroboama.
 Jeroboam vládl polovici severní. Tato polovice slula ř í š e
 i z r a e l s k á a měla za hlavní město zprvu Sichem, po-
 zdějí Samarii. Roboama přidrželo se pouze pokolení
 Judovo a Benjaminovo. Tato polovice jižní nazývala se
 ř í š e j u d s k á. Hlavním městem jejím zůstal Jerusalem.

Poučení. Rada moudrého člověka má cenu velikou. Proto Tobíáš
 napomíná syna svého: „Rady vždycky u moudrého hledej“ (Tob. 4, 19).

§ 43. Následky rozdělení říše.

Z rozdvojení měl škodu celý národ izraelský, ale zvláště jedna část jeho.

Skody celé říše.

1. Říše izraelská za Davida a Šalomouna dostoupila vrchu moci a slávy, ale rozdvojením se zeslabilá. Proto podrobení národové okolní domáhali se samostatnosti, až setřásli jho izraelské. Území říše izraelské, jež sahalo od Egypta až k Eufratu, zúžilo se.

2. Rozdělené říše izraelské potíraly se navzájem v bojích bratrovražedných. Za tím účelem dovolávaly se pomoci pohanů, přátelily se s pohany a přijímaly od nich víru i mrav. Proto od této doby ujímala se v obou říších modloslužba se všemi neřestmi pohanskými.

Skody říše izraelské.

Zhoubné následky rozkolu pocítila zvláště polovice severní, říše izraelská.

a) První král izraelský řekl v srdci svém: „Bude-li choditi lid tento obětovati do Jerusalema, obrátí se opět k pánu svému Roboamovi a království toto navrátí se opět k domu Davidovu.“ Proto udělal dvě telat zlatých podle vzoru apisa egyptského, postavil jedno na jihu v nové říši (v Betelu), druhé na severu (v Danu) a řekl: „Nechodte už do Jerusalema! Hle, bohové vaši, kteří vás vyvedli ze země egyptské!“ (III. Král. 12, 26—30). Tak obětoval král náboženství prospěchům trůnu svého a svedl národ k modloslužbě. Modloslužba ujala se tím rychleji, protože kněží a levité, horlíci o zákon Hospodinův, opustili říši izraelskou a přestěhovali se do říše judské.

b) Králové izraelští, zřekše se pravého Boha, vzdali se i zákona jeho. Ze všech 19 králů, kteří vládli asi od roku 932—722, nebylo ani jediného, který by byl vládl spravedlivě. Byli to obyčejní mužové, volení od vojska, kteří si razili cestu ke trůnu vraždami, vyhledávali jenom užitek svého a utiskovali lid. Říše nevycházela ze spiknutí a válek občanských. Nespravedlivé soudy a vraždy osob nevinných, vykonané z rozkazu královského, nebyly věci neobyčejnou.

Trest boží dostavil se r. 722 př. Kr. Toho roku král asyrský Salmanasar dobyl hlavního města Samaří, zbořil je a odvedl většinu národa do zajetí (asyrského). Na místo lidu odvedeného byli tam dosazeni kolonisté ze severní Syrie a Arabie. Tito kolonisté smísili se s obyvatelstvem domorodým v národ samaritánský, písmem, náboženstvím a řečí hebrejskému nejbližší.

O něco lépe vedlo se polovici jižní, říši judské. Škody říše

Říše judská měla zákonitou poslušnost králů z rodu Davidova, zákonité kněžstvo, společný chrám a zděděné náboženství pravého Boha. judské.

Avšak i tu vyskytala se modloslužba vedle úcty pravého Boha, i tu kazil se dobrý mrav. Ze 20 králů v letech asi 932—586 byli jenom čtyři řádní (Josafat, Joatam, Ezechiáš, Josiáš). Co tito řádní králové napravili, nešlechtní nástupcové jejich opět pokazili. Trest boží stihl říši judskou o 136 let později nežli říši izraelskou. Král babylonský Nebukadnezar udeřil třikrát na říši judskou (r. 604, 597, 586 př. Kr.), dobyl Jerusalema a odnesl veškeré zlato z chrámu a paláce královského, zbořil konečně město i chrám a odvedl celý národ vyjma vinaře a oráče do zajetí (babylonského). Judsko stalo se provincií babylonskou. Bylo spravováno místodržitelem sídlícím v Samaří.

Poznámky. Na troskách jerusalemských lkal prorok Jeremiáš (Pláč Jeremiášův), oplakáváje a) zkázu města a chrámu, b) příčinu zkázy té (hříchy); při tom c) napomínal k pokání: „Zpytujme cest svých a zkoumejme a navratme se k Hospodinu“ (3, 40). — Církev zpívá tento Pláč Jeremiášův ve Svatém týdnu, aby jim oplakala zkázu Krista, živého chrámu božího (Jan 2, 19), a hříchy lidské, příčinu zkázy té. — Pláčem Jeremiášovým jest vyjádřen také zármutek ze zkázy duše křesťanovy, způsobené hříchem. Křesťan jest také chrám boží (I. Kor. 3, 16).

Začátek Pláče Jeremiášova. Kterak sedí osaměle město plné lidu! Učiněna jest jako vdovou paní národů. Kněžna krajín poplatnou učiněna jest. Pláče, pláče v noci a slzy její po lících jejích. Není, kdo by ji potěšil ze všech milých jejích. Všichni přátelé její pohrdli jí a učinění jsou jí nepřáteli. Odstěhoval se Juda pro soužení a pro množství služebnosti. Bydlí mezi národy a nenalezl odpočinutí. Všichni protivníci její postihli ji v úzkostech. Cesty sionské kvílí, protože nejsou, kdo by přicházeli k slavnosti. Všechny brány její jsou zbořeny, kněží její lkají, panny její se rmoutí a ona jest potlačena

hořkosti. Učinění jsou nepřátelé její hlavou, odpůrcové její zbohatli, neboť Hospodin mluvil proti ní pro množství nepravostí jejich. Maličci její vedení jsou do zajetí před pohaněčem. I minula Dceru sionskou všecka krása její. Učiněna jsou knížata její jako skopcové, nenalézající pastvy, i odešli bez síly před tváří ženoucího. Vzpomíná (Dcera) jerusalemská dnů trápení svého a pomnutí všech žádoucích věcí svých, které mívala ode dnů starodávnych, co upadl lid její v ruku nepřátelskou a nebylo spomocníka. Viděli ji nepřátelé a posmívali se sobotám jejím¹⁾. Hříchem zhrěšila (Dcera) jerusalemská, proto zavržena jest. Všichni, kteří ji oslavovali, pohrdli jí, protože viděli pohanění její. Ona pak úpějíc obrátila se zpět. Nečistoty její jsou na nohou jejích a ona nepomněla na konec svůj. Snížena jest velmi a nemá potěšitele. „Viz, Hospodine, trápení mé, neboť zmohl se nepřítel“ (Pláč Jerem. 1, 1—9).

Dějiny doby královské líčí čtyři knihy Královské. První dvě slují také knihy Samuelovy, protože Samuel na začátku jest přední osoba, o níž se vypravuje, a protože Samuel měl veliký vliv na oba krále, jichž děje jsou tu vypsány.

První a druhou knihu Královskou (knihy Samuelovy) sepsal spisovatel neznámý na základě různých pramenů v době, kdy bylo rozděleno království, a nežli národ byl odveden do zajetí asyrského (roku 722 př. Kr.).

Skladatel třetí a čtvrté knihy Královské také není znám. Ani není udána doba, kdy tyto knihy byly složeny. Zdá se, že tyto knihy byly složeny nějakým skladatelem snad ještě před zbořením Jerusalema a o odvedení lidu do Babylona. Skladatel čerpal z pramenů, jež věrně uvádí: Z knihy dějin Šalomounových (III. Král. 11, 41), z knih dějin králův izraelských a králů judských (III. Král. 14, 19. 29) a j.

O dějích z doby králů podávají nám zprávu vedle knih Královských ještě dvě knihy Paralipomenon. Řecké jméno τὰ παραλιπέμενα znamená: Věci vynechané. Avšak knihy tyto neobsahují pouze věci vynechaných ve knihách Královských, nýbrž jsou spíše výtah dějin Starého zákona. Zabývají obsahem svým celou dobu od Adama až do propuštění Židů z Babylonska králem Kyrem (r. 538 př. Kr.). Proto vhodnější jest hebrejské pojmenování knih těchto: Kroniky.

Podání židovské přepisuje obě knihy Paralipomenon Ezdrášovi, vůdci druhé výpravy ze zajetí r. 458 nebo 466 př. Kr. Toto tvrzení jest podporováno mimo jiné tou okolností, že kniha Ezdrášova jest přímé pokračování dějin Paralipomenon. Začátek knihy Ezdrášovy jest shodný se zakončením knih Paralipomenon.

Poučení. Bez Boha nelze státu založiti ani udržeti. „Nebude-li Hospodin stavěti domu, nadarmo pracují ti, kteří jej stavějí. Nebude-li Hospodin ostříhati města, nadarmo bdí, kdož ho ostříhají“ (Z. 126, 1).

¹⁾ Sobotami myslí se zde klid zpusťošeného města.

§ 44. Proroci.

Vzmáhající se nevěře a nemravnosti v národě izraelském kladli hráze proroci. Bůh v této době povolal jich veliký počet. Činnost všech proroků nebyla stejná.

Starší proroci (od Samuele do r. 800 př. Kr.) věnovali veškeru péči jenom přítomnosti. Slovem i příkladem nabádali vrstevníků svých, aby se navrátili k Hospodinu a sloužili mu celým srdcem. Ze starších proroků známe Samuele a Natana z dob krále Davida. Řadu starších proroků končí dva znamenití proroci Eliáš a Eliseus. Tito proroci nezanechali žádných spisů.

Mladší proroci (od r. 800—450 př. Kr.) znamenajíce, že národ izraelský nechce se polepšiti a že tudíž spóje v neodvratnou záhubu, obraceli zraky své do budoucnosti. Líčili lidu budoucí bídu, kterou Bůh na ně uvalí skrze pohany, a slibovali mu vysvobození, až uzná svou vinu a navrátí se k Hospodinu. Při tom nespouštěli s očí zaslíbeného mesiáše. Tím budili u vrstevníků víru v něho a touhu po něm, potomstvu pak, jež se ho dožije, zanechali bezpečná znamení, aby jej poznalo.

Protože tato prorocství týkala se větší měrou pokolení budoucího, byla od nich zaznamenána písemně.

Mladších proroků jest 16; počítá-li se Baruch, druh a písař Jeremiášův, samostatně, tedy 17. Podle rozsahu zanechaných spisů rozdělujeme je ve dvě skupiny. V jedné skupině jsou 4 velcí proroci: Isaiáš, Jeremiáš s Baruchem, Ezechiel a Daniel. Tito proroci napsali knihy objemnější. Ve druhé skupině jest 12 malých proroků: Oseáš, Joël, Amos, Abdiáš, Jonáš, Micheáš, Nahum, Habakuk, Sofoniáš, Ageus, Zachariáš a Malachiáš. Po těchto prorocích zbyly spisy objemu menšího. Tento pořádek jest z větší části chronologický.

Proroci byli od dob Samuelových stav trvalý jako kněží a králové, ač ne dědičný. Bůh sám povolával k úřadu prorockému. Jako kněží a králové, tak i proroci bývali někdy mazáni olejem (III. Kr. 19, 6). Šat jejich byl chlupatý plášť a kožený pás kolem beder (IV. Kr. 1, 8). Bydlili perúznou nebo žili život pospolitý s učedníky, kteří se

kolem nich shromáždili. Potřeby proroků byly nepatrné. Proroci žili buď ze svého jmění vlastního nebo z výdělku nebo z darův a almužen. Vážnost jejich byla veliká jak u lidu, tak u králův. I bezbožní králové izraelsí a velmožové pohanští uznávali božské poslání jejich. O tom je přesvědčil přísný život a neohroženost, potom proctví a zázraky jejich.

Proroci liší. Vedle proroků pravých vystupovali také proroci liší.

Lichý prorok poznal se po těchto věcech: 1. proctví jeho se nesplnilo; 2. proctví jeho odporovalo zákonu božímu nebo slovům proroka pravého; 3. proctví jeho lichotilo vášním lidským; 4. život proroků lichých byl pohoršlivý; 5. proroci liší nemohli konati zázraky, protože nebyli poslání od Boha.

Poznámka. Ve stavu prorockém byl nastiněn prorocký úřad Krista Pána. Mimo to většina proroků prorokovala o Kristu Pánu.

Poučení. Proctví biblická vynikají nad věštby pohanové a) původem, b) obsahem, c) účelem a d) způsobem, jak byla pronášena.

§ 45. Eliáš.

III. Král. 16—19; 21, 22; IV. Král. 2, 11. Za časů bezbožného krále Achaba v říši izraelské vedle modloslužby egyptské byla zaváděna ještě modloslužba fenická, úcta Bála (boha slunce) a Astarty (bohyně měsíce), protože Achab měl za manželku Jezabel, dceru krále sidonského. V tomto čase působil v říši izraelské prorok Eliáš.

Eliáš před Achabem po prvě. Aby pohnul k pokání krále i lid, Bůh hodlal seslati na zemi sucho a uložil Eliášovi, aby to oznámil králi. Eliáš takto mluvil před králem: „Živť jest Hospodin, Bůh izraelský, před jehož obličejem stojím, že nebude za těchto let rosy ani deště, leč vedle řeči úst mých.“

Achab strojil úklady Eliášovi, proto Hospodin řekl mu: „Odejdi k východu a skryj se u potoka Karitu, který jest naproti Jordánu. Z potoka toho píti budeš a krkavcům jsem přikázal, aby tě tam krmili.“ Eliáš učinil vedle slova Hospodinova. Krkavci přinášeli mu chléb a maso a potok dodával mu potřebného nápoje.

Po nějakém čase vyschl potok, proto stala se řeč Hospodinova k Eliášovi: „Vstaň a jdi do Sarepty sidonské a pobuď tam; neboť jsem tam přikázal ženě vdově, aby tě živila.“

Eliáš vstal a šel do Sarepty. Když přišel k bráně města, spatřil ženu sbírající dříví. Zavolav ji řekl k ní: „Dej mi trochu vody v nádobě, abych se napil.“ Když žena šla, aby mu přinesla vody, volal za ní: „Přines mi také, prosím, kousek chleba.“ Žena odpověděla: „Živť jest

Stříbrný peníz tyrský s obrazem Bálovým.

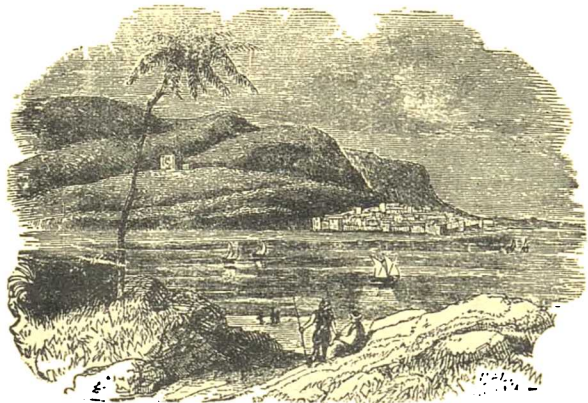
Hospodin, Bůh tvůj, že nemám chleba, leč mouky v nádobě, co by mohl v hrst vzíti, a maličko oleje v lahvici. Hle, sbírám dříví, abych připravila ji sobě a synu svému, abychom pojedli a potom zemřeli.“ Eliáš řekl: „Neboj se, ale

Astarte dle peněz fenických.

jdi a učin, jak jsi řekla. Mně nejprv udělej z té mouky chléb podpopelný, sobě pak a synu uděláš potom. Toto zajisté praví Hospodin, Bůh izraelský: Neбудe mouky v nádobě ani oleje v lahvici až do toho dne, kdy opět dá Hospodin dešť na zemi.“ Žena šla a učinila vedle slova Eliášova. Jedl Eliáš i žena i dům její a od toho dne neubývalo mouky v nádobě ani oleje v lahvici.

Později stalo se, že roznemohl se syn vdovy té a umřel. Vdova řekla k Eliášovi: „Nejsem hodna, abych hostila muže tak svatého. Přišel jsi ke mně, abys upozornil Boha na nepravosti mé a svolal na mne trest boží, smrt syna mého.“ Eliáš řekl: „Dej mi syna svého.“ A vzav ho z lůna jejího, vnesl jej do pokojíka, kde sám přebýval, položil jej na lůžko své a volal k Hospodinu: „Hospodine, Bože můj, prosím, nechť se navrátí duše do pacholete tohoto.“ Hospodin vyslyšel hlas Eliášův. Pachole ožilo. Eliáš vzal pachole a odevzdal je matce jeho. Matka zvolala: „Po tomto

Pohled na pohoří karmelské

poznala jsem, že jsi muž boží a že slovo Hospodinovo jest v ústech tvých.“

Eliáš před Achabem po druhié. Již nepršelo tři léta a šest měsícův. Achab kázal hledati Eliáše po vsi zemi, aby sňal kletbu se země, ale nikdo nevěděl o něm. Tu teprve stalo se slovo Hospodinovo

k Eliášovi: „Jdi a ukaž se Achabovi, abych dal dešť na zemi.“

Když Achab uzřel Eliáše, zvolal: „Zdali ty nejsi ten, který kormoutíš Izraele?“ Eliáš odpověděl: „Já jsem nezkormoutil Izraele, ale ty a dům otce tvého, kteří jste opustili přikázání Hospodinova a následovali model. Avšak nyní shromážď ke mně veškeren lid izraelský na horu Karmelskou se všemi kněžními Bálóvými a Astartinými.“ Achab uposlechl.

Eliáš předstoupil před lid shromážděný na hoře a řečnil: „Dokavad budete kulhati na obě strany? Jest-li Hospodin Bůh, následujte jeho; jest-li Bál, následujte Bála.“ Lid neodpověděl ani slova. I mluvil opět Eliáš k lidu: „Já samotný pozůstal jsem prorok Hospodinův, proroků pak Bálových jest 450. Nechť jsou nám dáni dva voli. Proroci Bálovi nechť si vyberou vola jednoho a rozsekajíce ho na kusy, nechť vloží jej na dříví, ale ohně ať nepodkládají. Já také připravím vola druhého a vložím jej na dříví, ale ohně nepodložím. Vzávejte vy jména bohů svých a já vyzývati budu jméno Hospodina, Boha svého. Bůh, který sám zapálí obět, ten ať jest Bůh!“ Veškeren lid odpověděl: „Velmi dobrý jest návrh tento.“

Kněží Bálovi volali od rána přes poledne: „Bále, vyslyš nás!“ ale nikdo jim neodpovídal. I řekl Eliáš všemu lidu: „Pojďte ke mně!“ Když přistoupil k němu lid, Eliáš zdělal oltář ze 12 kamenů, vykopal strouhu kolem oltáře, narovnal na oltář dříví, rozsekal vola na kusy a vložil jej na dříví. Všechno polil vodou třikráte.

Když byl čas, aby obětována byla večerní obět zápalná (asi ve 3 hodiny odpoledne), Eliáš přistoupil k oltáři a modlil se: „Hospodine, Bože Abrahamův, Izákův a Jakubův, ukaž dnes, že jsi ty Bůh v Izraeli a já služebník tvůj a že jsem vedle příkázání tvého učinil všechny věci tyto.“ Sotva se Eliáš domodlil, spadl oheň s nebe a spálil obět zápalnou i dříví i kamení i prst i vodu, která byla ve strouze. To když uzřel lid, padl na tvář svou a volal: „Hospodin jest Bůh, Hospodin jest Bůh!“ Eliáš řekl k nim: „Zjímejte proroky Bálovy, ať ani jeden z nich neujde!“ I zjímali je a Eliáš svedl je k řece Kisonu a tam je pobil podle zákona (V. Mojž. 18, 20) jakožto falešné proroky za přítomnosti královny. Eliáš vyšel opět na horu a modlil se. I vystoupil z moře obláček malý jako šlápěje člověka. Brzy však nebe se zamračilo a dešť veliký lil se na zemi.

Achab oznámil manželce Jezabel všechno, co učinil Eliáš. I vzkázala prorokovi: „Toto ať mi učiní bohové a toto ať přidají, neučiním-li zítra v tuto hodinu tobě, jako ty jsi učinil prorokům mým.“ Proto Eliáš prehl na jih až za hranice říše judské.

Eliáš před
Achabem
po třetí.

Po třetí byl poslán Eliáš k Achabovi, aby mu předpověděl trest, kterým potrestá Bůh jeho a manželku jeho. — Podle paláce Achabova v Jezraeli měl vinici jakýsi Nabot. Této vinice přál si Achab, aby rozšířil zahradu svou. Avšak Nabot nechtěl mu vinici prodati. Odpor ten rozhněval Achaba, takže odešel do domu svého, vrhl sebou na lůžko, odvrátil tvář ke stěně a nejedl ničeho. Manželka jeho Jezabel vešla k němu a tázala se ho: „Co

Pouliční psi na východě.

jest to, že tak smutná jest duše tvá, a proč nejíš?“ Achab vypravoval jí, jak ho zarmoutil Nabot. Jezabel potěšila ho: „Vstaň a jez a buď dobré mysli, já sama ti dám vinici Nabotovu.“ I napsala listy jménem Achabovým ke starším města. Smysl listů těch byl: „Postavte dva muže nešlechtné proti Nabotovi, kteří by na něho křivě žalovali: Rouhal se Bohu a králi. Potom vyvedte jež za město a ukamenujte jež.“ Měšťané učinili, jak jim rozkázala Jezabel, a Achab ujal se vinice. Avšak tu stala se řeč Hospodinova k Eliášovi řkoucí: „Vstaň a vyjdi vstříc Achabovi, králi izraelskému, a zvěstuj mu: Toto praví Hospodin: Zabil jsi

a přivlastnil sis. Proto na tom místě, na kterém psi lízali krev Nabotovu, budou lízati i krev tvou a manželku tvou Jezabel budou žráti u zdí jezraelských.“

Obě proroctví se splnila.

Achab, bojuje proti Syřanům, byl smrtelně raněn a odvezen z bitvy mrtev. Když myli vůz, potřísněný krví Achabovou, přišli psi a lízali krev mrtvého krále (III. Král. 22, 35—38).

Rovněž na manželce jeho Jezabel splnilo se slovo prorokovo. Když Jehu, nový král izraelský, vjížděl do města Jezraele a Jezabel vyhlédala z okna a dávala najevo nelibost, Jehu nařídil komorníkům jejím: „Svrzte ji dolů!“ I svrhli ji. Krví její pokropena byla stěna a koňská kopyta pošlapala ji. Když pak šli, aby ji pochovali, nenalezli leč lebku, nohy a konce rukou. Ostatní části sežrali psi (IV. Král. 9, 30—37).

Konec proroka tak slavného byl neméně slavný.

Konec
Eliášův.

Eliáš, vida duchem prorockým, že konec pozemského života jeho se blíží, navštívil ještě žáky své v Betelu a Jerichu a ubíral se k Jordánu s nástupcem svým Eliseem. U Jordánu zastavili se Eliáš vzal plášť svůj, svinul jej a udeřil jím na vodu. I rozdělila se voda na obě strany, takže přešli po suchu. Když pak přešli Jordán a rozloučili se spolu, Eliáš v zázračném úkaze oblakovém a světelném byl vzat do nebe.

Poznámky. V Palestině neprší jako u nás po celý rok, nýbrž pouze od listopadu do května. V ostatních měsících ani nekápne, ale silné rosy udržují květenu. Není-li vydatný dešť zimní, říká se, že vůbec nepršelo, a toho roku nic se neurodí. Stane-li se tak dvakrát po sobě, jest v zemi bída a hlad.

Potok Karit dle Josefa Flavia, Eusebia a sv. Jeronyma byl na východním břehu jordánském jižně od města Pely. Novější vykladači myslí, že byl u Jericha na západním břehu jordánském.

Odkud krkavci brali maso a chléb, o to se staral ten, kdo jim dal rozkaz, aby to přinášeli (Augustin).

Sarepta, na břehu moře Středozemního. mezi městy Sidonem a Tyrem, 3 hodiny jižně od Sidona.

Hora Karmelská jest příčné pohoří, táhnoucí se od moře dovnitř země po levém břehu řeky Kisona.

Město Jezrahel bylo letní residence Achabova. Leželo asi 5 hodin severně od Samarí.

Eliáš dostalo se té milosti, že neokusil ani smrti ani porušení těla, nýbrž hned stal se účasten slávy nebeské. Plné blaženosti nebeské došel ovšem jako ostatní starozákonní teprv po dokonáném vykoupení Kristově.

Eliáš jest po Mojžíšovi největší prorok starozákonný. Jest obnovitel bohovlády, tak jako Mojžíš byl zakladatel její. Proto při proměnění Páně Eliáš zastupoval všechny proroky (Mat. 17, 3).

Povahou a činností svou Eliáš byl obraz Jana Křtitele, předchůdce Páně (Luk. 1, 17).

Svým posláním k polhanům (Luk. 4, 25—26), svými zázraky, svým vítězstvím nad modloslužebníky a svým vítězstvím nad smrtí Eliáš byl obraz Kristův.

Poučení. Modlitba Eliášova přivolala s nebe oheň a dešť. Hle, jakou moc má modlitba spravedlivého!

Krkavci, kteří krmili Eliáše, zahanbují nemilosrdné boháče. Nehltavější ptáci, zapomínající přirozenosti své, poslouchají hlasu božího, ale lidé obdaření rozumem nedopřávají bližnímu ani sousta z přebytku svého (Basil. hom. 8).

§ 46. Eliseus.

IV. Král. 2, 5, 13, 20—21. Eliseus, louče se s Eliášem, žádal od něho jakožto svého otce duchovního po způsobu prvorozených (V. Mojš. 21, 17) dvojnásobného podílu ducha prorockého. Řekl: „Prosím, aby byl ve mně dvojnásobně duch tvůj“ (IV. Král. 2, 9). Bůh splnil žádost jeho a dal mu větší míru moci prorocké, takže Eliseus více zázraků vykonal nežli předchůdce jeho Eliáš. Eliseus kázal lidu více skutky nežli slovy, protože zatemnělý lid nic nedával na pouhá slova. Ze zázraků lid mohl spíše poznati, že Hospodin jest jediný Bůh mocný a dobrotivý.

Potrestání pacholat. Z četných zázraků Eliseových připomeneme si pouze tyto:

1. U Betela vyšla malá pacholata z města a posmívala se Eliseovi volající: „Lysý, lysý!“ Eliseus ohlédl se a zlořečil jim ve jménu Hospodinově. I vyšli dva medvědi z lesa a roztrhali 42 pacholata.

Uzdravení Námána Syrského. 2. N á m a n, udatný a bohatý vojevůdce krále syrského, byl stížen malomocenstvím. U něho sloužila dívka, kterou loupežníci přivedli ze země izraelské. Tato dívka řekla manželce Námánově: „Ó, by byl pán můj u proroka, který jest v Samaří. jistě by ho uzdravil!“ Když to slyšel

Náman, vydal se na cestu s koni a vozy a stanul u dveří domu Eliseova. Eliseus vzkázal mu po služebníku Giezim: „Jdi a umyj se sedmkrát v Jordáně a budeš čist.“ Náman byl uražen jednáním prorokovým. Odjížděje pravil: „Domníval jsem se, že vyjde ke mně a stoje vzývati bude jméno Hospodina, Boha svého, a dotkna se rukou svou místa malomocenství, uzdraví mne. Zdali nejsou lepší řeky damašské nad všechny vody izraelské, abych se v nich myl?“ Služebníci však mu domlouvali: „Otče, kdyby velikou věc byl ti rozkázal prorok, jistě bys byl to vykonal. Tím více měl bys poslechnouti, když ti řekl: Umyj se a čist budeš!“ Sestoupil tedy Náman a umyl se v Jordáně sedmkrát a byl očištěn. I navrátil se k muži božimu se vším komonstvem a postaviv se před ním pravil: „Vpravdě nyní vím, že není jiného Boha na vší zemi než toliko v Izraeli. Proto, prosím, přijmi dary od služebníka svého.“ Ale Eliseus odpověděl: „Živť jest Hospodin, před kterým stojím, že nevezmu ničeho.“ Náman řekl: „Jak chceš, ale, prosím, odpusť, ať vezmu s sebou země tolik, co by unesli dva mezkové. Tou vyplním oltář a nebudu již obětovati bohům cizím, nýbrž toliko Hospodinu.“ Eliseus propustil jej slovy: „Jdi v pokoji!“ Když Náman odjel, služebník Eliseův Giezi běžel za ním. Náman, spatřiv jej, skočil s vozu a tázal se, čeho si přeje. Giezi pravil: „Pán můj vzkazuje ti: Přišli ke mně dva ze synů prorockých, dej jim hřivnu stříbra a dvoje roucho sváteční.“ Náman dal mu dvě hřivny a dvoje roucho a nařídil dvěma sluhům, aby mu to donesli domů. Giezi schoval vše a vrátil se k pánu svému. Eliseus otázal se ho: „Odkud přicházíš, Giezi?“ Giezi odpověděl: „Nikam nešel služebník tvůj.“ Ale Eliseus pravil: „Zdali duch můj nebyl při tom, když obrátil se muž s vozu svého vstříc tobě? Vzal jsi od něho stříbro a roucha, vezmi také malomocenství jeho ty i potomstvo tvé.“ Giezi odešel od něho malomocný jako snít.

3. Ještě po smrti Bůh oslavil proroka Elisea. Když Eliseus umřel, pochovali jej do jeskyně. Téhož roku nesli tam ještě jinou mrtvolu. Tito lidé, vidouce blížit se tlupu loupežníků zahraničních, hodili v rychlosti mrtvolu na Elisea. Sotva se však mrtvý dotkl kostí Eliseových, ožil a postavil se na nohy.

Vzkříseni
mrtvého.

Poznámky. „Lysý“ byla běžná nadávka prorokům Jahvovým, protože nosili postřížiny (tonsuru). Eliseus nebyl tehdy ještě stařec s hlavou lysou, nýbrž muž ve 30 letech. Rozpustilci poznali proroka po plášti. Slušný orientál má hlavu pokrytou.

Hřivna (řecky *τάλαντον*, latinsky *talentum*) byla nejvyšší jednotka soustavy váh a peněz, různá u různých národů. V Palestině platila odedávna váha babylonská. Dle nalezených normálních závaží talent babylonský v soustavě váh vážil 58'932 *kg*, v soustavě peněz jenom 49'11 *kg*. V Řecku měli rozličné talenty. Nejdůležitější talenty řecké byly: aiginský a eubojský. Aiginský došel největšího rozšíření ve vlastním Řecku a vážil 37 *kg*. Eubojského bylo užíváno hlavně ve světovém obchodě. Vážil 26'196 *kg*.

Izraelité pochovávali mrtvoly v jeskyních přirozených neb umělých, kladouce je zavinité v plátně vedle sebe na zemi do vyhloubených rovů nebo do postranních výklenků.

Vzkříšení mrtvého dotčením kostí Eliseových odůvodňuje úctu svatých ostatků.

Eliseus byl o b r a z K r i s t ů v svém posláním k pohanům. Kristus Pán sám na to ukazuje slovy: „Mnoho malomocných bylo v lidu izraelském za Elisea proroka a žádný z nich nebyl očištěn než Náman Syrský“ (Luk. 4, 27).

Zázraky Eliseovy podobají se také zázrakům Kristovým. Zvláště vzkříšený člověk, který se dotkl kostí Eliseových, připomíná, kterak po smrti Páně mnohá těla svatých, kteří byli zesnuli, vstala (Mat. 27, 52).

Poučení. Bůh přísně potrestal pacholata, jež se posmívala proroku Eliseovi. Také nyní trestal by přísně každého, kdo by byl neuctivý ke kněžím novozákonním. Ježíš řekl apoštolům: „Kdo vámi pohrdá, mnou pohrdá“ (Luk. 10, 16).

§ 47. Jonáš.

Z mladších proroků zvláštní obraz Kristův byl Jonáš.

Jonáš vyhýbá se rozkazu božímu.

K Jonáši stalo se slovo Hospodinovo: „Vstaň a jdi do Ninive, města velikého, a kaž v něm, neboť vstoupila zloba jeho přede mne!“ Avšak Jonáš chtěl se vyhnouti rozkazu Hospodinovu. Proto vstoupil na loď fenickou, jež plula do Španěl. Ale Hospodin vzbudil velikou bouři, takže loď byla v nebezpečství, aby se neztroskotala. Plavci sházeli do moře náklad, aby loď oblehčili, ale nebezpečství neubývalo. Bojíce se, volali každý k bohu svému. Jonáš byl ve spodní části lodi a spal. I přistoupil k němu správce lodi a řekl: „Co ty tvrdě spíš? Vstaň, vzývej Boha svého, snad rozpomene se na nás, abychom nezahynuli!“ Lodní

mužstvo uchýlilo se také k losům. Pravilo vespolek: „Pojďte a vrzme losy, abychom zvěděli, proč to zlé děje se nám.“ Metali losy a los padl na Jonáše. Tu teprve Jonáš vyznal, co učinil. Všichni báli se bázní velikou a řekli mu: „Co učiníme tobě a přestane moře od nás?“ Jonáš byl hotov obětovati se za všechny. Zvolal: „Vezměte mne a vrzte do moře, neboť vím, že pro mne tato bouře veliká přišla na vás.“ Druhové přece chtěli ho zachrániti a veslovali k zemi, ale marně. Proto prohlásili slavnostně, že nemají v úmyslu utratiti život lidský, nýbrž že vykonávají jen vůli Boha izraelského, a vrhli Jonáše do moře. Sotva moře pohltilo proroka, přestala bouře. Pohanští plavci poznali z toho, jak mocný a spravedlivý jest Bůh izraelský. Obětovali mu oběti a slibovali sliby.

Táž ruka mocná, která utišila bouři okamžikem, zachránila také tonoucího Jonáše. Připravila velikou rybu (žraloka), aby jej pohltila, ale nestrávila. Jonáš byl v břiše ryby do třetího dne. Očekáváje neodvratnou smrt, šel do sebe, litoval nerozvážného činu svého a odevzdal se úplně do vůle boží. Tak stal se opět vhodným nástrojem božím, proto ryba z rozkazu božího vyvrhla jej na břeh.

Po druhé stalo se slovo Hospodinovo k Jonáši: „Vstaň Jonáš plní rozkaz boží a jdi do Ninive, města velikého, a mluv tam tak, jak jsem ti přikázal!“ Jonáš vstal a šel do Ninive. Chodě ulicemi ninivetskými, volal: „Ještě čtyřicet dní a Ninive bude vyvráceno.“ Muži ninivetští uvěřili v Boha izraelského, povolali půst a oblekli se v žíně od největšího až do nejmenšího. Také král svlekl roucho královské, oblekl se v žíně, posypal hlavu popelem a dal vyhlásiti: „Lidé i zvířata ničeho neokuste, ani vody nepijte! Oblect se žíněmi a volejte mocně k Pánu. Každý obrať se od cesty zlé. Kdo ví, neodpustí-li nám Bůh a nezahyneme.“ Skutečně Bůh smíloval se nad nimi, protože činili pokání, a odvrátil zlo, kterým jim pohrozil.

Když se blížil den ohlašované pohromy, Jonáš vyšel za město, aby viděl, co se stane. Seznav, že Bůh ušetřil města, zasmušil se a volal: „Raději chci zemřítí nežli dožítí se záhuby vlasti své.“ Bůh pokáral ho, proč má na mysli pouze spásu národa svého, a poučil jej, že i pohané mohou

býti účastni shovívavosti a milosrdenství jeho. Připravil červa, který ohlodal břechtan (skočec, ricinus), poskytující příjemného stínu Jonášovi, až usechl. Když Jonáš znova si naříkal: „Lépe jest mi umřítí nežli živu býti,“ Bůh řekl k němu: „Iy žalost máš z břechtanu, o němž jsi nepracoval, který jedné noci vyrostl a jedné noci zahynul, a já bych neměl ušetřiti Ninive, města velikého, v němž jest více nežli 120.000 lidí, kteří neznají rozdilu mezi pravicí a levicí, a zvířata mnohá?“

Poznámky. Proč Jonáš chtěl se vyhnouti rozkazu Hospodinovu, udává sám: „Proto chtěl jsem se dostati kupředu a prchnouti do Tarsise, neboť vím, že ty jsi Bůh milostivý a milosrdný a shovívavý a velikého slitování a odpouštějící zlobu“ (Jon. 4, 2). Jonáš se obával, že Hospodin smiluje se nad městem a on bude pokládán za proroka nepravého. Dle sv. Jeronyma Jonáš nechtěl jíti do Ninive z lásky k vlasti. Pokání Ninivitů zahanbí nekající Zidy. Mimo to Jonáš předvídal duchem prorockým, že z Ninive hrozí záhuba vlasti jeho.

Ve Středozeemním moři bývalo mnoho žraloků dosahujících délky 8—10 metrů a vážících 1500—2000 *kg*. Takový žralok pohltí člověka snadno. Že však Jonáš až do třetího dne zůstal živ a sebevědom a že ryba třetího dne jej vyvrhla neporušeného, jest příčisti zvláštnímu působení božímu. Kristus Pán sám nazývá to zázrakem (znamením) řka: „Pokolení zlé a odrodilé znamení hledá, ale nebude mu dáno znamení leč z n a m e n í Jonáše proroka“ (Mat. 12, 39).

Půst a smutek zvířat, záležející v tom, že se jim nedávalo pokrmu ani nápoje a že se pokrývala smutečnými pokrývkami na místě pokrývek pestrých, byl obyčej asijský. Také světští spisovatelé (Herodot a Plutarch) zmiňují se o obyčejí tom. Pohled na zvířata smutečně oděná a zvuky, jimiž dávala najevo hlad a žízeň, utvrzovaly lidi v kajcnosti.

Břechtan jest rostlina bezcenná a Jonáš přece truchlí proň. Čím více rmoutilo by Boha, kdyby byl nucen zahubití město, obydlé od tolika lidí, kteří mají velikou cenu před Bohem, třeba jsou pohané. Mimo to jest mezi nimi mnoho lidí nevinných (nemluvňat).

Bůh činí zmínku o zvířatech, protože pečuje o všechny tvory.

Jonáš jest o b r a z K r i s t ů v svém posláním k pohanům a svým pobytem ve břiše žralokově. Tohoto obrazu dovolává se Kristus Pán slovy: „Jako byl Jonáš ve břiše velryby tři dni a tři noci, tak bude Syn člověka v srdci země tři dni a tři noci“ (Mat. 12, 40).

Celý pak tento historický příběh byl Izraelitům poučením, že oni jsou vyvoleni za nástroj boží, aby skrze ně dostalo se spásy pohanům. Z té příčiny kniha Jonášova byla vřaděna mezi spisy prorocké a nikoli mezi spisy historické.

Poučení. Pokání pohanských Ninivitů zvyšuje zodpovědnost nekajících Izraelitův a ještě více nekajících křesťanů podle slov Kristových: „Muži ninivetští vstanou na soudu s pokolením tímto a odsoudí je, neboť jsou pokání činili ke kázání Jonášovu, a aj, více tuto nežli Jonáš“ (Mat. 12, 41).

§ 48. Proroctví mesiánská.

Z proroků mladších prorokoval o Kristu Pánu nejvíce a nejurčitěji Isaiáš, první ze čtyř velikých proroků. Sv. Jeronym (Praef. in Isaiam) napsal o něm: „Ne tak prorokem jako evangelistou sluší jej nazývati; neboť všechna tajemství Krista a církve jeho vylíčil tak jasně, že bys jej pokládal spíše za historika věci minulých nežli za proroka věci budoucích.“ Nejdůležitější proroctví mesiánská jsou tato:

1. „Od vyjití řeči, aby zase vzdělán byl Jerusaleml, až do Krista vévody téhodnů sedm a téhodnů šedesáte dva budou. Potom zabít bude Kristus a nebude lid jeho, který ho zapře“ (Dan. 9, 25—26). Kdy se Kristus narodí.
2. „A ty, Betleme Efrata, maličký jsi v tisících judských, ale z tebe vyjde mi, jenž bude panovníkem v Izraeli, a východové jeho od počátku, ode dnů věčnosti“ (Mich. 5, 2). Kde se Kristus narodí.
3. „I vyjde prut z kořene Jesse a květ z kořene jeho vystoupí“ (Isai. 11, 1). Z které rodiny Kristus vyjde.
4. „Aj, panna počne a porodí syna a nazváno bude jméno jeho Emanuel“ (Is. 7, 14). Kristus bude mít předchůdce.
5. „Hlas volajícího na poušti: Připravte cestu Hospodinovu, přímé činite na pustině stezky Boha našeho. Všeliké údolí budiž vyvýšeno a všeliká hora i pahrbek budiž snižen; i buďte křivá místa v přímá a drsnatá v cesty rovné“ (Is. 40, 3—4). Kristus bude činiti zázraky.
6. „Aj, já posílám anděla svého a připraví cestu před tváří mou“ (Mal. 3, 1).
7. „Bůh sám přijde a spasí vás. Tehdáž otevrou se uši hluchých i oči slepých otevřeny budou. Tehdáž poskočí kulhavý jako jelen a rozvázán bude jazyk němých“ (Is. 35, 4—6). Kristus bude prodán.
8. „Odvázili mzdu mou třiceti stříbrných“ (Zach. 11, 12).

- Kristus bude trpěti. 7. „Zraněn jest pro nepravosti naše, potřen jest pro hříchy naše; kázeň pokoje našeho na něm a zsinalosti jeho uzdravení jsme“ (Is. 53, 5).
„Obětován jest, protože sám chtěl, a neotevřel úst svých. Jako ovce k zabítí veden bude a jako beránek před střihajícím jej oněmi a neotevře úst svých“ (Is. 53, 7).
- Kristus bude oslaven. 8. „Hrob jeho bude slavný“ (Is. 11, 10).
„Budu smrt tvá, o smrti; uhryzení tvé budu, o říše mrtvých“ (Os. 13, 14).
- Kristus založí církev. 9. „Vstaň, osvěť se, Jerusaleme, neboť přišlo světlo tvé a sláva Hospodinova nad tebou vzešla... I choditi budou národové ve světle tvém a králové v lesku vycházejícího slunce tvého“ (Is. 60, 1—3).
- Kristus zavede novou obět. 10. „Nemám zalíbení ve vás, dí Hospodin zástupův, a daru nepřijmu z ruky vaší. Neboť od východu slunce až na západ veliké jest jméno mé mezi národy a na každém místě posvěcuje a obětuje se jménu mému obět čistá“ (Mal. 1, 10—11).

Poznámky. Rozkaz, aby vystavěny byly zdi jerusalemské, vyšel od perského krále Artaxerxa Longimana (465—425 př. Kr.) dvacátého roku panování jeho, tedy r. 445 př. Kr. Mnozí však kladou počátek vlády Artaxerxovy do r. 473, protože prý 8 let vládl společně s Xerxem I. (485—465 př. Kr.). Podle tohoto počtu byl by 20tý rok vlády Artaxerxovy r. 453 př. Kr. Od tohoto roku počítá se obyčejně oněch 69 týdnů.

Týdnem míní se doba sedmi let; proto $7 + 62 = 69$ týdnů ročních jest 483 let. Po uplynulých 453 letech před Kristem zbývá ještě 30 let po Kristu, a to jest rok ukřižování Ježíšova.

Betlem = dům chleba; Efrata = úroda; starší název Betlema.

V tisících judských = mezi městy, jež mohou postavit 1000 ozbrojených mužů.

Jesse = Isai, otec Davidův; Emanuel = Bůh s námi.

Třicet lotů stříbra byla náhrada, určená zákonem (II. Mojž. 21, 32), za usmrceného otroka.

Kázeň pokoje našeho na něm = Podrobil se kázní, trýzni, abychom my měli pokoj s Bohem.

Poučení. Když v době adventní připravujeme se na příchod mesiášův, volejme také s prorokem Isaiášem: „Rosu dejte nebesa shůry a oblakové dštěte spravedlivého; otevři se země a zplod Spasitele“ (Is. 45, 8).

§ 49. Význam zajetí.

Zajetí asyrské a babylonské bylo v rukou božích 1. trestem a 2. lékem.

Trestem, protože Izraelitům bylo zřící se svobody, opustiti vlast se všemi památkami posvátnými i světskými, zanechati nemovitého jmění a hledati živobytí v cizině mezi národy pohanskými, nepřátelskými.

Lékem bylo a) Izraelitům i b) pohanům.

a) Tyto pohromy daly podnět lepším Izraelitům, aby přemýšleli, co jest příčinou pohrom těch. Tu teprv uznávali svou hříšnost, které doma neuznávali, věřili prorokům, kterým doma nevěřili, a lnuli celým srdcem k Bohu, kterého si doma nevážili.

Krásný projev lásky k Bohu a lásky k vlasti jest žalm 136. Zní takto:

Při řekách babylonských, tam sedávali jsme a plakávali, rozpínajíce se na Sion. Na vrbách uprostřed ní (země) zavěsili jsme citary své. Neboť tam žádali od nás ti, kteří nás odvedli zajaté, slov písní; ano, ti, kteří nás odvedli: „Zazpívejte nám nějaký chvalozpěv z písní sionských.“ Kterak bychom směli zpívati píseň Hospodinovu v zemi cizí? Zapomenu-li na tebe, Jerusaleme, budiž v zapomenutí dána pravice má. Přilni mi k podnebí jazyk můj, nebudu-li pamatovati na tebe, nebudu-li pokládati Jerusalem za vrchol radosti své. Nezapomeň, o Hospodine, Edomitům dne osudného Jerusalemu. Neboť říkali: „Rozbořte, rozbořte jej až do základu.“ O Dcero babylonská, nechť nemine tebe zkáza! Blahoslavený, kdo ti odplatí za to, co jsi spáchala na nás. Blaze tomu, kdo uchopí a rozrážeti bude maličké tvé o skálu.

Poznámky. Žalm 136 líčí, jak Izraelité ve vyhnanství odpovídali na posměch pohanů, jak toužebně si přáli vrátiti se do vlasti a jak dovolávali se trestající spravedlnosti, aby stihla nepřátele jejich.

Žalm tento patří k žalmům zloprejným, jinak zaklínajícím. Žalmy zloprejné jsou ty, v nichž spisovatel svatý pronáší přání, aby nespravedlnosti na této zemi vzaly za své a aby tresty a pohromy stihly nepřátele spravedlnosti. Chceme-li žalmům takovým dobře rozuměti, pokládejme způsob rozkazovací a žádací za čas budoucí. Jest totiž zvláštnost věštců starozákonních, že předpovídají věci budoucí zhusta po způsobu přání.

Edomité naváděli Babyloňany k ukrutnosti proti Jerusalemu (Pláč Jerem. 4, 2; Ezech. 25, 12; 35, 5 a Abdiáš).

Také v té příčině zajetí bylo lékem, že Izraelité pravověrní očistili a odloučili se od modlářů. Zajetí byla pec, v níž stříbro se přecídilo (Is. 48, 10).

b) Pohanům prokázal Bůh velikou milost zajetím asyrským a babylonským. Izraelité, roztroušení po říši asyrské, babylonské a jiných ještě zemích, seznamovali pohany s pravým Bohem a oživovali naději v budoucího Vykupitele. Proto apoštolé, když přišli do těch zemí, našli všude půdu připravenou. Aby zajetí bylo ku prospěchu Izraelitům i pohanům, k tomu přispěli velikou měrou v říši asyrské zbožný a dobročinný **Tobiáš** a v říši babylonské **Ezechiel** a **Daniel**, dva velcí proroci. V té době vynikly také dvě ženy: **Judit** a **Ester**.

Poučení. Bůh, trestaje nás, má na mysli vždy prospěch nás. „Ty zajisté nekocháš se v zahynutí našem, neboť po bouři činíš utišení a po pláči a kvílení radost vléváš“ (Tob. 3, 22). Tak modlila se Sára, dcera Raguelova.

§ 50. **Tobiáš.**

Tobiáš činí
dobrodiní.

Vynikající muž v zajetí asyrském byl **Tobiáš**.

Tobiáš byl odveden do zajetí asyrského s manželkou Annou a synem Tobiášem. Bydlil v Ninive, hlavním městě, žil zbožně a konal veliká dobrodiní krajanům svým. Dával jim spásitelná napomenutí, těšil je a uděloval jim ze statku svého, krmě lačné a odívaje nahé. Příbuznému Gabelovi v Ragách půjčil značnou částku peněz bez úroků. Tobiášovi usnadňovalo konati skutky milosrdné, že měl výnosný úřad při dvoře královském. Tobiáš nakupoval totiž zboží pro dvůr královský. Zvláštní skutek milosrdný Tobiáš konal na mrtvých Izraelitech, pochovává je.

K tomuto skutku dal podnět král asyrský Senacherib, syn a nástupce Salmanasarův. Senacherib chtěl totiž zmocniti se Jerusalema (po r. 722 př. Kr.), ale utrpěl porážku velikou, proto mstil se na Izraelitech v zajetí. Kázal je vraždit a nepochovávatí jich. Tobiáš však skrýval za dne těla zabitých Izraelitů v domě svém a v noci je pochovoval. Když to bylo oznámeno králi, král kázal Tobiáše zabít a pobral mu veškerou majetek jeho. Tobiáš však se

skryl, a když zanedlouho Senacherib byl zavražděn od synů svých, vrátil se do domu svého.

Na skutky milosrdné Tobiáš obětoval veškeren majetek svůj, takže zchudl a k tomu ještě oslepl. Manželka Anna musila jej živiti. Chodila tkáti plátno, a co vydělala rukama svýma, přinášela domů. Chudobu i slepotu Tobiáš snášel s trpělivostí podivuhodnou. Když příbuzní a známí, ba i manželka jeho, posmívali se životu jeho, říkajíce: „Kde jest naděje tvá, pro kterou jsi dával almužny a pochovával mrtvé?“ domlouval jim: „Nemluvte tak, neboť synové svatých (= patriarchů) jsme a očekáváme onoho života, jež Bůh dá těm, kteří víry své nikdy nemění při něm.“

Upadá
v nouzi

V bídě své Tobiáš vzpomněl si na peníze, jež půjčil Gabelovi. Proto zavolal syna svého Tobiáše a řekl mu: „Oznamuji ti, synu můj, že jsem půjčil peníze Gabelovi v Ragách, když jsi byl ještě maličký a že zápis jeho mám u sebe. Proto poptej se, kterak bys k němu přišel a přijal od něho peníze na předložený zápis.“

Posílá syna
pro peníze.

Mladý Tobiáš šel se poohlédnouti po nějakém průvodci, který by ho za mzdu doprovodil do Rag. I našel mládence skvoucího, jenž stál opásaný a připravený na cestu. Nevěda, že by to byl anděl boží, pozdravil ho a tázal se ho, zdali by s ním nešel do Rag. Mládenec přivolil. Proto mladý Tobiáš rozloučil se s rodiči svými a vydal se s mláďencem na cestu. Pes běžel s nimi.

Prvním noclehem zůstali u řeky Tigridu. Tobiáš vyšel, aby si umyl nohy. Vtom však připlovala veliká ryba a chtěla ho pozřítí. Tobiáš se jí ulekl a vykřikl: „Pane, dává se do mne.“ Avšak anděl řekl mu: „Popadni ji za ploutve a vytáhni ji na sucho.“ Tobiáš ji vytáhl. Anděl nařídil mu: „Vykuchej ji. Srdce její, žluč a játra však uschovej, neboť ty věci jsou potřebné a k lékařství užitečné.“ Tobiáš učinil, jak mu bylo nařizováno; mimo to část ryby upekl a část nasolil a vzal s sebou na cestu.

Příhoda ml
Tobiáše na
prvním noc-
lehu.

Když přišli k městu Ekbatanům, anděl řekl Tobiášovi: „V tomto městě jest příbuzný tvůj, jménem Raguel, a má jedinou dceru Sáru. Popros za ni otce jejího a on ti ji dá za manželku.“ I vešli do domu Raguelova a byli přijati s radostí. Tobiáš ihned přednesl prosbu svou a bylo jí

Svatba ml.
Tobiáše.

vyhověno. Raguel dal mu dceru svou za manželku, sepsal svatební smlouvu a kázal vystrojiti hody.

Mezitím co se slavilo svatební veselí, anděl sám na prosby Tobiášovy došel ke Gabelovi do Rag, aby přijal od něho peníze a přivedl jej na svatbu. Gabel skutečně se dostavil a požehnal novomanželům.

Zatím rodiče Tobiášovi rmoutili se, protože syn se jim nevracel. Zvláště matka plakala a vybíhala každého dne z domu, zdali by z dálky neuzřela syna svého. To tušil také mladý Tobiáš, že rodiče jeho mají starost o něho, proto prosil Raguele, aby ho propustil domů. Raguel propustil ho, dav mu Sáru a polovici majetku svého.

Návrat ml.
Tobiáše. Když byli v půl cesty, anděl řekl Tobiášovi: „Pojďme napřed. Manželka tvá s čeládkou a stády ať jde za námi ponenáhlu.“ Když se ta řeč líbila Tobiášovi a šli spolu napřed, anděl řekl k Tobiášovi: „Vezmi s sebou žluč rybí. Jakmile vejdeš do domu svého, hned se pokloň Pánu Bohu a poděkuj mu. Potom přistup k otci svému a pomaz oči jeho touto žlučí. Neboť věz, že hned otevrou se oči jeho.“

Když se blížili k domovu, matka Tobiášova zahlédla je s vrchu, na němž každodenně sedávala, a běžela to oznámiti muži svému. V tom okamžiku přiběhl domů také pes, přinášeje poselství, že syn jejich se vrací. Slepý otec povstal a dal ruku služebníkovi, aby jej vedl vstříc synu jeho. I políbili rodiče syna svého a plakali radostí. Když pak se pomodlili a usedli spolu, mladý Tobiáš vzal žluč rybí a pomazal jí oči otce svého. Za půl hodiny počalo se bělmo s očí jeho slupovati jako mázdra. Mladý Tobiáš strhl tuto mázdru a otec ihned viděl. Za dobrodiní to děkovali všichni Pánu Bohu modlitbou.

Za několik dní přišla Sára a čeleď a stáda a peníze od Gabele i od Raguele a Tobiáš vypravoval rodičům všecka dobrodiní, která mu učinil Bůh skrze průvodce. Proto otec i syn povolali průvodce a prosili ho, aby ráčil zavděk přijmouti polovici všech věcí, které přinesli. Avšak on řekl jim: „Dobrořečte Bohu nebeskému, neboť učinil s vámi milosrdenství své. Modlitba s postem a almužnou lepší jest nežli poklady zlata schovávati. Když jsi se modlival s pláčem a pochovával mrtvé, já jsem obětoval modlitby tvé

Bohu. Že jsi byl příjemný Bohu, proto bylo potřebí, aby pokušení tě zkusilo. A nyní poslal mne Bůh, abych tebe uzdravil a synu tvému Sáru zasnoubil. Já jsem anděl Rafael, jeden ze sedmi, kteří stojíme před Pánem.“ Když to pověděl, zmizel. Otec i syn padli na zemi a dobrořečili Bohu. Potom vstali a vypravovali všechny divné skutky boží.

Starý a mladý Tobiáš žili spolu ještě mnoho let. Starý Tobiáš před smrtí svou předpověděl pád Ninive a budoucí slávu Jerusalema a nařídil synu svému, aby po smrti jeho a matky jeho z Ninive se vystěhoval do Ekbatan k rodičům manželčiny. Mladý Tobiáš pochoval rodiče své v Ninive, odstěhoval se do Ekbatan a převzal po rodičích manželčiny všechno dědictví. Veškerá rodina Tobiášova trvala v dobrém životě a ve svatém obcování, takže byli milí Bohu i lidem.

Poslední léta
rodiny To-
biášovy.

Poznámky. Ragy východně od Ekbatan. Ekbatany jižně od moře Kaspického. Rafael = lék boží.

Dějiny Tobiášovy jsou čerpány z knihy Tobiášovy. Sepsal ji spisovatel neznámý podle zápisků Tobiášových. Hlavní část její jest asi ze 7. století, doplnění třeba až ze 3. století př. Kr.

Dějiny Tobiášovy podobají se velice dějinám Jobovým, učíce, že prozřetelnost boží obrací utrpení spravedlivých, snášená trpělivě, ve blaho věčné i časné.

Poučení. Z knihy Tobiášovy učí se rodiny křesťanské mnohým ctnostem, zvláště zbožnosti, důvěře v Boha, lásce rodičů k dětem a dětí k rodičům, dobročinnosti, pracovitosti, trpělivosti a j.

§ 51. Napomenutí Tobiášova.

Dříve nežli Tobiáš poslal syna svého do ciziny, dal mu krásná napomenutí. Řekl:

„Synu můj, slyš slova úst mých a založ je jako základ v srdci svém. Tob. kap. 4

Až Bůh vezme duši mou, p o c h o v e j t ě l o m ě a m ě j v ú c t ě m a t k u s v o u p o v š e c k y d n i ž i v o t a j e j í h o . A ž i o n a d o p l n í č a s ž i v o t a s v ě h o , p o c h o v e j j i p o d l e m n e .

Po všechny dni života svého m ě j v p a m ě t i B o h a a v a r u j s e , a b y s n i k d y n e s v o l i l k e h ř í c h u a n e o p o u š t ě l p ř i k á z á n í P á n a B o h a n a š e h o .

Ze statku svého dávej almužnu a neodvracej tváře své od žádného chudého. Pak ani od tebe nebude odvrácena tvář Páně. Kterak budeš moci, tak buď milosrdný. Budeš-li míti mnoho, dávej mnoho; budeš-li míti málo, i z mála rád uděluj.

Pýše nikdy nedopouštěj, aby panovala v mysli tvé nebo v slově tvém, neboť v pýše vzalo počátek všeliké zahynutí.

Kdokoli by ti něco pracoval, hned mu z a p l a t' m z d u. Mzda dělníka tvého nikdy nezůstávej u tebe.

C o n e c h c e š, aby od jiného dálo se tobě, hled, abys ani ty nikdy jinému nečinil.

R a d y v ž d y c k y u m o u d r é h o h l e d e j.

Neboj se, synu můj! Chudý sice život vedeme, ale mnoho dobrého míti budeme, budeme-li se báti Boha, odstoupíme-li od všelikého hřichu a budeme-li činiti dobře.“

Poučení. Na tato naučení Tobiášova pohlížej jako na naučení vlastního otce svého a slib, co slíbil ml. Tobiáš: „Otče, všecko, co jsi mi přikázal, učiním“ (Tob. 5, 1).

§ 52. Judit.

Za nějaký čas potom, co asyrský král Salmanasar učinil konec říši izraelské (r. 722 př. Kr.) a odvedl národ do zajetí, některý nástupce jeho (snad Asarhadon) vyslal vojevůdce Holoferna, aby mu podmanil také říši judskou.

Izraelité, dověděvše se o tom, osazovali hory a průsmyky, aby Holofernovi zabránili přístup do země.

Důležitý klíč ke království judskému byla horská pevnost Betulie, jižně od města Jezraele, proto Izraelité osadili také tuto pevnost. Holofernes dobyl již všech opevněných měst a hradů při severních hranicích říše judské a přitrlh k městu Betulii. Vida, že obyvatelé betulští jsou chráněni polohou a připraveni k obraně, chtěl města dobýti bez meče. Proto kázal zpřetínati trouby, kterými voda tekla do města, a osadil strážemi všechny studnice v okolí, z nichž obyvatelé betulští vážili vody. Po dvaceti dnech obležení chtěli se vzdáti Holofernovi. nedostaví-li se jim pomoc do pěti dnů.

To když uslyšela zbožná, bohatá a krásná vdova Judit, zavolala k sobě starší města, napomenula je, aby se nevzdávali, a dodala: „Vy státi budete u brány této noci a já vyjdu se služkou svou. Nedoptávejte se na skutek můj, ale modlete se za mne k Pánu Bohu našemu.“ Potom pomodlivši se oblekla se v krásné roucho a odebrala se se služkou do ležení asyrského.

Vznešená východozemka.

Když byla zadržena strážemi, vypravovala jim: „Dcera jsem hebrejská. Ušla jsem z domova, protože lid můj bude vám dán v loupež. Chci mluvit s knížetem Holofernem, abych mu oznámila tajné věci.“ Stráže uvedly ji hned k Holofernovi. Holofernes vykázal jí za příbytek stan, v němž měl složený poklady své, a dovolil jí vycházeti z ležení a vcházeti do ležení, aby se modlila k Bohu svému.

Čtvrtého dne Holofernes učinil večeri velikou. K večeri té pozval i Juditu. Holofernes rozveselil se do té míry, že se opil a usnul. Pozvaní hosté poněnáhu se vytratili,

až zůstala Judit se spícím Holofernem samotna. Jenom děvečka Juditina stála před stanem a dávala pozor. Judit modlila se: „Posilni mne, Pane Bože izraelský, v tuto hodinu, abych dokonala, co jsem si umínila.“ Když se pomodlila, přistoupila k loži Holofernovu, vytrhla meč z pochvy jeho a uřala mu hlavu. Potom vyšla ze stanu, dala hlavu děvečce, aby ji ukryla do koše, a obě pospíchaly z ležení.

Když přišly do města, obklopili je se světly všichni od nejmenšího až do největšího a Judit ukázala jim hlavu zabitého Holoferna. Všichni chválili Boha a blahoslavili Juditu. Ráno, když vzešlo slunce, obyvatelé betulští vyvěsili hlavu Holofernovu na zdi města, chopili se zbraně a vytrhli s velikým hřmotem a křikem proti Asyřanům. Všichni vůdcové shromáždili se před stanem Holofernovým a hlučeli, aby jej zbudili. Když však Holofernes nevycházel, vkročil do stanu komorník a našel Holoferna bez hlavy ležícího na zemi ve vlastní krvi. Když vojsko uslyšelo, že Holofernes jest s'tat, pozbylo rozumu a dalo se na útěk. Vojsko betulské honilo je a pobilo všecky, kterých dopadlo. Obyvatelé pak okolních měst dohnali Asyřany až ke hranicím území svého. Kořist v ležení asyrském byla veliká.

Když zpráva o vítězství tom byla donesena do Jerusalema, přišel nejvyšší kněz (Joakim) se všemi kněžími, aby viděli Juditu. Když k nim Judit vyšla, dobrořečili jí všickni jedním hlasem řkouce: „Ty jsi sláva Jerusalema, ty jsi radost Izraele, ty jsi čest lidu našeho!“

Oslava tohoto vítězství trvala po tři měsíce.

Poznámky. Judit obelhala a obelstila vojevůdce Holoferna podle práva válečného.

V Juditě sv. Otcové vidí obraz Rodičky boží, která potřela úhlavního nepřítele lidstva — ďábla, začez jest ode všeho lidu veleběna.

Vypravování o Juditě jest vzato z knihy nadepsané „Judit“ Kdo knihu tu sepsal, neví se. Kritikové kladou složení její do prostředních dob vlády makabejské.

Poučení. Judit jest krásný příklad lásky k vlasti. Vydala se v největší nebezpečnosti, jen aby zachránila vlast.

§ 53. Ezechiel a Daniel.

Vynikající muži v zajetí babylonském byli dva velicí proroci: Ezechiel a Daniel.

Ezechiel a Daniel doplňovali se navzájem. Ezechiel působil mezi lidem, Daniel při dvoře královském.

Ezechiel shromažďoval lid kolem sebe (počátek synagog) a těšil jej, předpovídaje konec zajetí, návrat do vlasti a budoucí říši mesiánskou; mimo to poučoval a napomínal jej. Tím udržoval mezi lidem jednotu národní a náboženskou. Proroctví Ezechielova vynikají nad proroctví ostatních proroků viděními a podobnostvými.

Daniel vydával svědectví pravému Bohu proroctvími, viděními, výklady snův a zázraky před velmoži pohan-skými. Zastával nejvyšší úřady za tři dynastií: babylonské (Nebukadnezara a Baltasara), medské (Daria) a perské (Kyra). Nebukadnezar (Dan. 3, 96) a Darius (Dan. 6, 26) byli pohnuti slovy a skutky Danielovými do té míry, že nejenom sami uznali Boha izraelského za pravého Boha, nýbrž i veřejnými edikty šířili úctu jeho. Kyros pak vydal v moc Danielovu Béla (Bála), hlavní modlu babylonskou, a draka, v němž Peršané ctíli zloboha Ahrimana (Dan. 14, 1—26). Mimo to dovolil Izraelitům r. 538, aby se vrátili do vlasti a stavěli chrám Bohu svému (Ezd. 1, 3).

Ze života Ezechielova Písmo sv. vypravuje pouze, jak Ezechiel byl povolán k úřadu prorockému, zato však obšírněji líčí život Danielův.

Z Písma sv. dovídáme se, 1. jak Daniel byl při dvoře babylonském vychován, 2. jak přátelé Danielovi byli uvrženi do peci ohnivé, a 3. jak Daniel četl tajemné písmo králi Baltasarovi.

Poznámka. Darius není vlastní jméno krále medského, nýbrž znamená tolik, co podmanitel. Ten král medský slul Astyages. Sestra jeho Amytis byla manželka Nebukadnezarova. Dceru jeho vzal si Kyros. Otec Astyagův slul Kyaxares.

1. Daniel jest vychováván na dvoře babylonském.

Mezi Izraelity odvedenými do zajetí babylonského bylo také mnoho jinochů z rodu královského a knížecího. Z těch král Nebukadnezar kázal nejvyššímu komořímu Asfenezovi vybrati nejlepší, aby je vyučil jazyku chaldejskému a vychoval je ke službě královské. Pokrmy a nápoje určil jim se stolu královského. Mezi vybranými jinochy byl Daniel, Ananiáš, Misael a Azariáš. Nejvyšší komoří dal jim jména chaldejská: Baltasar, Sidrach, Misach, Abdenago.

Tito mládenci umínili si žíti podle zákona Mojžíšova i v zajetí. Proto prosili nejvyššího komořího, aby jim nepodával pokrmův a nápojů se stolu králova, protože by se jimi poskvrnili, nýbrž aby jim dal pouze vodu a zeleninu. Nejvyšší komoří rozmlouval jim to řka: „Bojím se pána svého, krále, protože určil vám pokrm a nápoj. Uzří-li tváře vaše hubenější nežli tváře jiných mládenců, druhův vašich, odsoudí mne k smrti.“ Avšak Daniel nepovolil, nýbrž prosil znova komorníka (Malasara), jež nejvyšší komoří ustanovil nad ním a druhy jeho: „Zkus nás, prosím, po deset dní o zelenině a o vodě a srovnej pak obličejе naše s obličejí mládenců, kteří jídají z pokrmů královských. Pak učiň s námi, jak uznáš za dobré.“ Komorník povolil. A hle, po desíti dnech obličejе jejich byly lepší a tlustší nežli obličejе všech ostatních mládenců, kteří požívali pokrmu královského. Proto komorník dával jim i potom zeleninu a sám si bral pokrmy, jež byly pro ně určeny.

Za střídmost a svědomité plnění zákona Bůh daroval mládencům těm důvtip i moudrost, Danielovi pak vědomost všech vidění a snů.

Také před králem Nebukadnezarem tito mládenci našli milost. Nebukadnezar ustanovil Daniele knížetem nade všemi kraji babylonskými a představeným všech mudrců babylonských. Daniel vyžádal si tři druhů svých za pomocníky, sám pak zůstal při dvoře královském (Dan. 2, 48—49).

Poučení. Ze zdrželivosti Danielovy se poučujeme, jak prospívá člověku půst. Půst podporuje zdraví a dobývá člověku u Boha rozličných milostí. Proto Kristus řekl: „Postíš-li se, Otec nebeský odplatí ti“ (Mat. 6, 17—18).

2. Přátelé Danielovi v peci ohnivé.

Král Nebukadnezar kázal na rovině krajiny babylon-Dan. kap. 3 ské postavit zlatou sochu a sezval všechna knížata a všechny úředníky k zasvěcení jejímu. Když všichni pozvaní se dostavili, král dal vyvolati hlasatelem: „Jakmile uslyšíte zvuk hudby, padnouce klanějte se soše zlaté. Nepadne-li kdo a nebude-li se klaněti, v tu hodinu bude uvržen do peci ohnivé.“

Tohoto rozkazu uposlechli všichni vyjma přátele Danielovy: Ananiáše, Misaele a Azariáše. Daniel při této slavnosti nebyl přítomen. Chaldeové obžalovali muže ty u krále. Král si je zavolal, opakoval jim znova rozkaz svůj i hrozbu svou, a když prohlásili, že soše té klaněti se nebudou, dal je uvrhnouti do peci ohnivé. Pec byla tehdy rozpálena sedmkrát více než obyčejně, takže plamen vyrážel z peci a spálil ty, které zasáhl u peci. Avšak přátelům Danielovým plamen neublížil, neboť anděl Páně sestoupil s nimi do peci, vyrazil plamen z peci a učinil prostředek peci jako chladný vánek. Pouze provazy, jimiž byli svázáni, oheň ztrávil. I chodili mládenci uprostřed plamene a jako jedněmi ústy chválili Boha a dobrořečili mu.

Když to uviděl Nebukadnezar, ustrnul, vstal spěšně a řekl dvořanům svým: „Zdali jsme neuvrhli tři mužů svázaných doprostřed ohně? A já vidím čtyři muže rozvázané, chodící uprostřed ohně beze všeho porušení, a čtvrtý z nich má tvářnost syna božího.“ I přistoupil ke dveřím peci a zvolal: „Služebníci Boha nejvyššího, vyjděte a pojd'te sem.“ Mládenci ihned vyšli z peci, nemajíce na těle nejmenšího poranění. Ba ani vlas hlavy jejich nebyl opálen. Nebukadnezar, vida zázrak ten, zvolal: „Požehnaný Bůh jejich, který poslal anděla svého a vysvobodil je. Proto ustanovuji, aby každý zahynul, kdo by se rouhal Bohu mužů těchto, neboť není jiného Boha, který by mohl tak vysvoboditi.“ Zachráněné mládence král dosadil opět v úřady jejich.

Poznámky. Trest smrti upálením v peci vápenné nebo v peci na cihly byl u Chaldeův obyčejem (Jer. 29, 22). Peršané dosud upalují od-souzence. Jiný trest smrti v Asyrii a Babylonii byl v jámě lvi.

Chvalo zpěv, jež přátelé Danielovi pěli v peci ohnivé (Dan. 3, 52—90), církev přijala do své bohoslužby. Kněží modlí se jej v breviáři a po mši sv.

Poučení. Přátelé Danielovi jsou vzor pravé obětavosti. Z lásky k Bohu rádi obětovali vše, i život. Slyšme, jak se modlili: „V myslí zkroušené a v duchu poníženosti buďme přijati, o Pane, a tak buď obět naše před obličejem tvým dnes, aby se ti líbila“ (Srov. Dan. 3, 39—40).

3. Daniel čte tajemné písmo králi Baltasarovi.

Dan. kap. 5. Baltasar, poslední král babylonský, učinil jednou veliké hody. Když byl již opilý, rozkázal přinésti nádoby zlaté a stříbrné, jež Nebukadnezar odnesl z chrámu jerusalemského. I pili z nich král, knížata jeho a ženy jeho a chválili při tom své modly. V touž hodinu ukázaly se naproti svícnu na svrchu stěny síně královské prsty jako ruky lidské. Král hleděl na články ruky písící, zbledl a třásl se na celém těle. I vzkřikl silně, aby přivedli mudrce a hadače. Všichni mudrci království vešli, avšak nemohli ani písma čísti ani výkladu jeho králi oznámiti. Na radu královninu přiveden byl Daniel. Král oslovil jej takto: „Slyšel jsem o tobě, že máš ducha bohů, proto můžeš-li toto písmo čísti a výklad jeho mi oznámiti, oději tě šarlatem, dám ti zlatý řetěz na hrdlo a budeš třetím knížetem v království mém.“

Daniel odpověděl: „Své dary jinému dej, ale písmo ti budu čísti a výklad jeho ti ukáži. Písmo, které bylo naznamenáno, jest: Mane, Tekel, Fares. A výklad jest tento: Mane — Sčetl Bůh království tvé a dokonal je. Tekel — Zvážen jsi na váze a nalezen méně mající. Fares — Rozděleno jest království tvé a dáno Medům a Peršanům.“

Téže noci byl zabit Baltasar a Darius Medský uvázal se v království.

Poznámky. Dle zprávy Berosovy dobyl Babylonu Kyros za panování Nabonédova. Proto Baltasar býval ztotožňován s Nabonédem. Někteří dokonce pochybovali o historické existenci Baltasarově. Ale z klínových nápisů Nabonédových a Kyrových dovidáme se, že Nabonéd měl prvorozeného syna, jménem Bél-šar-usura, jenž po útěku Nabonédově do Borsipy řídil hájení Babylonu. Patrně byl Bél-šar-usur nebo Baltasar spoluvládce otce svého. Tím také se vysvětluje.

proč král Baltasar jmenuje Daniele třetím knížetem v království svém (Dan. 5, 16. 29). Prvé místo náleželo Nabonédovi a druhé jemu samému.

Berosus, kněz v Babyloně ve 3. století př. Kr., psal řecky dějiny babylonské.

Řecký dějepisec Xenofon († kolem r. 354 př. Kr.) vypravuje, že Kyros odvedl vody Eufratu a prázdným řečištěm v noci vnikl do města. Dle jiné zprávy zmocnil se města bez boje, zradou dne 16. Tišří roku 539 př. Kr.

Poučení. Osud Baltasarův jest výstrahou všem svatokrádcům, kteří zneužívají posvátné osoby, posvátná místa a posvátné věci. „Poskvrní-li kdo chrám boží, zatratí ho Bůh, neboť chrám boží jest svatý“ (I. Kor. 3, 17).

§ 54. Návrat ze zajetí.

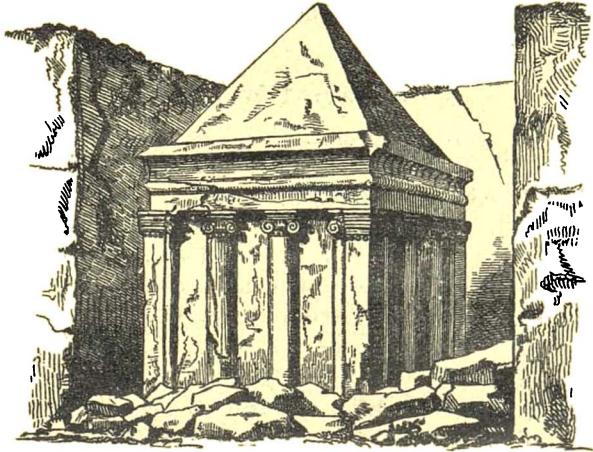
Perský král Kyros dovolil r. 538 Izraelitům, aby se vrátili do vlasti a stavěli chrám Bohu svému (I. Ezd. 1, 3), avšak ne všichni Izraelité užili toho dovolení. První návrat.

Z deseti pokolení, odvedených do zajetí asyrského, jenom někteří připojili se k zástupu vracejícímu se do vlasti. Ostatní smísili se s pohany a zůstali na východě. Splnilo se na nich proroctví Amosovo (5, 1); „Dům izraelský padl a nepovstane již.“

Avšak ani z pokolení Judova a Benjaminova, kteří byli v zajetí babylonském, nevrátili se všichni. Mnozí nabylí v Babylonii značných statků, výnosných obchodů a vysokých úradů, proto zůstali na svém místě. Těmto boháčům nařídil však král, aby přispěli na stavbu chrámu jerusalemského. Sám také vrátil nádoby chrámové, jež Nebukadnezar byl odnesl z Jerusalema. V čelo výpravy postavili se kníže Z o r o b a b e l z rodu Davidova a velekněz J o s u e.

Protože většina vracejících se byla z pokolení Judova, Izraelité jmenovali se od té doby J u d a e i = Židé a území jejich J u d a e a (J u d s k o). Když byli se usadili ve svých městech opuštěných, začali stavěti chrám za veliké radosti lidu r. 536. Starci, kteří viděli dřívější chrám Šalomounův a připomínali si rozměry a nádheru jeho, plakali, že tento chrám nevyrovná se předešlému. Prorok A g e u s však těšil je, že tento chrám bude slavnější předešlého,

protože do něho vejde mesiáš. Prorokoval: „Přijde Žádoucí všem národům a naplním dům tento slávou, dí Hospodin zástupův“ (Ag. 2, 8). Prorok Zachariáš pak zvěstoval slavný vjezd Kristův do Jerusalema slovy: „Vesel se dosti, Dcero sionská, plesej, Dcero jerusalemská, aj, král tvůj přijde ti spravedlivý a spasitel, sám chudý a sedě na oslici a na oslátku, mláděti oslice“ (Zach. 9, 9). Po 20 letech (r. 515) chrám byl dostavěn a vysvěcen. V novém chrámu nebylo archy úmluvy. Když Jerusalem byl rozbořen

Náhrobek proroka Zachariáše u Jerusalema.

(r. 586), prorok Jeremiáš ukryl ji v jeskyni hory Nebo a od té doby nikdo jí nespatriil.

Druhý ná-
vrat.

Ze Židů babylonských těšili se veliké vážnosti u krále Artaxerxa Longimana (465—425) kněz Ezdráš, písař zběhlý v zákoně Mojžišově (I. Ezd. 7, 6), a Nehemiáš, úředník královský.

Oba tyto muže král vyslal do Judska, Ezdráše 7ho roku panování svého, tedy r. 458 nebo 466, aby tam zjednal platnost zákonu božimu a zákonu královu, a Nehemiáš 20ho roku panování svého, tedy r. 445 nebo 453, aby vystavěl a opevnil město. S Ezdrášem vrátil se druhý zástup Izraelitů ze zajetí.

Tito dva muži dobyli si velikých zásluh o národ. Nejprve věnovali péči stavbě hmotné (opevnění města), potom podjali se stavby duchovní (poučení a polepšení národa). Když město bylo dostavěno a všecken národ shromáždil se do Jerusalema na slavnost stánkův, Ezdráš předčítal a vysvětloval mu zákon boží po osm dní. Slovo boží dotklo se srdci posluchačů do té míry, že propukli v pláč a činili pokání. Postice se, oblečeni jsouce v žíně a posypavše

Staroperští číšníci.

hlavy prstí, vyznávali hříchy své i nepravosti otců svých, propustili manželky cizozemky a obnovili slavně úmluvu s Bohem. Smlouva ta byla sepsána a podepsána knížaty, kněžími a levity.

Poznámky. Ezdráš a Nehemiáš jsou druzí zakladatelé Jerusalema, otcové vlasti.

Dějiny dvojího návratu jsou obsaženy v knize Ezdrášově a v knize Nehemiášově. Knihy ty mají jméno po svých spisovatelích.

Poučení. Ezdráš a Nehemiáš jsou vzory pravých vlastenců, kteří jsou přesvědčení, že víra a mrav zachovává a povznáší národy.

§ 55. Ester.

Něco z osudů Izraelitů, kteří se nevrátili do vlasti, nýbrž zůstali v Persii, vypravuje nám kniha Ester, nazvaná tak po hlavní osobě děje.

Ester byla osiřelá dívka židovská, jež žila u strýce a pěstouna svého Mardochea v říši perské. Byla velice krásná a milá, proto král Asverus (Xerxes I. 485—465 př. Kr.) pojal ji za choť. Na radu Mardocheovu Ester zamlčela králi, že jest židovka.

Od té doby, co Ester byla povýšena na královnu, Mardocheus měl přístup do paláce královského a zastával tam nějakou službu. Jednoho dne slyšel, jak dva komorníci se umlouvali zavraždit krále. I oznámil to Esteře a Ester králi. Vyšetřováním zjistilo se spiknutí, proto oba komorníci byli oběšeni a událost ta byla vepsána do letopisů královských.

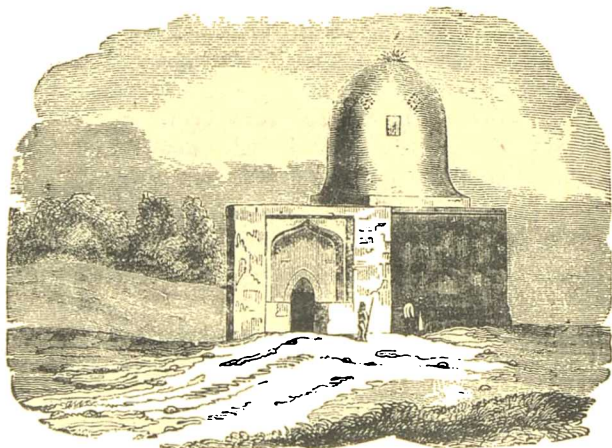
Brzy potom král povýšil nade všechna knížata jakéhos Aman a nařídil všemu služebnictvu, aby před ním klekali na kolena. Všichni klekali před Amanem, jenom Mardocheus neklekal, dovoláváje se náboženství svého, že zapovídá vzdávati božskou poctu člověku. Když Aman zpozoroval, že Mardocheus před ním nekleká, zanevřel na něho i na veškeren národ židovský a umínil si zahladiti je. Namluvil králi, že národ izraelský jest říši nebezpečný, a vymohl na něm nařízení, aby v den, ježž určí los, po veškeré říši byl povražděn a jmění jeho aby bylo zabaveno.

Po celé říši nastal pláč a kvílení. Mardocheus skládal všechnu naději v královnu. Proto vyzval ji, aby šla ke králi a prosila za lid svůj. Byl však tehdy u dvora zákon, že smrtí bude potrestán, kdo předstoupí před krále nebyv povolán. Ester přes tento zákaz odhodlala se předstoupiti před krále. Uložila Mardocheovi, aby všichni Izraelité po tři dni se postili a modlili, a sama rovněž po tři dni se postila a modlila. Potom vešla ke králi.

Král pohleděl na ni hněvivě. Královna omdlela. Bůh však utišil krále, takže rychle seskočil s trůnu a vzav ji na lokte své, těmito slovy jí lahodil: „Estero, neboj se!

Neumřeš, neboť ne pro tebe, nýbrž pro jiné všechny zákon ten jest ustanoven.“ Potom tázal se jí laskavě: „Jaká jest prosba tvá?“ Ester odpověděla: „Líbí-li se králi, prosím, aby přišel dnes s Amanem ke mně na hody.“ Král splnil prosbu její. Při hodech král tázal se Estery opět, čeho si přeje. Ester prosila, aby král s Amanem ještě zítra přišel k ní na hody, a pak že mu oznámí vlastní žádost.

Aman byl nevýslovně šťasten, pouze vzpomínka na Mardochea kalila mu štěstí. Avšak manželka a přátelé jeho

Náhrobek Estefin a Mardocheův.

poradili mu: „Rozkaž udělati šibenici a rci ráno králi, aby na ní byl oběšen Mardocheus. Potom půjdeš vesel s králem na hody.“ Rada ta líbila se Amanovi, proto rozkázal postavit šibenici.

Tu noc král strávil beze spaní. Služebníci krátili mu dlouhou chvíli, předčítajíce mu z letopisů královských. Když četli o Mardocheovi, jak odkryl úklady nastrojené na krále, král zvolal: „Jaké odplaty dostalo se Mardocheovi za tu věrnost?“ Služebníci odpověděli: „Žádné odplaty neval.“

Vtom vcházel Aman do síně domu královského, aby si vyžádal dovolení pověsiti Mardochea. Sotva Aman vešel,

král řekl k němu: „Co se má státi muži, kterého král chce uctíti?“ Aman myslil, že král nemíní nikoho jiného uctíti nežli jeho, proto odpověděl: „Muž, ježž král chce uctíti, buď oblečen v roucho královské a vsazen na koně, na kterém jezdí král. Budiž mu na hlavu vsazena koruna královská a první z královských knížat ať mu drží koně a jda po ulici ať volá: Tak budiž ctěn, koho chce uctíti král!“ Králi líbil se návrh ten, proto nařídil Amanovi: „Pospěš a učiň, jak jsi řekl, židu Mardocheovi! Hleď, abys ničeho neopominul!“ Aman musil poslechnouti.

Když Aman po druhé hodoval s králem u královny, král otázal se Estery: „Jaká jest žádost tvá?“ Ester odpověděla: „Králi, nalezla-li jsem milost před očima tvýma, daruj život mně a lidu mému!“ Král tázal se: „Kdo chce vzít život tobě a národu tvému?“ Ester ukázala na Amanu a pravila: „Náš nepřítel nejhorší jest tento Aman!“

Král rozhněval se, vstal od stolu a šel na zahradu. Když se vrátil ke stolu, jeden z komorníkův ukazoval mu šibenici, kterou Aman připravil Mardocheovi. Král nařídil mu: „Oběste na ní Amanu!“

Ještě téhož dne král odevzdal důstojnost Amanovu Mardocheovi a vydal nový zákon ve prospěch Židů. Židé radovali se velice ze zachránění svého a ustanovili na věčnou památku slavnost losů (Purim), nazvanou tak, protože Aman losem určil den, kdy Židé měli býti povražďeni.

Poznámky. Církev vidí v Esteře obraz Panny Marie, Slova Asverova: „Neumřeš, neboť ne pro tebe, nýbrž pro jiné všechny zákon ten jest ustanoven“ (Ester 15, 13) znamenají u Panny Marie, že ona jediná byla vyňata ze zákona o hříchu dědičném.

Dějiny Esteriny jsou obsaženy ve knize Ester. Kniha tato mohla býti sepsána v dobách nástupce Xerxova, Artaxerxa Longimana (465—425 př. Kr.). Talmud připisuje ji veliké synagoze, jiní Mardocheovi, jiní Ezdrášovi. V kap. 9, 20 jest připomenuto, že Mardocheus napsal všechny tyto věci a poslal o tom list Židům říše perské. Kniha byla složena za tím účelem, aby vysvětlila původ svátku Purim a ukázala na věrnou pomoc boží.

Poučení. Na Amanovi splnilo se přísloví: „Kdo jinému jámu kopá, sám do ní upadne“ (Sir. 27, 29).

§ 56. Národ izraelský po zajetí.

Po zajetí nebylo obnoveno království Davidovo, nýbrž Kdo vládl. zastaveno, dokud nepřijde ten, jemuž dá Pán Bůh trůn Davida, otce jeho (Luk. 1, 32). Izraelité zůstali poddáni králům cizím, jak sami vyznávají: „Aj, my sami podnes poddáni jsme i země, kterou jsi dal otcům našim, úrody své vydává v hojnosti králům, které jsi postavil nad námi pro hříchy naše“ (Neh. 9, 36—37). Krále zastupoval v zemi velekněz. Rodina královská nevyhynula sice, ale zehudla ponenáhl.

Židé podléhali čtveré vládě: perské (539—330), řecké (330—320), egyptské (320—198) a syrské (198—142), potom dobyli si ještě samostatnosti a byli spravováni domácími knížaty makabejskými (142—63 př. Kr.).

Za vlády perské, řecké a egyptské vedlo se Židé pod
vládou
egyptskou. Židům dobře. Za vlády egyptské (Ptolomeů) bylo dovoleno Židům zakládati osady po celé říši a byly jim propůjčovány vysoké úřady při dvoře a ve vojště. Touto přízní Ptolomeův, úrodou země a bohatým obchodem bylo přilákáno mnoho Židů do Egypta. Židé stavěli si všude školy a synagogy (modlitebny). Za Filometora (182—146) obdrželi egyptský chrám v Leontopoli, aby v něm vykonávali bohoslužbu svou. Egypt stal se Židům druhou vlastí.

Z poddanosti egyptské Židé palestinští přešli v moc s y r s k ý c h Seleucidů.

Antioch III. Veliký, zamýšleje obnoviti říši Alexandra Židé pod
vládou
syrskou. Velikého, zmocnil se Palestiny r. 198. Za vlády syrské vedlo se Židům velmi špatně. Zakusili toho, čeho zakusili křesťané v prvních třech stoletích od císařů římských. Antiochus IV. Epifanes (176—163), syn a nástupce Antiocha Velikého, chtěl mít v celé říši jednu víru a jeden mrav (pohanský), proto zakázal Židům zachovávatí zákon Mojžíšův, vyhrožuje smrtí. Chrám jerusalemský oloupil o všechno zlato a stříbro a zasvětil jej nejvyššímu bohu pohanskému Jovovi (Zeus). Podobně v jiných městech judských kázal postaviti oltáře pohanské. Vojsko královo bylo posádkou v pevném hradě na Sioně a obcházelo zemi judskou, pátilo posvátné knihy, kázalo jísti maso vepřové

na potupu zákona Mojžíšova a nutilo obětovati modlám. Kdo nevydal Písem svatých anebo zdráhal se obětovati modlám, byl mučen. Velmi mnoho Židův, i kněží židovských, odpadlo. Zato některých nebylo lze pohnouti ani mukami ani smrtí, aby zřekli se víry otců svých. Písmo svaté připomíná Eleazara, kmeta 90letého, a matku makabejskou se 7 syny. Ti zemřeli smrtí mučednickou roku 167.

Poznámky. Pobyt Židů v Egyptě a styk jejich s pohany přispěl valně k tomu, že Písmo sv. a) bylo o dvě knihy rozmnoženo a b) přístupno učiněno všemu vzdělanému světu pohanskému.

a) Židé usedli v Egyptě přiučili se řeckému jazyku, řecké filosofii a řeckému mravu. Aby se nespustili právě moudrosti a nepřidrželi moudrosti liché, učený Žid alexandrijský sepsal knihu Moudrosti. Kniha ta zve ke studiu právě moudrosti, poučuje, v čem záleží pravá moudrost, jakého jest původu a jaké nese ovoce. Potom velebí moudrost boží v dějinách národa izraelského.

Touže dobou obral si za úkol povzbuditi k životu mravnému učený a zbožný Žid jerusalemský Jesus, syn Sirachův. Sepsal sbírku podobenství, průpovědí a naučení mravních a doložil ji příklady vynikajících mužů starozákonných. Kniha ta sluje Sirachova po skladateli svém, Ecclesiasticus pak proto, že z knihy této často se čítalo v církvi (ecclesia).

b) Písmo sv. Starého zákona stalo se přístupno všemu vzdělanému světu pohanskému, protože v Alexandrii bylo přeloženo na jazyk řecký. Kolem r. 250 př. Kr. bylo přeloženo 5 knih Mojžíšových. Ostatní knihy byly překládány postupně od různých překladatelů. Překlad ten sluje „Alexandrijský“, protože v Alexandrii byl učiněn a uchováván, nebo překlad „Sedmdesáti“ (LXX), protože byl přepisován 70 překladatelům.

Poučení. I mučedníky starozákonné sílila víra v Krista zaslíbeného. Sv. Řehoř Nazianský praví o nich: „Myslím, že nikdo z těch, kteří před příchodem Kristovým podstoupili smrt mučednickou, nebyli by jí došli bez víry v Krista“ (Orat. 20. in Machabaeorum laudem).

§ 57. Eleazar.

11. Mak.
6, 18—31.

Eleazara, nejpřednějšího ze zákoníků, muže pokročilého věkem a krásného vzezřením, nutili, aby jedl maso vepřové, otevřevše mu široce ústa. Ale on váže si více smrti nežli života potupného, šel dobrovolně na popravu. Uvažuje, že má jíti jako statečně trpící, rozhodl se, z lásky k životu nepřipustiti ničeho, co jest nedovoleno. Ti pak, kteří tam stáli, byvše dojati soustrastí nemístnou, vzali jej ze starého

přátelství k němu stranou a prosili ho v soukromí, že dají přinést maso, které jest mu dovoleno jísti, aby se stavěl, že jedl, tak jak král nařídil o mase obětním, aby se uchoval smrti, stane-li se to. Ale on počal uvažovati o ctihodné vznešenosti let svých a kmetského věku svého, o šedinách vrozené přednosti své, o životě ve zbožném obcování od dětinství a o příkázáních zákona svatého a od Boha daného a odpověděl rychle řka, že chce býti poslán do říše mrtvých. „Neboť není hodno věku našeho,“ tak pravil. „přetvařovati se, aby mnozí z jinochů demnívajíce se, že Eleazar devadesátiletý přestoupil ke způsobu života cizinců, nedali se také mýliti přetvářkou mou a krátkou dobou života pomíjejícího a já abych uvalil hanbu a kletbu na stáří své. Neboť bych i v přítomném okamžiku ušel trestu lidskému, neušel bych ruce Všemohoucího ani živ ani mrtev. Proto odcházej zmužile ze života tohoto, ukáži se hoden stáří svého a mladším zanechám mocný příklad, podstoupím-li smrt čestnou se srdcem ochotným a zmužile za zákony tak ctihodné a svaté.“ Když toto domluvil, byl ihned veden na popravu. Ti pak, kteří ho vedli a nedávno tak přivětiví byli, rozlítli se hněvem pro slova mluvená od něho domnívajíce se, že je mluvil z pýchy. Když však umíral pod ranami, zastenal a pravil: „Hospodine, který máš svatou moudrost, ty víš jistě, že snáším veliké bolesti na těle, ačkoli jsem se mohl od smrti zachrániti, ale v duši snáším to rád z bázně tvé.“ Na takový způsob tedy Eleazar dokonil život svůj, zůstaviv nejenom mladším, nýbrž všemu lidu památku smrti své za příklad ctnosti a statečnosti.

Poučení. Eleazar bál se dáti pohoršení. Buďme také tak úzkostliví. „Béda člověku, skrze něhož pohoršení přichází“ (Mat. 18, 7).

§ 58. Matka makabejská.

Přihodilo pak se, že také sedm bratří i s matkou svou II. Mak. 7. popadených bylo nuceno od krále, aby proti zákonu jedli maso vepřové. Avšak všichni prohlásili ústy jednoho: „Hotovi jsme raději umřítí nežli přestoupiti otcovské zákony boží.“ Proto rozhněval se král a kázal jednoho po druhém mučiti před očima matky jejich. Když už šest bratří zemřelo a zůstal ještě nejmladší, král Antioch ne-

toliko slovy ho napomínal, nýbrž i pod přísahou sliboval, že jej učiní bohatým a blaženým, že jej bude mít za přítele a že mu dá, čeho bude potřebovati, dá-li se svésti od zákona otcův. Ale když mládenec nikterak k tomu se neměl, povolal král matku jeho a domlouval jí, aby hleděla mládence zachovati. Matka slíbila, že poradí synu svému. Tedy nachýlivši se k němu, řekla jazykem mateřským: „Prosím, synu, abys pohleděl na nebe i na zemi i ke všem věcem, které na nich jsou, a poznal, že Bůh z ničeho učinil je i pokolení lidské. Tak se stane, že nebudeš se báti tohoto kata, nýbrž hoden jsa bratří svých, také jich účasten budeš učiněn. Podstup smrt, abych tě v onom smilování zase s bratřími tvými přijala.“ Když ona ještě mluvila, řekl mládenec: „Nač čekáte? Neposlechnu rozkazu krále, nýbrž rozkazu zákona, který jest nám dán skrze Mojžíše. Ty pak, který jsi vymyslel všecko zlé proti Židům, ruce boží neujdeš.“ Tehdy král rozpáliv se hněvem, zuřil proti tomuto ukrutněji nežli proti všem. Naposled byla usmrcena i matka.

Poznámka. „V onom smilování“ jest tolik jako „v blaženosti věčné“. Matka totiž doufá, že Bůh se smiloval nad syny již zemřelými a také nad ní a posledním synem se smiluje a přijme je do slávy věčné.

Poučení. Matka makabejská povzbuzovala posledního syna svého, připomínajíc mu Boha a blaženost věčnou. I my posilujme se v boji pozemském vzpomínkou na Boha a na poslední věci.

§ 59. Židé pod vládou makabejskou.

Národ
izraelský
se vzbouřil.

V této době ukrutného pronásledování zastal se práva lidu a víry v pravého Boha kněz Matatiáš s pěti syny (Janem, Šimonem, Judou, Eleazarem a Jonatou).

Když viděl Žida, jak obětuje modle, přiskočil, zabil jej i vyslance krále, který stál u oltáře, a vzkřikl hlasem velikým: „Každý, kdo má horlivost zákona, vyjdi za mnou!“ To bylo heslem odboje. Matatiáš, synové jeho a jiní mužové odvážní utekli do hor, spořádali se v malé vojsko, utkávali se s vojskem syrským menšími potyčkami a očišťovali zemi od zaváděných novot pohanských.

Dobyl si
samo-
statnosti.

Matatiáš ustanovil v závěti své vůdcem lidu Judu, udatného silou od mladosti, a rádcem bratra jeho Šimona. muže rady (I. Mak. 2, 65—66).

Judas, jsa podporován mocnostmi nebeskými a přímluvou proroka Jeremiáše (II. Mak. 15. 14), bojoval proti Syřanům s takovým zdarem, že byl jim postrachem a nazýván Makkabi (= kladivo). Jméno to přešlo na celou rodinu a na ty, kteří za něho a za bratří jeho bojovali

Peníze za Šimona Makabejského.

Sikl stříbrný.

Měděný půlsikl.

Měděný čtvrtisikl.

Peněz Šimonův.

a trpěli pro víru. Judas zmocnil se chrámu jerusalemského, vyčistil jej a zasvětil jej znova službě boží (svátek Posvěcení chrámu). Aby úspěchy jeho proti Syřanům nebyly opět zmařeny, vešel ve smlouvu s Římany. Zamlouvaly se mu jejich moc, republikánské zřízení a zvláště obyčej, ponechati pokořeným národům náboženství a domácí zvyky jejich.

Ve šlépějích Judových kráčel bratr jeho Šimon. Šimon užil příznivých okolností politických a domohl se

úplné samostatnosti státu židovského. Ve sporu o trůn syrský přidal se na stranu zákonitého krále (Demetria II.) proti vetřelci (Tryfonovi). Za to byl učiněn samostatným knížetem, a protože byl z rodu kněžského, zároveň veleknězem (r. 142).

Za Šimona vrátili se Židům opět dnové štěstí a slávy, jakých neměli už několik set let. Sláva Šimonova pronikla až do Říma a do Sparty. Odtud přišli vyslanci obnoviti přátelství a společenství, jež bylo umluveno za bratří jeho Judy a Jonaty. Židé, uznávající zásluhy Šimona a rodu jeho o národ, přenesli na něho knížetství a velekněžství dědičně.

Podlehl Římanům. Knížata makabejští vládli Židům, až postoupili vládu Římanům vlastní nesvorností.

Dva bratří (Hyrkan II. a Aristobul II.) přeli se o trůn a vznesli při na Římany r. 63. Římané rozhodli ve prospěch svůj. Učinili Judsko poplatným, dosadili tam později (r. 47) svého prokurátora, cizince Antipatra Idumejského, protože se zasloužil o Césara v Egyptě, a jmenovali konečně syna jeho Heroda králem židovským (r. 40). Avšak Herodes teprve po tříletém úsilí dobyl Jerusalema pomocí vojska římského a ujal se vlády. Chtěje si pojistiti trůn, vyhubil všecken rod makabejský. Za to dostalo se mu názvu „Ukrutný“. Za Heroda království židovské bylo přeneseno na rodinu cizí, berla byla odňata od Judy podle proroctví Jakubova (I. Mojž. 49, 10), proto nastal čas, aby přišel Vykupitel. Skutečně v posledních letech Herodových narodil se Kristus Pán.

Poznámka. O hrdinných bojích za svobodu národní a náboženskou jednájí dvě knihy **Makabejské**. Spisovatelé jejich jsou neznámí.

Poučení. Dokud Židé byli svorní a pracovali všichni za jedním cílem, domohli se svobody a slávy. Jakmile však zavládla mezi nimi nesvornost a každý vyhledával prospěchu vlastního, pozbyli svobody a upadli v nové jármo. „Hospodin nenávidí toho, který rozsívá ruznice mezi bratřími“ (Přís. 6, 19).

UKAZATEL OSOB A VĚCÍ.

	Strana		Strana
A.			
Ahdenago	138	Asor	79
Abel	14	Astarte	116
Abiron	62	Asverus	144
Abraham	23	Asyrské zajetí	113, 130
Absolon	94, 95, 96	Azariáš	138
Adam	8	B.	
Adama	28	Babel	21
Adamovci	16	Bál	116, 137
Adonisedech	79	Babylonská rovina	21
Ahriman	137	Babylonské zajetí	113, 137
Achab	116, 118, 119, 120, 121	Bala	28
Ajalon	79	Baltasar	138, 140
Akaciové dřevo	62	Benjamin	35, 41, 42
Alexandrijský překlad	148	Beránek velikonoční	52
Aman	144, 145, 146	Berosus	141
Amram	47	Betel	33, 112, 121, 122
Ananiáš	158	Betlem	128
Andělé	8	Betsabé	94
Anthropomorfismus	9	Betulie	134
Antilibanon	27	Blaženost prvních lidí	10
Antioch III. Veliký	147	Bohoslužba soukromá	67
Antioch IV. Epifanes	147	Bohoslužba veřejná	59
Antipater Idumejský	152	Bohovláda	70
Aran	24	Booz	83
Archa úmluvy	60	Břečtan	126
Aristobul II.	152	C.	
Armenské hory	19	Cisterna	37
Aron	51, 62, 64	Č.	
Artaxerxes Longimanus	128, 142	Člověk	8
Asenet	39		
Aser	35		
Asfenez	138		

	Strana		Strana
D.			
Dagon	9	Eva	9
Dan	35, 112	Ezdráš	114, 142
Daniel	137, 138, 140	Ezechiáš	113
Darius Medský	137, 140	Ezechiel	137
Datan	62	F.	
David	90, 91, 92, 93, 94, 95, 96	Farao	37, 38, 39, 40, 44, 45, 47, 50, 51, 53, 54
Dcera Faraonova	48	Fenicie	27
Dědičný hřích	14	Filometor	147
Dějiny zjevení božího ve Starém zákoně	3	Fines	86
Demetrius II.	152	Fison	8
Den smíření	67	G.	
Desatero přikázání božích	57	Gabaon	79
Desky zákona	59	Gabel	130, 131, 132
Doby posvátné	66	Gad	35
Drak	137	Garizim	25
Duha	20	Gedeon	83
Dům háje libanonského	104	Gehon	8
E.			
Ebal	25	Genezaretské jezero	27
Eden	15	Gesenská země	43, 44, 45
Edom	31	Giezi	123
Edomité	31	Giganti	17
Efraim	39, 44, 45	Goliáš	90
Efraimský les	96	Gomorha	28
Efrata (Betlem)	35, 128, 147	H.	
Egyptská vláda	147	Had	12
Ekbatany	131, 133	Haran	23
Elamitští králové	28	Hebron	24, 95
Elanitský záliv	31, 49	Heli	86
Eleazar	76, 80, 148	Hellopolis	39
Eliáš	116, 117, 118, 119, 120, 121, 122	Henoch	16
Elimelech	82	Herodes Ukrutný	152
Eliseus	122, 123, 124	Hiram	103
Elkana	86	Holofernes	134, 135, 136
Elohimovci	16	Hor	76
Emanuel	128	Horeb	49
Endor	91	Hospodin	51
Engadi	91	Hřích dědičný	14
Enos	16	Hřích prvních lidí	11
Esau	30, 31, 32, 33, 34, 35	Hřivna	124
Ester	144, 145, 146	Hus	107
Eufrat	8, 10, 19, 21	Hyrkán II.	152

	Strana		Strana
Ch.		Jonatas Makabejský	150, 152
Chaldejská země	23	Jope	103
Chám	20	Jordán	27
Chámité	21	Josafat	113
Cherubové	14, 60	Josef	35, 36, 37, 38, 40, 41, 42, 43, 45
Chrám Salomounův	103, 104	Josiáš	113
Chrám Zorobabelův	141, 142	Josue 72, 75, 76, 78, 79, 80, 81, 141	141
		Jubal	16
I.		Juda	35, 37, 41, 43, 44
Isachar	35	Judas Makabejský	150, 151
Isai	83, 83, 90	Judit	134, 135, 136
Izák	27, 29, 30		
Izrael	23, 34	K.	
		Kain	14
J.		Kainan	16
Jabel	16	Kainité	16
Jabin	79	Kaleb	72, 75
Jabok	34, 96	Kanaan	20
Jafet	20	Kananejská země	26
Jafetitě	21	Kariat-Jarim	87
Jahve	50	Karit	116, 121
Jakub 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 43, 44, 45	43	Karmel	118, 121
Jáma lvi	139	Kazatel	106
Jared	16	Kedron	95
Jebus	92	Kison	119, 121
Jebusité	92	Klášter sv. Kateřiny	51
Jehu	121	Kletba země	14
Jeremiáš	113	Klínové písmo	47
Jericho	78, 121	Kment	40
Jeroboam	111	Kněží	65, 93
Jerusalem	92, 105, 113	Kniha moudrosti	148
Jesse	128	Kniha Sirachova	148
Jesus Sirach	148	Knihovny babylonské	47
Jetro	49	Knihy Královské	114
Jezabel	116, 119, 120, 121	Knihy Makabejské	152
Jezrael	120, 121	Knihy Pisma svatého Starého zákona	4
Joakim	136	Kore	62
Joatam	113	Králové izraelští	112
Job	107, 108, 109, 110	Králové judští	113
Jochabed	47	Království v Izraeli	88
Jonáš	124, 125, 126	Kristus	5
Jonatas	91	Kroniky	114
		Kyros	141

	Strana		Strana
L.		Mojžíš	47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77
Laban	30, 32, 33, 34	Mojžíšovy knihy	77
Lamech	16	Moria	29
Leontopolis	147	Mravní zákon Izraelitů	58
Letnice	67	Mrtvé moře	29
Levi	35	N.	
Levitě	64, 93	Nabonéd	140
Lia	34	Nabot	120
Libanon	27	Nachor	30
Lidskost ke zvířatům	71	Náman	122, 123
Lidskost k nepříteli	71	Nástiny	4
Lišejník jedlý	75	Natan	93, 94
Lot	24, 28, 29	Návrat ze zajetí	141
Lotova žena	29	Nazir	68
Lysý	124	Nebe a země	8
M.		Nebo	77
Madiánská země	49	Nebukadnezar	113, 138, 139
Makabejci	150, 151, 152	Neftali	35
Malalel	16	Nehemiáš	142
Malasar	138	Nekvašené chleby	52
Malý Zabas	19	Nesmrtelnost těla	11
Mambre	24	Nevolníci	69
Mana	60, 74	Nil	38
Manases	39, 44, 45	Ninive	124, 125, 130, 133
Manželství	69	Nisan	51
Mardocheus	144, 145, 146	Noe	16, 18, 20
Matatiáš	150	Noemi	83
Matka makabejská	149, 150	Novoluní sedmého měsíce	66
Měděný had	74	Nový rok církevní	51
Melchisedech	28	Nový rok občanský	51, 66
Meromské jezero	27	O.	
Mesiánská proroctví	4, 127, 128	Občanský zákon	58
Mesiánské obrazy	4	Obed	83
Mesiáš	5	Oběti	15, 51, 63
Města levitská	80	Obřadní zákon	58, 59
Metusalem	16	Obraz boží	9
Milostivé léto	66	Obrazná mluva	9
Misael	138	Očistý	68
Misach	138	Ofni	86
Místo posvátné	59		
Mláčení obilí na východě	71		
Mluva obrazná	9		
Mnohoženství	35		
Modlářství	17		

	Strana		Strana
Oltář kadidlový	62		
Oltář zápalný	62		
Orfa	83		
Osoby posvátné	64		
Otroci	69		
P.			
Pád prvních lidí	11		
Palestina	26		
Paralipomenon	114		
Pascha	52		
Pec ohnivá	139		
Pela	121		
Perská vláda	147		
Perský záliv	10, 19		
Pesach	52		
Petra	31		
Petrejská Arabie	31		
Píseň Mojžíšova	55		
Písmo klínové	47		
Písmo svaté Starého zákona	3		
Pláč Jeremiášův	113		
Podobenství boží	9		
Pochovávání mrtvol	124		
Pochybnost Mojžíšova a Aronova	76		
Pokání prvních lidí	13		
Pokrmy nečisté	68		
Pokrmy posvátné	67		
Pomazaný Páně	5		
Posvěcení chrámu	151		
Potopa	18		
Poznání prvních lidí	11		
Přechod mořem Rudým	54		
Příprava na Vykupitele	5		
Příslovní	105, 106, 107		
Proroci	4, 88, 115, 116		
Prorocství mesiánská	4, 127, 128		
Protoevangelium	13		
Prut Aronův	62		
Prvorozenství	31, 46, 52, 64		
Ptolomeové	147		
Purim	146		
Půst zvířat	126		
Putifar	37		
		R.	
		Řád mezi národem izraelským	
		a cizími národy	71
		Řád mezi poddanými	70
		Řád mezi vrchností a poddanými	70
		Rafael	133
		Raguel	131
		Ragy	130, 131, 132
		Ráchel	34
		Ráj	8
		Rány egyptské	51, 53
		Rebeka	30
		Řecká vláda	147
		Řeč prvních lidí	10
		Římská vláda	152
		Říše izraelská	111
		Říše judská	111
		Roboam	111
		Rok občanský	51
		Rok padesátý	66
		Rozdělení říše	111, 112
		Ruben	35, 37
		Rut	82, 83
		S.	
		Salem	28
		Salmanasar	113, 134
		Samaří	111, 113, 122
		Samaritáni	113
		Samson	84
		Samuel	86, 87, 88, 89, 90
		Sára	24, 131, 132, 133
		Sarepta	117, 121
		Saul	89, 90, 91, 92
		Seboim	28
		Sedmiramenný svícen	62
		Sedmý den	7
		Sedmý rok	66
		Sefora	49
		Segor	28, 29
		Seirské hory	31, 35
		Seleucidové	147
		Sem	20
		Semej	95

	Strana		Strana
Semité	21	T.	
Senacherib	130	Tarfa manoplodná	74
Senárská rovina	21	Tarsis	102, 106
Set	14	Theokracie	70
Setité	16	Tigris	8, 10, 19, 21, 131
Sidrach	138	Tisíce judské	128
Sichem	24, 111	Tišri	51
Silo	80	Titáni	17
Simeon	35, 41, 42	Tobiáš	130, 131, 132, 133, 134
Sín trůnu	105	Tradice	3
Sinai	55	Trest Adamův	13
Sinajský poloostrov	50	Trest Evin	13
Sion	59, 92	Trest hadův	13
Sirach	148	Třicet stříbrných	128
Skalnatá Arabie	27	Trůn Šalomounův	105
Slavnost losů	146	Tryfon	152
Slavnost stánků	67	Tubalkain	16
Sliby	68	Týdny Danielovy	128
Slitovnice	60	Typy	4
Sloup oblakový a ohnivý	53	U.	
Služebnictvo	69	Úmluva mezi Bohem a Abra-	
Sobota	8, 66	hamem	25
Sobotní rok	66	Úmluva boží s národem izrael-	
Sodoma	24, 28	ským	55
Soudcové	81, 82	Umyvadlo	62
Stánek boží	59	Uriáš	94
Starý zákon	3	Ústní podání	3
Strom vědění dobrého a zlého	10	Útočištná města	80
Strom života	10	V.	
Stud	12	Věci posvátné	63
Stůl chlebě posvátných	62	Věk patriarchů	16
Svoření světa	6	Velekněz	65
Sucho v Palestině	121	Velepíseň	106
Svatá země	26	Velesvatyně	60
Svátky	66	Velikonoce	67
Svatyně	60	Veliký Hermon	27
Svět	8	Věž babylonská	22
Synové boží	16	Vláda prvňích lidí	11
Synové lidští	16	Vnuknutí Ducha svatého	3
Syrská poušť	27	Voda ze skály	76
Syrská vláda	147	Vyzvědači	72
		Vzdělanost doby patriarchální	45
Š.			
Šalomoun	102, 103, 104, 105, 106, 107		
Šimon Makabejský	150, 151, 152		

	Strana		Strana
X.			
ofon	141	Zákon Starý	3
ves I.	128, 144	Zaslíbená země	23, 26
Z.			
ulon	35	Zif	91
átek roku	51	Zlatý věk	11
stí	129, 130	Zloprejné žalmy	129
línací žalmy	129	Znamení Kainovo	16
on lásky k bližnímu	70	Zorobabel	141
on občanský	69	Zouti obuv	50
on obřadní	58, 59	Ž.	
on pozemkový	70	Zalmy 93, 97, 98, 99, 100, 101, 102	
on spravedlnosti	70	Zaltář	97
		Žebřík Jakubův	33
		Žebro Adamovo	9, 10
		Zraloci ve Středozezním moři	126

OBSAH.

Stran

Úvod
Dějiny zjevení božího ve Starém zákoně pojem, pramenu, důležitost
a rozdělení.

První doba.

Společná příprava na Vykupitele od Adama do Abrahama (? — asi 2100 př. Kr.)

Obsah této doby: Stvoření světa a člověka, pád člověka,
vzrůst hříchu na zemi, první důkazy
milosrdenství božího, první zaslíbení
mesiánská.

§ 1. Stvoření světa
§ 2. Stvoření člověka
§ 3. Blaženost prvních lidí 1
§ 4. Pád prvních lidí 1
§ 5. Pokání prvních lidí 1
§ 6. Hřích se šíří na zemi 1
1. Kain a Abel 1
2. Kainité a Setité 1
3. Modlářství 1
§ 7. Potopa 1
§ 8. Noe po potopě 2
§ 9. Potomci Noemovi 2

Druhá doba.

Zvláštní příprava na Vykupitele od Abrahama do Krista Pána (Asi 2100 př. Kr. do narození Kristova.)

Obsah této doby: Bůh, vyvoliv a vychovav si zvláštní
národ, připravoval jej a skrze něho
všechny národy na Vykupitele.

1. částka.

Vyvolení národa izraelského. Věk patriarchův.
(Od Abrahama do Mojžíše, asi 2100—1500 př. Kr.)

§ 10. Bůh volí si zvláštní národ 2
§ 11. Země Zaslíbená 2

	Strana
§ 12. Důležité události za života Abrahamova	27
1. Obět Melchisedechova	28
2. Zkáza Sodomy a Gomorhy	—
3. Obětování Izáka	29
§ 13. Izák	30
1. Jakub koupil od Esaua prvorozenství	31
2. Jakub předešel Esaua, když šlo o požehnání otcovo	—
3. Jakub prchá před Esauem	33
4. Jakub žije ve vyhnanství	34
§ 14. Jakub	35
1. Josefův život v domě otcovském	36
2. Josefovo utrpení	—
3. Josefovo povýšení	38
§ 15. První cesta bratří Josefových do Egypta	40
§ 16. Druhá cesta bratří Josefových do Egypta	41
§ 17. Poslední dni Jakobovy	43
§ 18. Vzdělanost doby patriarchální	45

2. částka.

Výchova národa izraelského. Věk Mojžíšův.
(Okolo r. 1500—1450 př. Kr.)

§ 19. Mojžíšovo narození	47
§ 20. Mojžíš při dvoře královském	48
§ 21. Mojžíš v samotě	49
§ 22. Mojžíš ve službě národa	—
1. Mojžíš povolán k úřadu svému	—
2. Mojžíš zahajuje svou činnost	51
§ 23. Mojžíš vyvádí Izraelity z Egypta	53
§ 24. Úmluva boží s národem izraelským	55
§ 25. Zákon obřadní	59
A. Bohoslužba veřejná.	
1. Posvátné místo	—
2. Posvátné věci	63
3. Posvátné osoby	64
4. Posvátné doby	66
B. Bohoslužba soukromá	67
§ 27. Zákon občanský	69
§ 28. Izraelité vysílají vyzvědače do země Zaslíbené	72
§ 29. Izraelité na poušti	73
§ 30. Izraelité u cfe	75

3. částka.

Přechod k době královské. Věk Josuův a věk soudcův.
(Asi od r. 1450—1053 př. Kr.)

	Strana
§ 31. Josue	78
§ 32. Soudcové	81
§ 33. Gedeon	83
§ 34. Samson	84
§ 35. Samuel	86

4. částka.

Velikost národa izraelského za prvních tří králův.
(Asi od r. 1053—932 př. Kr.)

§ 36. Jak vzniklo v Izraeli království a prorocství	88
§ 37. Saul (Asi 1053—1013 př. Kr.)	89
§ 38. David (Asi 1013—973 př. Kr.)	92
1. Davidova sláva	—
2. Davidův pád	94
§ 39. Kniha Žalmů	97
1. Žalmy chvály	—
2. Žalmy prosby a díky	98
3. Žalmy smíru (= kající)	—
4. Žalmy poučné	99
5. Žalmy historické	—
6. Žalmy prorocké (mesiánské)	100
§ 40. Šalomoun (Asi 972—932 př. Kr.)	102
1. Šalomounova činnost stavitelská	103
2. Šalomounova činnost spisovatelská	105
§ 41. Kniha Jobova	107

5. částka.

Úpadek národa izraelského.
(Od r. asi 932 př. Kr. až do narození Kristova.)

§ 42. Rozdělení říše	111
§ 43. Následky rozdělení říše	112
§ 44. Proroci	115
§ 45. Eliáš	116
§ 46. Eliseus	122
§ 47. Jonáš	124

	Strana
§ 48. Proroctví mesiánská	127
§ 49. Význam zajetí	129
§ 50. Tobiáš	130
§ 51. Napomenutí Tobiášova	133
§ 52. Judit	134
§ 53. Ezechiel a Daniel	137
1. Daniel jest vychováván na dvoře babylonském	138
2. Přátelé Danielovi v peci ohnivé	139
3. Daniel čte tajemné písmo králi Baltasarovi	140
§ 54. Návrat ze zajetí	141
§ 55. Ester	144
§ 56. Národ izraelský po zajetí	147
§ 57. Eleazar	148
§ 58. Matka makabejská	149
§ 59. Židé pod vládou makabejskou	150

Seznam ilustrací.

Buď světlo!	7
Pohled na Sichem	24
Libanon	26
Hrobka manželky Jakubovy Rachel	34
Obyčejný kroj mužů na východě	36
Pšeničný klas egyptský	39
Pečetní prsteny egyptské	40
Picí nádoby egyptské	42
Jakub stěhuje se do Egypta	44
Hospodin pobíjí prvorozenstvo egyptské	52
Přechod mořem Rudým	54
Hora Sinai v podobě nynější (2244 m)	56
Bůh dává příkázání na hoře Sinaji	57
Stánek boží	60
Archa úmluvy	61
Sedmiramenný svícen	61
Stůl chlebů posvátných	61
Kovové umyvadlo	61
Oltář kadidlový	61
Oltář zápalný	61
Kněz	65
Velekněz	65
Jak na východě mlátí obilí	71
Zrna hroznů palestinských	72
Tarfa manoplodná (tamarix mannifera)	74
Krajina jordánská	79
Postavené kameny na památku	80

	Strana
Dagon	85
Samuel přiveden k veleknězi Helimu	86
Pastýři na východě	90
Hebron	95
Hromada kamení jako náhrobek	96
David jako žalmista	97
Pohled na chrám Šalomounův shůry	104
Stříbrný peníz tyrský s obrazem Bálovým	117
Astarte dle peněz fenických	117
Pohled na pohoří karmelské	118
Pouliční psi na východě	120
Vznešená východozemka	135
Náhrobek proroka Zachariáše u Jerusalema	142
Staroperští číšníci	143
Náhrobek Esterin a Mardocheův	145
Peníze za Šimona Makabejského	151

Rejstřík zeměpisných názvů:

Brno — Brünn
Čes. Budějovice — Budweis
Hradec Králové — Königgrätz
Litoměřice — Leitmeritz
Praha — Prag

K čkm. 348.